

1
7
360

IOANNIS VVIERI DE LA-MIIS LIBER:

ITEM
DE COMMENTITIIS IEIVNIIS.

Cum Rerum ac uerborum copioso INDICE.

Cum Cæs. Maiest. Regisq; Galliarum gratia & priuilegio.

BASILEAE, EX OFFICINA
Oporiniana. 1582.

EFFIGIES IOANNIS WIERI ANNO ÆTATIS LX. SALUTIS M.D.LXXVI.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Βῆρον ἰατρὸν
Γ. Φαλκεπυργείου.

Ἦρα βίου ὁ Βῆρος ἔφυ μέγας. ἦρα γὰρ αὐτὸς
Ἰητὴρ νοσεροῖς κ' ἀρτεμέεσσι φέρει,
Φάρμακα δ' οὐ νοσεροῖς βιοτήσια τῆς ὑγιείης,
Ἤπια θυμοφθόρου φάρμακα πᾶσι χόλου.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Σώματος ἀνδρομέου οὐ μὲν μόνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι,
Ἀλλὰ σὺ καὶ ψυχῆς οἶδας ἀκεστορίην.
Τοὔνεκα καὶ πελέθεις τόσσον προφερέστερος ἄλλων,
Ὅσσον τῆς ψυχῆς σῶμ' ἀμενηνότερον.

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, D. ARNOLDO COMITI BENTHEMII, Tichelenburgi, Steinfordiæ, Domino in Rheed & Vuiuelichouen, IOANNES VVIERVS fœlicitatem.

PSA re comperio uerißimũ esse, Comes illustris, quod tam multis retrò annis diuinus ille præco et Apostolus Christi Paulus, suum instituens Timotheũ, uaticinatus est, in postremis scilicet temporibus futuros, qui à fide desciscent, spiritibus impostoribus & doctrinis dæmoniorum adhærentes. Quanquam enim ante Christi tempora suis ludibrijs uniuersum terrarum orbem uariè conspurcarat diabolus, aduentu tamen æterni illius Dei filij euanescere cœperunt innumeræ dæmonum præstigiæ, cessaruntq; paßim oracula, & quæcunq; diuinationum impiarum genera. Hinc & legationis suæ ministerio ultra annos triginta perfungens Christus, doctrina & opere fraudulentos Satanæ conatus fortiter oppugnando repreßit infregitq;, suis postea discipulis eandem prouinciam committens: qui porrò summa fide & indefesso labore strenuam hîc nauarunt operam, & Satanæ regnum undiq; adorsi, tantùm non funditùs illud euerterunt. Verumenimuerò quum indormientibus huic studio posteris, Euangelicæ ueritatis lux rursus cœpisset obscurari, neruum ille denuò nactus, uarijs technis, & quibuscunq; nouis illusionibus (cuiusmodi sunt & illæ, quarum falsò insimulantur nostræ Lamiæ) Christi doctrinam pessundare, hominum mentes effascinare, oculosq; perstringere conatus est. Quæ grauis tunc fuit ruina Ecclesiæ: cuius tamen reliquias multos annos, sub densa licet caligine, conseruare adhuc ex immensa misericordia dignatus est benignißimus Deus. Interea uerò singulari illo splendore destituti mortales, neq; uerum exquirere, neq; falsa dijudicare potuerunt: sed imprudenter omnino, quasi luce menti erepta, huc & illuc fluctuantes, cæco quodam affectuum ductu, & illusionum dæmoniacarum impulsu, in quoscunq; etiam craßißimos errores, ceu perpetuæ obscuritatis latebras prociderunt, donec tandem clementer suos respexerit cœlestis pater, & abactis quas Satan offuderat umbris, nos totos iterum ueritatis suæ radijs ex gratia illustrarit. Eoq; nomine quicunq; nostro hoc æuo luminis illius sunt facti participes, gratias numini diuino debent infinitas, quippe qui genuinam filij Dei doctrinam à uanis hominum persuasionibus, & insidiosis diaboli machinationibus solertius distinguentes, illam uera fide & ardenti zelo religiosè amplexi sunt, has ediuersò constãter damnarunt & reiecerunt. Quocirca etiã plures nunc annos conatuum suorum effectu multum frustrari se, sensit iratus ille generis humani hostis, & mille artiũ architectus: ut proinde ditionis Christianæ pomœrium longius quotidie extensum iri, communis piorum omnium spes esset. Cæterùm

1. Timot. 4.

Iustinus in Dial. aduersus Iudæos. Athanas. de Hum. uerbi, eiusq; corporali aduentu. August. de Ciuit. Dei. Euseb. li. 7. cap. 6. & li. 5. cap. 18.

uiceuersa iam nunc extrema adesse tempora, quæ uas illud electionis tot annorum interuallo prædixisse monui, uel hinc manifestò liquet, quòd præter enatas in ciuilibus hisce motibus ac intestinis bellis enormium flagitiorum erynnes, præter datam impunè quiduis ferè perpetrandi licentiam, amentiũ denuò anicularum mactationes & hostiæ (mira odoris fragrantia satanæ nares feriente) aliquandiu sepultæ, crudeliter in lucem reuocentur, non modò à supremis tam Ecclesiastici quàm politici ordinis Magistratibus, qui ad exortum cœlitùs ueritatis solem cæcutire, quàm diabolica hæc strategemata intelligere malunt, uerùm etiam ab illis qui diuinorum mysteriorum cognitione & uocis cœlestis intelligentia mirè sibi placent. At profectò non ab æterno illo bonitatis & misericordiæ fonte, innocentiũ huiusmodi lanienæ ortum habent: uerùm ab immanissimo uniuersæ mortalitatis, & potissimùm Ecclesiæ Christi aduersario tales suggeruntur carnificinæ. quibus etsi me ualidis præsidijs opposuerim in editione sex librorum de Præstigijs dæmonum: tamen ubi phalarides denuò contra nostras Lamias nemini noxias citra exactam causæ cognitionem reparari uiderem, meam de ijs sententiam quàm potui breuissimè cõtrahere uolui, ac omnium oculis clarè inspectãdam proponere, ut pluribus succincta huius labyrinthi explicatione delectatis inseruiatur, nec tantum innoxij sanguinis confusè effundatur. Huic appendicem de Commentitijs ieiunijs addidi, maximè ob ementitam Barbaræ Vnnensis, duodecim annorum puellæ abstinẽtiam, quæ tamen pro uera publicis scriptis non modò per Germaniã, sed apud exteros quoq; euulgata celebrataq; fuit. Hos obulos duos cum paupercula uidua ad templi ædificationem in gazophylacium offero. Si quis se ditiorem senserit, is meam inopiam pro suæ facultatis ubertate citra controuersiæ affectũ supplere, uel saltem subleuare studeat: uni siquidem non quiduis datum esse, libenter agnosco: quicquid autem id est, pluribus quidem prodesse, nemini uerò obesse poterit. Hunc porrò laborem tuæ Clementiæ nũcupare consecrareq; uolui iustis de causis, eisq; multis. Quum etenim ad ditionum tuarum administrationem perueneris, atq; in eisdem, quemadmodũ & in circumiacentibus prouincijs, suos excitarit perpetuus mortalium hostis, homicida ab initio, atque efferatus omnis tranquillitatis euersor, qui ipsius ludibrijs dementati, de ijs imposturis & actionib. quæ Lamijs, quas dicunt, hactenus tumultuariè attribuuntur, imprudentius censent, tuæ Clem. hoc nostrum scriptum, uelut filum cuius ductu ex hoc labyrintho extricari securè queas, offerre uolui. Eò autẽ tibi gratius id fore, mihi persuadeo, quòd optimè in puriori doctrina Christi & uera religione institutus, non tam facilem te diabolicis machinationibus fallacijsq;, uel humanis etiã fraudibus dedas. Cuius rei quàm memorabile exemplum, mihi non ignotum, haud ita pridem à tua Clem. Benthemij editum est, ubi heroico filio fœliciter, auxilio cœlestis gratiæ donabaris loco alijs inauspicato, ex illustri insigniterq; pia tuæ uitæ socia, Domina Magdalena uetustissimæ Nüwenariorum Comitum domus filia. Adhæc, quum in optimis sis enutritus disciplinis, de nostro hoc labore, uel potius paradoxis, tu doctus, pronunciare certius poteris: talem profectò lucubrationum nostrarum censorem requiro & patronum. Hic insignem tuam modestiam, innatam naturæ bonitatẽ, ac illustrem tuam humanitatem, eximiæ magnitudini coniunctam, cum reliquis egregijs tam animi quàm cor-

De commentitijs ieiunijs.

poris,

poris dotibus, ne quidem attingere uolo, ne magis hoc laudũ cumulo, adulationis suspicionem incurram, quàm te iusto celebrem encomio, quod doctiorem requirit stylum, & longiorem postulat orationem. Quapropter & nihil dicam de peruetusta generis claritate, auorum & proauorum ordine nobilißimo: nihil de matre Domina Anna indolis raræ matrona, ex illustrißima Hessorum stirpe oriunda, optimè de me merita: nihil item de affinitate, qua potentißimo pijßimoq; totius Germaniæ Principi, Palatino Electori D. Friderico per Dominam Amiliam nunquã satis laudatam ipsius Celsit. coniugem, ac tuæ uxoris sororem, cõiunctißimè unitus es. Quorsum hic ieiunè recensenda, quæ cunctis multa cum laude tua innotuêre? Hoc solum quàm submisse oro, ut beneuolo animo hoc meæ erga tuam Clem. obseruantiæ argumentũ complectaris. Sic me nõ impegisse in tetrum illud ἀχαριστίας crimen, in animũ inducam: quàm etenim tuæ Clem. sim obstrictus ob tuorum in me beneficiorum cumulum, nõ sum nescius. Vicißim itaq; me totum, & quicquid in me est, tibi offero dedicoq;, ac meam posteritatem tuæ Clem. commendo: Deum Opt. Max. à quo uno salus omnis petenda, suppliciter deprecans, ut pro immensa bonitate sua te & pijßimam coniugem ab omni malo conseruare cunctis diebus uitæ uestræ dignetur, quo Spartam quam nactus es, feliciter exornare, & commisso gregi fideliter beateq; præesse queas.

SATIS iustas Deo Optimo Maximo gratias agere nequeo, quòd meo calamo tale suppeditarit scribendi argumentum, cuius publicatione effectum sit, ut & plurimis in locis deferbuerit sæuitia grassandi in sanguinem innocentem: & truculenta atrocitas ac diaboli tyrannis à laniena humana, qua nullum ipsi fragrantius est holocaustum, arceatur. Video enim, librorũ de Præstigijs dæmonum editione me eam consequutum usuram, ut celebriores quidam magistratus miserrimas anus, quæ odioso lamiarum nomine apud plebeia iudicia notantur, non solùm mitius tractent, uerum etiam à capitali supplicio absoluant contra consuetudinem diuturna temporum præscriptione & auctoritatis pręiudicio inductam. Quinetiam frequentes congratulationes hominum eruditissimorũ cuiuscunque etiam professionis, status, & religionis, prolixè testantur meas lucubrationes non esse omnino infructuosas, quum in meam sententiam sua approbatione descẽdere multi certè uideantur. Postquam uerò longioris tractationis (quam tamen argumenti difficultas & magnitudo postulat) tędio eosdem libros subsultim uel inspici solùm, uel perfunctoriè legi à quibusdam, nec argumentorum uim satis perpendi intelligam: quæ de lamijs discutienda obueniunt, breuibus proponere uolui, ne quid delicatulũ Lectorem à iudicij nostri cognitione penitiore tardaret.

Cæterùm fermè fit, ut mota disputatione de lamiarum actionibus, sacræ mox Scripturæ testimonia obijciantur, in quibus magi uel malefici siue incantatoris aut etiam præstigiatoris, ut alij interpretantur, siue uenefici nomen legitur, eoq; denotari nuncupatas uulgò lamias uel sagas, statim indistinctius asseratur. Comperio autem, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs illicitisque diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominibus reddi à nostris Latinis, nec Hebraismo exactè, uel Latinæ translationi consonare Græcam. Manifestius id erit, si contextum Hebraicum cum quacunq; uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumque & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubicunque ulla horum portentorum fit mentio: quemadmodum Exodi cap. 7. 8. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuteron. 18. Hierem. 27. Daniel. 2. 4 Reg. 21. 2 Paralipom. 33. & reliquis.

Conuenientissimum itaq; arbitratus sum, exulceratissimo potissimùm hoc seculo, & tam adhuc in dęmoniacarum eiuscemodi imposturarum dignotione & censura indocto rudique, primùm Lamias ab alijs quibuscum sine discrimine utplurimùm confunduntur, seiungere, ne tenebras offundat in illa opinionum uarietate, uocum & nominum permixtio, unde res sæpenumerò inextricabilib. adeò implicantur inuolucris, ut uix ullus postea se Theseus offerat, cuius ductu aliquis commõstretur exitus. Talis profectò hactenus extitit infamis magiæ, incantationum & ueneficiorum labyrinthus. Hac ratione internoscentur clarius, de quibus mihi hic sermo erit: constabit & palàm, ubi ab aliorum malè inolita opinione, rationis & sacrosanctæ Scripturæ

ba-

basi firmiter innixus, non temerè dissentiam.

QVID MAGVS INFAMIS.
Caput I.

Magus infamis.

MAgi infamis nomẽ generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: lamiarum uerò & ueneficarum appellatio strictioribus circumscribetur limitibus. Magum siquidem nuncupo, qui à dęmone uel ab alijs aut è libris uoluntariè edoctus, pręscripta barbarorum, ignotorum aut cognitorum uerborum formula, recitata, submurmurata applicatáue: uel characteribus quibuscunque aut exorcismis dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerunq; adiunctis, pro suo arbitrio, dæmonem in præstigiosum, fallax uel alioqui ludicrum ministerium, illicitè euocare conatur, ut ascititia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodat, & ad quæsita uel uoce uel susurro, siue picturis, siue notis, seu quocunque alio modo respondeat: uel qui aliud opus simili ratione præter naturæ legem perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos comprehendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus superstitiosè modoque ueti to futura prædicunt.

ἐπῳδός.

Hunc magum γόητα uel ἐπῳδὸν (licet hæc uox minus generale magorum sit nomen) Græcis dictum, supra naturæ ordinem sæpe etiam aliquid moliri apparet in formãdo multifariam aëre ficto, in quacunque specie ostentanda, in mortuorum spectris educendis, in rerum abstrusarum aut alioqui longè dissitarũ commonstratione: breuiter, miracula hic facere creditur: quem honestiore uocabulo etiam θεουργὸν uocare audent, licet quodam discerniculo, quasi illum ut artibus illicitis deditum censeant damnandum, huncuerò laudabilem: quamuis utrique sint ritibus dæmonum fallacibus obstricti sub angelorum nominibus.

θεουργός.

Huius factionis fuêre famosi illi Pharaonis magi, qui mox ubi de lamijs disceptatur consultatúrue, ab omnibus obtruduntur, quasi ijdem utrorumque sint actus, quos longè lateq; differre sentio. Vt igitur omnium obtutui hæc magorũ potestas uel potius fabula & ludibria magis pateant, clariusque innotescat horum & illarũ discretio, agite oculis minimè delusis contemplemur, solertique indagine inuestigemus magorum uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam.

Exod. 7. Veritas trãsformationis in opere Mosis.

In manu Mosis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuera in uiuum, Dei uerbo, transformatur draconem uel serpentem. Quo documento se à Deo cœli & terræ & omnium quæ in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerè transmutare) missum esse testatur. Quòd autem idipsum à Pharaonis magis, carminibus factum Scriptura dicit, rem altius introspiciẽs, non eandem quæ à Mose uerè ostensa est, metamorphosin, sed saltem serpentis præstigiosam formam, obtutibus impij regis offusam apparuisse intelliget: quare etiam mendax serpentis magicæ uanitatis facies, in pręstigij reuelationem à uero Mosis serpente deuorabatur, uti mendacium à ueritate uincitur absorbeturq;. Propterea, Iosepho teste, Moses inquit: Iam declarabo manifestè, nõ esse hæc præstigias ueritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cum dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat serpens: quæ

Præstigiæ Magorum Pharaonis.

Lib. 2. cap. 5. Antiq. Iudaic.

mox dicto parens, Ægyptiorum uirgas, quæ serpentum specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enimuerò si uerus extitit magorum serpens, dæmonis ope ex uirga ita transformatum esse oportuit. ineptam aūt prorsus esse ut in uiuam bestiam transmutari queat, uirgæ materiem, cuiuis liquidò constat: quemadmodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multò dissimillimam aut etiam contrariam pro suo arbitrio uerè transfundere essentiam, penes diabolum est minimè. Corpoream materiam non subijci potētiæ dæmonis, quantum ad transmutationem ipsius *3. Trinit.* ad formam, cōfirmat Augustinus: Nō est putādum, inquiens, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilium materiem, sed soli Deo. Fatendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili quibusdam rebus emotis, serpentes, dracones uel quid aliud earum loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius face- *3. Recogn.* re, quàm faciebant, ait Clemens. Rectè hic Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi nanque finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usq; ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigium apparet.

Eodem censendum modo de reliquis signis, quòd nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis aquā coram Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinē: mortuisq; piscibus tantus extitit fluminis fœtor, ut Ægyptij de eius aqua bibere non possent, totaq; Ægyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Ægyptiorum magi effecerunt, à quibus plerique omnes Ægyptij idololatræ & idonea satanæ organa pendebant, quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum fraudulēter offerre, Dei permissu, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus prȩuidebat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori occallesceret duricie, meritamque tandem ille lueret pœnam. Magorum autem fuisse præstigias facinus illud, uel hinc palàm est, quòd unicus ille Ægypti fluuius Nilus in sanguinem conuersus erat, eiusq; pisces computruerant opera Mosis serui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua uniuersę Ægypti aqua nō tincta, ut Ægyptios omnes undique circum flumen aquam effodere quam biberent, oporteret. Vnde proculdubio colligendum, magos tantummodò pauculæ aquæ antea in uase conseruatæ uel effossæ rubicundam præstigiosè faciem ostendisse suis carminibus uel fascino, ut testatur Scriptura, hoc est ludificante dæmonum operatione. Hi etenim agitatis ad hanc delusionē commodis humoribus, spiritum opticum uel uisualem quibuscunque imaginibus imbuere queunt, quemadmodum plerisque melancholicis usuuenire obseruamus. Sic in hypochymatis uel suffusionis oculorum initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, interdum quasi ducentia quædā corpuscula, plerunq; ueluti caliginosa se oculis offerre, nonnullis tanquā lanarum filamēta & aranearū telas apparere, quibusdam circa lucernas circulos uideri. Plerisque item regio morbo laborātibus, propter suffusam bilem omnia lutea & flauescentia sese ostēdere apparet: atque hæc fiunt magis uel minus, hac uel illa forma, secūdum humorū & spirituū uisoriorum cōstitutionem, quemadmodū naturæ peritis cognitū perspectumq; est.

Quid

Exod.8.
Ranæ Ægyptiæ.

Quid aliud dicendũ de ranis ex Ægypti fluminibus eductis, quibus terra est cooperta, Aarone ex Dei mandato manu uirgam in fluuios & lacus protendente? Magorũ ranas solummodò fuisse eadẽ ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, q, tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus soli Deo peculiare, nec ulli unquam creaturæ, multò minus satanæ eiúsue clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mansit prærogatiua, qua alium nullum dignatus est unquam. Adhęc, si ueras in terram ex aqua magi produxissent ranas, utiq; & reducere uniuersum hoc ranarũ genus eadem arte potuissent. Procliuius etenim fuit multò, uisas in natiuum naturalemque suum locum, fluuiũ quippe & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalibus aliena, imò aduersissima, primùm eas nõ apparentes excire, ubi illis moriendum esset: quũ in aquis, ut designato his uiuario, liberè uictitent: aut saltem uitam illis adimere, quibus donasse uidebãtur, facilimum fuisset. Vel quã sortitos credemus magos nocendi aut perficiendi potentiã, si ne ranas quidẽ lędere, aut carminibus, quibus eductæ putabãtur, tantùm abigere ualuerũt? Hoc usqueadeò nequiuerũt, ut Pharao rex posito priore supercilio coactus fuerit suos aduersarios Aaronem & Mosem hortari, ut Deum pro depellendis à se suoq; populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factum est, definitoq; die ranæ sunt exterminatæ à domibus, eisdemq; mortuis in cumulum coaceruatis fœtebat regio. Sic Pharaonem etiam inuitum Domino Deo incomparabili honorẽ deferre oportuit: quemadmodum & ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nam quũ Deo non amplius pręstigias permittente, cyniphes uel pediculos, tum homines tum bestias infestantes producere, Aaronem & Mosem imitati, nequicquã tentassent: coram Pharaone confessi sunt, Digitus Dei hic est: quasi dicerent, Digitus uel potẽtia Dei est, quę uerè progignit & condit ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid pro suo arbitrio uult, & quãdo illi placitũ est. Id uerò quod à nobis effictũ uidisti, satanæ digitus est, qui nihil unquam reuera procreare, sed phantasticam solùm rerum imaginem dolosè ostentare potest: quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus præstigijs, quibus te ac tuum populum hactenus illusimus, Deo uero ob tuam incredulitatem & cordis duriciem conniuente. At cessat nunc illa permissionis hora, ut non amplius dæmonij ludibrijs relinquatur locus, sed Dei uiuẽtis ueritati testimonium perhibere cogamur. Ita Dei manum iam agnoscunt, qui ei antea suis imposturis derogarunt: Dei gloriam pręedicant, qui suis eam fucis prius obscurarũt. Nec postea uiuũ usqueadeò Deum glorificassent, nisi antea impediti, frustra suã tẽtassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi cõtumaces occasio fuisset reliqua, nisi ad pręstigias prius cõniuisset, deinde impedijsset, quo se suamq; potentiam notam faceret, ostenderetq; illam longè esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnãtem cũ ea quam Ægyptij idololatrę & magi in ueri Dei contemptum hactenus adeò uenerati essent. Iustinus martyr in explicationibus quęstionum Christianis propositarum quæstione 26. asserit, magorũ Pharaonis miracula nõ fuisse uera, sed spectantiũ fascinatione oculorũ opera dæmonum. Idipsum & in Decretis legitur, in 2. parte cap. 26. quæst. 5. Episcopi. Quin & Auitus Alcimus episco-

Genes.1.
Creare solius Dei est.
Luc.11.

pus Viennensis, qui claruit sub Zenone & Anastasio Impp. anno 490. eandem quam tuemur sententiam, elegãtissimis uersibus exprimit lib. 2. de peccato orig. Hos Ægyptios incantatores Iannem & Mambrem fuisse, scribit Fulgosus lib. 8. cap. 11.

Hi incantatores, magiam prophanam exercentes, aut si uoles, prestigiatores, Hebræis dicuntur hartumim, Græcis ἐπῳδοί. Vox item illorum Habar traducitur Latinè incantare, ἐπᾴδειν Grecè, quãdo scilicet arcana quædam uerba à magis mussantur, quibus efficacia inesse mira putatur. Quale illud est Virgilij nostri:

Eclog 8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Quin & Dauid eiuscemodi miracula fieri per tales incantationes uidetur de aspide surda significare, cuius mentionem facit Psal. 58. Quo loco utitur uerbo isto Habar, & simul uerbo Lahas, quod idem significat.

DE MALEFICA IN *Endor. Cap. II.*

HInc porrò ad mulierem in Endor maleficã, uel Pythonis spiritu impraegnatam confugitur, quasi & illa fuerit una ex Lamiarum nostrarum numero, sed & eam fuisse magicæ artis cõsciam, quæ dæmonis adminiculo freta illudebat decipiebatque, & propterea à Lamijs nostris fuisse alienam, ostendere conabor.

1. Reg. 28. Hæc Samuelem excitasse legitur, è terra ascendentem solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu adhuc posita prædicentem. Ecclesiastici quoque author tradit, ipsius Samuelis hæc acta & uaticinia fuisse, *Eccl. 46.* quum ait: eum dormiuisse, regi notum fecisse finem uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è terra, & uaticinatum esse, Delendam esse impietatem gentium.

Etsi uerò historiæ circumstantiæ, & Iesus Syrach asserere uideatur, ipsum apparuisse Samuelem: penitius tamẽ rem intuenti ostẽdam, non ipsum Samuelem, sed huius imagine diaboli spectrum, Pythiæ fœminæ libẽter obsequutum, ut ludificaret, uisum fuisse.

Primò disertè seueroque edicto, à mortuis quæri ueritatem, uetuit diuina uox, mulcta mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: *Deuter. 18.* qui hoc facit, est βδέλυγμα Deo suo: hoc est, res talis quam odit Deus, abominatur, & in eternam abijcit damnationem. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expressè declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, inquiens: Mosen habent & *Luc. 16.* prophetas.

Adhæc piorũ animas maleficarum carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Abrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu cõseruatæ. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorũ animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut ethnicis persuasum erat, confessum est hactenus: sed ascititia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerùm à dæmonibus illorum habitu uestitis νεκυομάντεις responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expressis mortuorum corporibus cernerentur, νεκυομαντεία: sin uerò tenues, nebulosas & euanidas sibi circumfunderent umbras, σκιομαντεία nuncupabantur. Verè nimis Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homi-

Magorũ carminibus non obediũt beatorũ animæ.

νεκυομαντεία.

σκιομαντεία.

In Matth. homil. 29.

homines decipiat, ſic confingit. Ibidem: Animæ ſunt in loco certo, & expectant iudicium, neque ſe inde poſſunt commouere.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat, & eius corpus ſi non omnino computruerat, tamẽ ita deformatum fuiſſe certum eſt, ut eximia illa ſpecie uiua, qua antea innotuerat, & qua nũc ſe denuò fictus ſiſtit Samuel, apparere nequiuerit: neq; etiam deorum magnificentiam referre potuiſſe cadauerosum corpus, quilibet nouit: quum tamen deos è terra aſcendere, ſe contueri affirmaret diuinatrix. multò quiuit minus loqui & uaticinari.

Quorſum etiam Samuelis pijſsimi uatis tam diu ſepulti corpus, pallium conſuetum eodem momento ex impiæ faſcinatricis mulierculæ imperio incorruptum aſſumpſiſſet, quod in ſepulchrum ſecum nõ aſſumpſit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc aũt ſanctiſsimi uiri ſpectrum oſtentare, illi fuiſſe facile, inficias ire nolo, qui ſe in lucis angelum transformat, cumprimis apud impium regem, tum perditam ſatanæ ſeruulam.

2. Corinth. 11.

Deinde quum ipſa hiſtoria paulo antè teſtetur, Deum contumaci & abiecto regi Sauli ipſum conſulenti reſponſa dare noluiſſe, uel per uiuentes prophetas aut ſacerdotes, uel per ſomnia: multò minus per diuinum uatem ex morte ſuſcitatum, quem nec uiuum audire uoluit, uel per angelum è cœlis miſſum reſpõdit regi, quem in furore ſuo omnino repudiarat. Quo etiam nomine motus Saul, Pythiam diuinatricem profeſsionis ergò publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Iſraël exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione conſulere ſtatuit, quaſi indignabundi animi inſtitutum fuiſſet,

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.

Ideo non potuit non odiſſe & execrari hoc factum Deus, & iuſto iudicio deploratam illuſione dæmoniaca Saulis impietatem contra ſuum & ipſius pręceptum, contra etiam conſcientiæ teſtimonium deſignatam punire, ut in præfracti Saulis mentem ſatanæ faſcinum meritò permiſerit. Nec nouum aut inauditum hoc eſt, ubi quos pertinacis impietatis homines eſſe præuidet præſcitque, magis ſolet excæcare, indurare, ſpiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplum eſto Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus ſpiritibus data, & extrema inde punitio.

Quòd porrò hiſtoria commemorat, Samuelem ſenem pallium indutum, indignè tuliſſe, quòd è ſua quiete excitus eſſet, atque eum Sauli regi loquutum uaticinatumq; fuiſſe: hinc non conuincitur, uerum extitiſſe Samuelem hoc ſpectrum: quòd diabolo ſpiritui mille artifici non ſit difficile quamcunq; formam mentiri, quiduis fingere, ſimulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximè uerò, de quibus manifeſta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebantur. Nec ignorauit ſatan, certiſsima eſſe quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuel: ideò à Samuele antea prædicta repetit, potuitq; non temerè coniecturam facere ex apparatu hoſtium magnifico & inſtructis copijs, item ex dictis, factis & circumſtantijs reliquis belli præſentis, quàm ſortem in eo conflictu aſſequeretur Saul: potiſsimùm quum ipſum à Deo abiectum, nec reſipiſçentem, & aduerſus Dei mãdatum poſtremò Pythiam uatem, diaboli mancipium cõſulentem, in ſua haberet poteſtate, atq; pro ſuo

impellere nutu, & præsentis prælij obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuum testatur Scriptura in transgresione sua, qua præuaricatus erat contra Dominum: nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quòd Pythonem consuluit interrogando, neq; requisiuit Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

1.Paral.10.

Iesu Syrach authoritas.

Porrò si Iesu Syrach testimonium urgeatur (quanquam Hieronymo teste, illi ab Ecclesia non concedatur authoritas dogmata confirmandi ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hæc tamen quoq; addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodò ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quemadmodum legitur, ut ad auitæ uirtutis æmulationem posteros inuitaret prouocaretque: Samuelis item laudes succinctè recensere, minimè differere uoluisse, ueráne an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Illusionem fuisse Samuelis apparitionē, censent Hebræi.

Inter Hebræorum autem Rabinos quanquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanitatem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligunt spiritum Pythonicum, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte conficta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi contra aduersarios sic arguit: Si Deus suscitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illum non magis reuelauit per somnia, aut per prophetas, aut per sacerdotū oracula, quàm per maleficam mulierem? Huic nostræ sententiæ subscribunt Tertullianus in libro de anima, Iustinus martyr in explicat. quæst.52. Argutissimus ille sanctioris Theologiæ censor Augustinus libro Quæstionū ueteris & noui Testamenti, quæst.27. item part.2.cap.26.quæst.5.nec mirū. idem Augustinus ad Simplicianum, quæst.3.lib.2. & ad Dulcitium quæst.6. & in libello de cura pro mortuis agenda: item lib.2.de doctrina Christiana, ca.26. Author quoque libri de mirabilib.sacræ Scripturæ, si is sit Augustini: Rabanus adhæc in epist. ad Bonaf.abbat. Bonos spiritus non obedire carminibus magicis, testatur Origenes in historia de Bileamo.

DE SIMONE MAGO, ET *artis magicæ eiusdemq; librorum condemnatione.* Cap. III.

IAm ad Simonem magum progredior, qui idem nomē apud nostros Germanos sortitur, quod lamię. Ex hoc ortus ingens hęreticorum numerus, qui sicut Iannes & Mambres Mosi restiterunt, sic & illi Apostolicæ ueritati oblatrarūt artibus fraudulentis. Hic Simon ille Samaritanus Romæ sub Claudio Cęsare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione: Simoni sancto deo. Siquidē & Samariæ gentem magica arte ita dementauerat, ut à minimo usq; ad maximum uniuersa ab illo pendêret, dicens: Hic est uirtus Dei magna. Post uarias aūt præstigias, quibus populū à Petri doctrina sedulò auertere conatus est, tandem uelut in aëre uolans, à dæmonibus uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur, misereque interijt. Huius blasphemias prolixè recensent Clemens in Itinerario, Egesippus lib.3.de excidio Hierosolymit.cap.2. Ambrosius in Hexa-

Simon Samaritanus.

Act.8.

Abdias episcop.Bab.lib.1.cert.apost.

Hexamer. Irenæus, Eusebius, Nicephorus lib.2. Eccles.hist. cap.27. Fulgosus lib.8.cap.11.

Eiusdem fuit professionis famosissimus magus Cinops, quicum Ioanni Euangelistæ iussu Domitiani in Pathmo insula, quę una est ex Sparadibus, exulanti controuersia erat, quem & Ioanne precante, fluctus absorpsisse legimus.

Hanc magorũ artem omnium placita legum exterminant & execrãtur. Eiusdem affectatores interdicuntur & damnantur seuerissimo Dei mandato in Leuitico, tum etiam Deuteronomio: Non inueniatur in te ducens filium aut filiam in ignem, diuinans diuinationem, obseruans dies, non diuinans ex sortibus, non incantãs aut exercens præstigias diabolicas, non consulens Pythonẽ, non interrogans mortuos: quia abominatio est Domino omnis faciens hæc. Hinc & inter sacrilega Manassis regis flagitia, quibus Deum irritauit, connumeratur, quòd fuerit maleficus, magiã exercuerit, & Pythonem consuluerit. Quòd uerò hi tolerarentur audirenturq;, Esaias uaticinatur casum & interitum Babylonis, cui & inprimis exitio fuit huius sceleratissimę artis studium, quum ad ultimum à Cyro rege sub Persarum imperium redigeretur. Ita clamat diuinus Vates: Venient tibi duo hæc subitò in die uno, sterilitas & uiduitas, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiem incantatorum tuorum uehemẽtem. Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorũ tuorum, in quib. laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi. Quasi diceret: Non te liberabũt plurimi magi aut diuini suis incãtationibus uarijs aut præsagijs. Meritò itaq; semper apud priscos in quęstione fuit, incantamenta ualerent ne aliquid, quum meræ sint præstigiæ.

Leuit.19.20.
Deuter.18.
4. Reg.21.
2. Paralip.33.
Esaia 47.

Porrò de magicis curiosarum harum artium uel præstigiarum libris quid decerni debeat, ne quidẽ in quęstionem uocandum, quum nõ modò Romanorũ exemplo (qui licet ethnici essent, tamen mathematicos & incantatores senatusconsulto Italia pellendos, & eorum libros cõcremari uoluerunt) eos aboleri oportet: uerùm etiam, quòd memorabile & posteris omnibus sine cõtrouersia imitandum hic exemplum legamus in Apostolorum Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione Ephesi comburuntur cuncti eò comportati execrationum libri, pecuniæ quinquaginta millium pretio æstimati. Hermogenes item magus librorum magicorum copiam magnã offert Iacobo apostolo, qui exurebantur. Eos qui magiam admirati fuerãt, uolumina combussisse, tradit Athanasius de Humanit. uerbi. Imperatores item Homerus & Theodosius constituerunt tales libros sub episcoporum oculis concremandos flammis. Eiusmodi quoque congestos tenebrarum libros ut damnabiles, improbatæ lectionis uocauit, prorsusque corrumpi uoluit Vlpianus Iurisconsultus, l. cæsaræ. §.1. ff. familiæ hercisc.

Act.19.
Abdias lib. 4. hist. apost.

Atqui ab hac magorum uel incantatorum familia longè peregrinos esse, quos Veneficos, & quas Lamias dictitamus, nunc porrò demonstrare conabimur.

DE VENEFICIS.
Cap. IIII.

VEneficos, uel si liceret, uenenificos, Gręci φαρμακοὺς, φαρμακοποιοὺς, φαρμακευτὰς, item φαρμακεύοντας, & φαρμακευτρίας fœminas, perniciosissimæ artis (quam magiam ueneficam, si uoles, appellare licet) conscias, dicunt. Illos pharmacis uel uenenis ex quacunq; materie, siue ex metallorũ, siue

ex stirpium, siue ex animantium uel excrementorum genere, uel ex corporib. mixtis propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculosos ciere morbos cum atrocissimis symptomatibus constat: ut alij in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatem inducātur: quibusdam iuncturarum compages dissoluantur: cæteri uariè cruciatibus excarnificentur: nonnullos uerò diuturna torqueri ægritudine: plerisq; præcipitāter, quasi uitæ filo mox rupto, interdum & cum intolerabilibus doloribus uitam præscindi uideas. Non interim ignoro, ueneficorum nomine & alios maleficos uulgò comprehendi.

Enneadis 4. lib. 4.

Veneficia horrenda.

Horrenda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hęc uerba: Infamis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello, & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex primorib. patrum simili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædam ad Q. Fabium Maximum Ædilem Curulē uenit, causamq; eius cladis prodituram se professa est, si fides sibi daretur, quòd id indicium apud dominos haud futurū esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Senatum, fide consensu ordinis indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Missi qui ancillam sequerētur: hi quasdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uigintiq; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patritiæ gentis: quę quum salubria esse contenderent, à confutante indice bibere iussæ, spatio ad colloquendum sumpto, inter se loquutæ, id haurire statuunt: medicamento in conspectu populi epoto, ad unam interiere. Inde ad centum septuaginta eiusdem sceleris cōuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eum diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita, uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset.

In nullam antea de Veneficio inquisitum.

Venefica fuit Crescentij illius seditiosi Romani, eoq; nomine ab Ottone tertio uili iumento facie auersa impositi, perq; urbem circumuecti, & tandem ad portam suspensi uxor: quam quum Imperator uirtute & sapientia alioqui præstantissimus deperijsset, illa quòd Ottone in Germaniam reditum apparante, se uideret coniugij spe excidisse, chirotecis ueneno infectis, eum necauit, anno 1001. quinto Calend. Febr.

Veneno ab uxore Zoe procacissimæ & intemperātissimæ libidinis fœmina, quum deperiret Paphlagonem quendam Michaëlem, sublatus Romanus Argyrus Imperator Orientis, qui priorem antea reliquerat coniugem.

Veneno item lento interemptus Ioannes Cimisces Orientis Imperator à Basilio quodam eunucho, cui se potentiam derogaturum fuerat interminatus.

Veneficium adhæc fuit, quod Casali in urbe Salassiæ regionis Italiæ contigit circiter annum Domini millesimum quingētesimum tricesimum sextum. Coniurauerunt uiri ac fœminę, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat, ut quum pestis antea sæuijsset, & iam cœpisset mitescere, unguentum conficerent, quo illitis portarum uectibus, inficerētur qui uectes tractarent: appararant & puluerem, quem uestibus clàm inspergentes, no

xam inferebant. Latuit aliquādiu dolus, sublatique multi à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam ueneficis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergò. Sed quum cuiusdam Neci nomine fratrem atq; unicum filium enecassent, uixque alij quàm domini ipsi domuum aut filij perirent: simulq; animaduertissent Androgynā se in domos insinuare, atque eos maximè interire, quorum ędes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Fassi etiam, quòd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs perunctis uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasque in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idem postea Geneuæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios similiter Mediolani uectes inunxisse constat: sed quæstionibus subiecti, quum nihil confiterentur, nec quisquā obijsset, dimissi sunt. Bassianus Landus scribit, Pataùij monachum quendam cum alijs plerisq; identidem conspirasse, qui pestis tempore infecta linteamina in domos occultè conijciebant, ut in multos deriuaretur contagio: sumptum quoque ab his est supplicium. Quàm sanè hìc locum meretur suum illud Nasonis 1. Metamorph.

—— Non hospes ab hospite tutus,
Nō socer à genero, fratrū quoq; gratia rara est,
Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,
Lurida terribiles miscent aconita nouercæ,
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Venefici capite plectendi. Hos Veneficos lex Mosi è uita sublatos uoluit Exodi 22. hoc decreto, מכשפה לאתחיה, id est, Veneficam non patieris uiuere. Nomen enim מכשפה *Mechassepha.* Mechassepha, quo lex utitur, à כשף Chasaph deflectitur: positumq; est in fœminino genere, ut aiūt interpretes: non quòd uiros impunes esse lex uelit, sed quia ille sexus ob genuinā simplicitatem dæmonis insidijs frequentius patet. Quare Græca tralatio, quā Septuaginta senioribus asscribimus, decretum illud liberius reddidit, φαρμακοὺς οὐ περιβιώσετε: hoc est, Veneficos (ut masculino genere fœmininū comprehendatur) non retinebitis in uita. Animaduertendum uerò, prædictum uocabulum כשף Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur, uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficium significent: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακὸς, φαρμακοὺς, φάρμακα, & quæ huius sunt inflexionis. Nec temerè mihi à plerisque sinam eripi eleuariue translationis Septuaginta interpretum fidem, qui sine dubio & peritissimi fuerunt idiomatis Hebraici, & Spiritus sancti inspiratione & ductu ad tam pium congregati opus, ut non facilè erroris notam mereantur, propter illorum multitudinem, & idcirco maior illis fides debeatur quàm Eliæ Leuitæ aut nonnullis recentioribus, qui Mechassepha Lamias interpretantur, Germanicè Zauberinn. Nam φαρμακῶ nomē quando in malam accipitur partem, ferè apud Dioscoridem, Galenum, & totam Gręcorum antiquitatem sumitur pro ueneno aut medicamento uenenoso: & qui cum eiusmodi medicamentis nocere student, uocantur φαρμακεῖς uel φαρμακοὶ. *Pharmacū.* Præterea huic nostræ sententiæ suffragatur Flauius Iosephus ex regio & sacerdotali sanguine ortus Mathathiæ sacerdotis filius, natione Hebræus, patria Hierosolymitanus, genere sacerdos, qui decimumquartū agens annum eam laudem consequutus est ex literarum studijs, ut à Pontificibus & urbis Hierosolymitanæ primorib. de penitiori legum sensu consuleretur. Propterea & à D. Hieronymo Græcus Liuius appellatur, à recentioribus uerò Iudæis Ioseph Berengarion.

garion. Eundem Hieronymus in Catalogo Ecclesiasticorum scriptorũ digna cum laude constituit. Hic quum animaduertisset, solos quinq; libros Moysi apud Grȩcos extare, opera Ptolomæi regis Ægypti translatos, ut dixi, statuit Epaphroditi uiri doctissimi adhortationibus incitatus, uniuersam ueteris Testamenti historiam Græcis auribus tradere: quod & effecit, conscriptis primùm Hebraica lingua, deinde & Græca, De antiquitatibus libris uiginti, in quibus seruatis simul & sanctarum scripturarum ueritate, & historiæ legibus, quandam uelut paraphrasim in omnes fermè ueteris Testamenti libros accommodauit. Is ipse legis eiusdem sentẽtiam, Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8. his explicuit uerbis: φάρμακον μήτε θανάσιμον, μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένον ἰσραηλιτῶν ἐχέτω μηδὲ εἷς. ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθεὶν τεθνάτος, τοῦτο πάσχων ὁ δράσειν ἐκείνων καθ᾽ οὓς τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον. id est, Venenum neq; letale, neq; in alios noxios usus prȩparatum, Israelitarum aliquis habeat: quod si habere deprehẽsus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Idem ferè sonat lex Cornelia de sicarijs & ueneficis: Qui uenenum malũ necandi hominis causa fecerit uel uendiderit uel habuerit, plectitur.

Lex Cornelia, ff. lib. 46. tit. 8.

φάρμακα Iesabelis, ueneficia uertit D. Hieronymus 4. Reg. 9. Adhæc si uetus Testamentum applicare uelimus ad nouum, comperiemus eodȩm uocabulo diuum Paulum uti in cap. 5. ad Galat. φαρμακῶν, hoc est, ueneficiorum, inter opera carnis, quod Germani uitiose traduxerũt Zauberey, in quo ab Italis uincuntur, qui conuerterunt auuetenamento rectè. Si Paulus aliud genus maleficij intellexisset, alia uoce potuisset uti, aut repetere uerbum βασκαίνεσθαι & βασκαίνειν, quod

βασκαίνεσθαι. βασκαίνειν.

fascinari & fascinare designat: quo significato Theocritus, Dioscorides & ueteres utuntur, quinimò & ipse Paulus in eadem epist. cap. 3. O' amentes Galatæ, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε, quis uos fascinauit, ut non obediatis ueritati? Vbi Germani rectè transtulerunt, Wer hatt euch bezaubert? In Apocalypseos quoque Ioannis capite 9. ubi Homicidia tanquam generalis uox cædis ponitur prius, mox φαρμακεία sequitur, id est, maleficia quȩ per uenena fiunt: sic & cap. 18. 21. 22.

Non interim ignoro, mechassepha & mechassephim, φάρμακον & φαρμακείαν quandoque liberius usurpari, & ad magicas extendi artes: at non ad alias, quàm ea nouêre secula. Lamiarum autem à me descriptarum conatus ab actibus illorum Magorũ, quorum Moses & sacrosancta meminit Scriptura, penitus sunt diuersi. Nihil hîc firmi ex historijs ueris illo æuo cõscriptis ad rem attuleris. Quæ postea de illis poëtæ scripserunt, uanissima utplurimùm sunt commenta, & meræ fabulæ, uel potius mendacia. Testimonio sunt Virgilius 4. Æneid. & in Pharmaceutria, Ouidius 7. Metamorph. Horat. Epod. 5. Tibull. libro 1. Eleg. 2. item & alij, quos uidere licet lib. 3. de Præstig. dæm. cap. 1. quemadmodum & legem duodecim Tabularum de incantatis frugibus confutatam cap. 16.

Mechassepha. Mechassephim.

Per mechassephim Exodi 7. uersu 13. designari prȩstigiatores, ipsa res docet, qui carminibus uel nefarijs artibus apud Ægyptios familiaribus, quȩdam incredulorum oculis apparenter obijciebant, quæ reuera non erant: id uerò nequaquam nostræ possent lamiæ, quum etiam maximè uelint. ad experimentum prouoco. Reliquis locis, (legitur enim ea uerbi positio in sacris Biblijs tredecim omnino locis)

nimirum

nimirum in Exod.cap.22.uersu 17.in Deut.cap.18.uersu 10.in 4.Reg.cap.9. uersu 22.in secundo Paral.cap.33.uersu 6.in Isaia cap.47.uersu 9. & uers.12. in Ierem.cap.27.uersu 8. in Daniele cap.2.uersu 2.in Michea cap.5.uers.12. in Nahum cap.3.uersu 4.bis:denique in Malachia cap.3.uersu 5.à D.Hieronymo conuersa ea uox Malefici uel Maleficia, pro uerbi inflexione scilicet: magos infames eorumq; actus ego intelligo. De loco Exod.cap.22.cō trouersia est. Veneficia Iesabelis reddidit ille quarto Reg. Maleficia alij:

4. Reg. 9. Maleficia Iesabelis.

quum tamen magicas artes nusquam legatur illa exercuisse, uerùm cędibus in prophetas sæuijsse: Nabothum insontem ob denegatam sui agri uenditionem, obrui lapidibus iussisse: Achabum maritum Israelitarum regem ad idolorum cultum perduxisse: quæ simulachris immolabantur, comedisse, artibusq; fuisse usam fornicarijs. Hinc dilucidè uides, mechassephim ad diuersa in Biblijs usurpari flagitia. Adhæc cæteris locis suprà citatis, utplurimùm cum coniectoribus & somniorum interpretibus atq; auguribus, & hoc genus hominib. annumerari, unde quandam actionum cōmunionem licet colligere, deprehendes. Omnes uerò tales diuinationum uetitarū modos ignorant nostræ lamiæ. Quocirca si uocem illam spectare nolles ueneficos, ad magos quos dixi, inauspicatos, & quidē secundum leges puniendos, si hoc malis, referre per me licet. Tales enim ex Israele exulabant uel pœnæ subijciebantur, quales & præstigijs Pharaonem illusisse suprà dixi.

3. Reg. 18. 21.

Apocal. 2.

Exod. 7.

Similiter indistinctius licentiusq; Germanis nomen Zeuberer torquetur, ad quod exhorrescit, fascesq; apparat ferè quilibet, citra exactā circumstantiarum totius causæ inquisitionē, multò minus notionē. Vno illis eodemq; nomine Zeuberer nuncupatur magus ex professor illusor pręstigiatórue, frequenter etiam eruditus, ex libris illicitis, uel alioqui dæmonum institutione utens uerbis, characteribus, figuris, sigillis, amuletis, suffitibus, ceremonijs, & reliquis id genus quisquilijs: item ueneficus studio uenenum usurpans: atq; Lamia, ob mentis imbecillitatem, & phantasiam à diabolo uitiatam delusa, ut se fecisse credat, quæ illi saltem per somnium cognita, uel etiam rerum natura non agnoscit. Alij certè nulli Mosis lege condemnari debent, quàm quos Moses & illud seculum nouit. Lamias autem uulgò dictas, & iam à me describendas, ne quidem Christi tempora norunt, multò minus Mosis: quorum uerò incantatorum meminit Scriptura, cuncti fuere infames magi. Hinc euenit, si quando lamiarum fit mentio uel ueneficorum, ut confestim Pharaonis præstigiatores uel incantatores, longè à lamijs & ueneficis diuersos opponant, æquiuoco Germanico falsi. Agedum igitur, iam lamias quoq; propius spectemus.

Exod. 7. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Esaiæ 8. 29. 47. Psal. 57. 2. Paral. 33. Eccli. 12.

QVID LAMIA.

Cap. V.

Lamiam appello, quæ ob fœdus præstigiosum aut imaginarium cum dęmone initum, propria ex suo delectu uolūtate, uel maligno dæmonis instinctu impulsúue, illiusque ope, qualiacunq; mala uel cogitatione uel imprecatione, uel re ludicra atque ad institutum opus inepta designare putatur: uelut aërem insolitis ignire fulminibus, tonitru terrifico cō cutere, damnosa grādinis insoliti multitudine ferire, tempestates excitare, segetem in agro lætam aliò transferre aut depopulari, morbos præter naturam hominibus bestijsq; ciere & mederi, paucis horis longissimè euagari,

choreas cum dæmonibus ducere, epulari, ſuccubum agere, homines in beſtias commutare, & mille monſtroſa rerum ludibria oſtentare. Hæc lamiæ uulgò attribui uideo, maximè ex poëtarum authoritate: uerùm

Horat. de arte poet.

——Pictoribus atq; poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Quocirca eam utplurimùm uetulam, mente ſtupidam, indoctam, abſq; ullis libris, à ſpiritu dæmoniaco præſtigijs illuſam, phantaſia ſolùm à diabolo imbuta uitiataq; uſqueadeò ſimulachris, ut feciſſe conſtanter fateatur, quæ nec facere potuit, nec in rerum natura unquam fuere, nec ipſa patitur natura, demonſtrare conabor, ubi prius profeſsionis modum & fœdus, quod ſemper mordicùs obijcitur, & uelut irreuocabilis ſententiæ perpetuum decretum urgetur seriò nimis, expoſuero.

LAMIARVM PROFESSIONIS *modus & fœdus.* Cap. VI.

VT uerò omnia dæmonis inſtituta minimè cohærent, uariaq; & mendacia comperiuntur: ita & profeſsionis lamiarũ modus ineptus, futilis mancusq; eſt, ac diuersè à quolibet eius factionis reo quæſtionibuſque ſubiecto narratur. Exempla ſunt obuia in Malleo maleficarum, libro ſic inſcripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex eſt: unus ſolennis, per ſimile, ad uotum ſolenne: alius priuatus, qui ſeorſum dæmoni quacunque hora fieri poteſt. Solẽnis inter eos fit, ubi lamiæ in certam concionem ſtatuto die ueniunt, & dæmonem in aſſumpta hominis effigie uident: qui quum de ſeruanda ſibi fide admonuerit, ſucceſſumq; in rebus mundanis proſperum, & uitæ longitudinem promiſerit, quæ præſentes ſunt, nouitiam ſuſcipiendam ipſi commendan[illegible] [illegible]e-mon ſi in abneganda fide, cu[illegible] Chriſtianiſmi, & extenſa muliere (ſic enim beatiſsimam uirginem Mariam nuncupant) & in ſacramentis nunquam uenerãdis inuenerit nouitiam ſeu diſcipulum procliuem, tunc dæmon manum extendit: ac uiceuerſa diſcipulus ſeu nouitia ſtipulata manu, illa ſeruaturum ſe pollicetur. Hinc dæmõ ſubiungit, ea non ſufficere, ſed omagium deinde petit, continens, ut anima & corpore ſe in æternũ illi dedat, & pro uiribus alios quoſcunq; utriuſque ſexus illi adiungere uelit. Addit deniq;, ut certa unguenta ex oſsibus & membris puerorũ, & præcipuè renatorum fonte baptiſmatis, ſibi conficiat, per quæ omnia ſua inſtituta, ipſius adminiculo explere poterit. Hunc modum nos inquiſitores (ſcribunt Mallei maleficarum authores) cognouimus in oppido Briſiaco Baſilienſis diœceſios, plenè à ſaga iuuencula informati. Deinde pòſt legitur: Præfato inquiſitore mihi referẽte intellexi, in ducatu Lauſanenſi quoſdam magos coxiſſe & comediſſe proprios infantes. Modus autem diſcẽdi talem artem fuit, ut dixit, quòd magi in certam ueniant concionem, & opere eorum uerisimiliter dæmonẽ in aſcititia hominis ſpecie conſpiciant: cui diſcipulus neceſſariò dat fidem de abnegando Chriſtianiſmo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando ſuper crucem, quando latenter poſſet. Fuit inſuper fama communis, Petro iudice in Boltingen narrante, quòd in terra Bernenſium tredecim infantes à lamijs eſſent deuorati: quamobrẽ etiam in tales parricidas ſatis duriter exarſerat publica iuſtitia. Alius poſtea iuuenis, tamen uxoratus, hunc refert ordinẽ: Oportet primò Dominico die, antequam aqua benedicta conſecratur, diſcipulum futurum cum magiſtris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagium

Prima ſecundæ partis q. 2. cap. 2. 3.

Nõ manum, ſed eius ſimulachrum extendit, quum ſpiritus carnem & oſſa non habeat: fallax itaque eſt ſtipulatio, nec ullius momenti.

gium pręstat magisterulo, id est, paruo magistro: ita enim dæmonem, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo facto, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis concipere, & principalibus ritibus huius sectæ imbui confirmariq;.

Verè imagines, id est, uitiatam phantasiam.

Quum autem modum quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantibus nondum baptizatis uel etiam baptizatis insidiamur, præsertim quando crucis signo & orationibus non muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putantur oppressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clā suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, actibus & trāsuectionibus commodum: de liquidiore uerò humore utrem implemus, ex quo quicunque biberit, additis ceremonijs paucis, e uestigiò nostræ artis conscius redditur & magister. Hæc ille.

Vnguentum terribile.

Potus tartareus.

PROFFESSIO LAMIARVM DIluitur, ostenditurq; fœdus esse præstigiosum, stultum, & nullius ponderis.

Cap. VII.

QVàm hæc non cohæreant, sint absona, indignaq; quib. fides uel leuiter adiungatur, quilibet, dummodò non omnino mentis inops, & præfractè concepta opinione præoccupatus esse uelit, facilè iudicabit. Fœdus autem esse præstigiosum, phantasmate aut imaginatione uel phantastico præstringentis spiritus corpore fallaciter apparente: uel neruis opticis seu uisorijs indita subdole, quam satan uult, specie, commotis huc humorib. & spiritibus idoneis: uel sibilo, susurro aut murmure in organis auditus uitiatæ formis imagini respondente, spiritus maligni arte excito, conflatum stabilitumq;, ac inde nullius esse pōderis, haud obscurè cognoscitur: potissimùm si diuersa contrahētium essentia, contractus forma, modus & circūstantię perspicaci mentis acie inspiciantur, atque rationis fideiq; nostræ æquilibrio exactius pensiculētur. Sic plerasq; omnes actiones lamiæ hactenus attributas, quas suas esse malesana quoq; fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtute imaginatiua, non lamiæ, sed ipsius satanæ existere, palàm fit. Huic etenim minimè opus est alterius adminiculo in sua potentia ostendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uolūtate aut imperio cogitur, quàm Dei & huius ministrorum bonorū: malis non coactus, sed spontè & quidem libēter obsequitur, Deo permittente, malitiosus ille ueterator, secus licet fingat simuletq;, teste Porphyrio, ut suis pręstigijs nos magis irretiat. Nō uerò strictè colligari pactum imaginarium, doloque malo mendaciter ab altera parte initū necesse est, quum à pręstringente spiritu apud stupentem, nec mentis cōpotem satis hominē aliter fieri nequeat. Siquidem quòd dæmon extensa manu firmaq; stipulatione lamiam recipiat, falsissimum esse, neminem dubitare oportet, quum spiritus carnem & ossa non habeat, ipsa Veritate teste. Tatianus adhæc cōtra Græcos hic rectè scribit, dæmones omnes non carnea, sed spirituali concretione constare, qualis est ignis & aëris: quæ corporū constitutio à solis illis perspici potest, qui spiritu Dei muniuntur, non item à cæteris hominibus quos anima regit.

Præterea dolosa hæc stipulatio, maximè in perniciosum finem confiċta sine testibus aut uadibus contra Dei uoluntatem, si tantum habebit mo-

Dolosa stipulatio.

menti, ut nulla queat rescindi ratione, & necessariò eius uirtute alter alterius uoluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere cõpellatur: quur pactum illud prius in baptismo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, solennibus uerbis uerè sancitum, & quidem interpositis fideiussoribus, tanquam prærogatiuâ non præponderabit? Alia profectò contractus est firmitas inter Deum ueracem & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur, & in suo uerbo addicit, hoc fideliter & indubitatè præstat, nec data manu præstigiosa deludit, nõ saltat, nec conuiuatur, uel similibus rebus ludicris quibuscum paciscitur, nequiter fallit dementátue, quemadmodũ hic commentitio carnali corpore amasius. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid ueritatis idem sit admissurus.

Fidem Christianam abnegantes.

Atqui fidem Christianam hic abnegasse miseram anum, obijcies. Et nos, quotquot aliam salutis uiam quærimus, quàm Christum Iesum, eius præcepta obseruantes, uestigijsq; insistentes, uiua in ipsum fide, per dilectionẽ operante, *Gal. 5.* fidem abijcimus, re ipsa testati mente sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu inconstans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperans, aut imaginariè aut maligni arte delusa, fecisse putatur. Aures hic Pauli uerbis, quib. fidẽ Christianã uerè abnegantes scitè depingit, paulisper accommoda. *2. Timoth. 3. 1. Timoth. 4.* Illud scito, inquit, quòd in extremis dieb. instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amãtes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quàm amantes Dei: habentes formam pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare: ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas peccatis oneratas, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper discẽtes, nec unquam ad cognitionem ueritatis uenire ualentes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres resistebant Mosi, ita & hi resistunt ueritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem. sed non proficient amplius: siquidem amentia eorum euidens erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus.

Pietatem qui abnegarunt, circa fidem Christianam reprobi.

Exod. 7.

Ad chrisma in fœderis contractu è fronte exemptum, quemadmodum plerisq; alijs persuasum, si confugias, licet uel unico uerbo hic satisfacere possem: id tamen ne plus facessat negotij, tutius erit respõdere: Si qua uis erit chrismatis, eam non in externa illinitione magis consistere, quàm in externa aquæ superfusione in sacramento baptismi, qui fide intercedente sanctificatur, atq; ita confirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa abluatur, imò uniuersa cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impresso permanet baptismi essentia: etiamsi eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamen si resurgat à peccatis ad uitæ emendationem, resipiscentia conuersus, eadem stabit baptismi semel administrati energia. Ratio chrismatis erasi erit eadem apud pœnitentem, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoque interire sequeretur: quanquam etiam non uerè synciput in fœdere collidi crediderim, sed imaginariè: quemadmodũ reliqua multa hic contingere animaduertimus, quo credulum hoc maleferiatorũ hominum genus persuasione mala inducatur, ut se diaboli retibus iam inde implicitum usque-

Chrismatis uim, si qua est, non posse externa exemptione tolli.

usqueadeò seruumque credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quo hac ratione tandem extrema cogitet moliaturque: quamuis non magis huic, imò multò minus, ut uitiata phantasia deluso, quàm quibusuis alijs grauiter peccantibus conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem antea breui à Christo præmonitus, contra conscientiæ testimonium ter Christum, addito etiam iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisq; fusis, in gratiam recipitur. De hoc & reliquis huc facientibus copiosius postea cap. 24.

Matth. 26. Marci 14. Lucæ 22. Ioan. 18.

FOEDERIS VANI DEMONSTRATIO *reliqua.* *Cap.* VIII.

Ceremonijs non posse occidi pueros.

Adhæc, quòd ullis ceremonijs pueros occidere quis posset, falsissimũ est, meraque satanæ suggestio, & inanis credulitas. Item quòd illos ex sepulchris clàm effodiant, nihil esse nisi dæmoniacam persuasionẽ ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata, palàm constabit, si monumenta inspiciãtur, unde eos extractos esse narrãt lamiæ: ibi etenim adhuc inuenięntur recõditi. Nec hæsitare uolo, eodẽ modo in mentẽ illis inductam esse infantis decoctionem in olla confectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim istud existit inhumanum, tetricum, crudele, & propterea creditu difficile, ut si uel meis hoc intuerer oculis, citius horribilis huius spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc & plusquàm tragicum, omnemq; exuperans fidẽ condimentum uerè apparatũ esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude proserpant eius unguenti artifices horrificæ striges, quæ omnẽ humani sensus imaginem prorsus exuerint: cedò tamen, unde illi unguento ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarũ uoluntatum, execrabilium artiũ, & transuectionũ incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignũ illinatur, mox alter huic innixus per aëra feratur: quẽadmodũ Lamiæ persuasum habent, & Malleus maleficarũ testatur? Nõ libet hic anxiè de mortuæ putidæq; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus disceptare. Siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idem de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruatæ preparatione, potatione & uirtute dictũ uolo. Interim negandum non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phãtasticæ impressis à dæmonio dementatas, non aliter ac si hęc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltem uidẽtur: & propterea quæstionib. adactæ flammisq; propinquæ sua apertè confitentur flagitia, per somnum uel simulachrum illis solummodò cognita. Idipsum extra omnem controuersiam ponunt confirmantq; Decreta ad hũc modum: Quædam mulierculæ inseruientes satanæ, dæmonum illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere: puta paruulos à lacte matris auellere, assare & comedere: domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solùm phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoque moto se tempestatem ciere arbitratur, colludit dæmon aërem turbans, ut illam sibi addictam, in officio contineat.

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, delusoriũ est.

Potus ille Stygius imaginarius, uti & unguentum.

In secũda parte, caus. 26. q. 5. episcopi. Et Augustin. de spiritu & anima cap. 28.

Huius ergo ex utre potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsum quoque præstigiosum esse, præter multam eius diuersitatem, apertius demonstrat: Iubetque hic cum Horatio dicere,

1.Carm.ode 36.2.

Ne quodcunq; uolet, poscat sibi fabula credi,
Neu pransæ Lamiæ uiuum puerũ extrahat aluo.

Pacti item uanitatem id quoq; docet, quòd eo inito ceremonias quasdã contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnibus uesci, aut crimina in cõfessione celare, uel tempore eleuationis in terrã spuere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid simile designare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modò sacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quum dies Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus, & diuino cultui inprimis consecratus, his nemo fructuosius uacarit, quàm qui mentem à cibi nebulis serenam conseruarit. Est, inquit Christus, aliquod dæmoniorũ genus, quod non eijcitur, nisi orationibus & ieiunijs. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orandũ: quia aduersarius noster diabolus, tanquam leo rugiens, obambulat, quærens quẽ deuoret. Item Paulus suos docet Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex consensu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidem ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico, nefas existimari, non immeritò mirer: minusq; Melchiadis papæ edictũ uideatur commendandũ, quo ne die Dominico ieiunaretur, cauit.

Die Dominico utiliter ieiunari. — *Matth.17.* — *1.Pet.4.5.* — *1.Corinth.7.*

Quòd uerò carnibus uesci urgente necessitate (si modò absit offendiculũ, contẽptus & gula) liceat diebus à pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominẽ. Itẽ ex Paulo ad Coloss. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et pòst: Si mortui estis cum Christo ab elementis mũdi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neq; contrectaris: quæ omnia pereunt abusu iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidem speciem habet sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & læsionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoq; scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus descíscent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium cõscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentiũ abstinere à cibis, quos Deus creauit ad uescendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerũt ueritatem: quòd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reijciendum, si cum gratiarum actione sumatur: sanctificatur enim per sermonem Dei ac precationem. De his si commonefeceris fratres, bonus eris minister IESV Christi, enutritus in sermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quã usq; sequutus es. Cæterùm profanas & aniles fabulas reijce. Hæc Paulus. Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra & plenitudo eius.

Carnibus uesci diebus à pontif. Rom. uetitis quando liceat. — *Matth.15.* — *1.Timoth.4.* — *1.Corinth.10.* — *Psalm.23.*

Adhæc, quòd ex pacto certa celare crimina in confessione cogantur: quis amabò singula distinctè enarrabit peccata? quum plerunq; omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe cõspurcata? aut quónam diuinæ

Celare crimina in confessione.

uinæ

uinæ uoluntatis testimonio, exacta illa singulorum scelerum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recensuit publicanus ille in templo, aut latro in cruce?

Lucæ 18. & 23.

In terrã spuere tempore eleuationis.

Tam quoque graue est delictum in terram tempore eleuationis spuere, quàm sputũ in ore cõtinere. Et æqualem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc adducatur commissum in calcanda secretò cruce flagitium: item, quòd die Dominico ante lustralis aquæ cõsecrationem templum ingrediantur Lamiæ: & mille alia anicularum deliramenta, eò huc adducta à dæmone, ut sub religionis prætextu superstitionem impietatemq; inueheret & stabiliret. Hic præstigiosi fœderis neruũ palàm cernit quilibet pius. Rectissimè ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriæ uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ, penitus sunt repudiãdæ. Et Origenes: Incantationes diaboli sunt seductiones, dæmonũ irrisiones, idololatriæ fęx, animarum infatuatio, atque cordium scandalum.

Verba inutilia sub Missa proferre.

Crucem calcare secretò.

Ante lustralis aquæ consecrationem templum ingredi die Dominico.

Lib. 1. de doctrina Christiana, et legitur 26. q. 2. illud quod est.

lib. 3. in Iob.

QVI HOMINES DAEMONVM *illusionibus artibusq; magis sunt expositi.* Cap. IX.

HIc porrò id hominũ genus maximè impetitur, quod tali est tẽperamẽto, uel à causis externis uel internis mouetur, ut à dæmonis spectro appetitum, uel illius suggestione tentatum, se uti organum illius uoluntati non ineptũ, ex fucata inductione facilè præstet. Eiusmodi sunt melancholici, & ob iacturã uel qualẽcunq; aliã causam tristes: itẽ Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, impotentis odij, maliciosi, uix mẽtis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facilè credit, facilè & recedit, uel insignis maliciæ mulierculæ, effœtæ, stupidæ, sensibusq; uacillãtes. Hũc sexum cumprimis adoritur subdolus ille ueterator: quo nomine Euã cõuenientius suæ persuasioni organũ, nõ Adam in rerum primordijs, quum solùm existerẽt duo homines, aggressus est, quam leui etiam disputationis uelitatione uicit: quare & meritò infirmius uasculũ mulierẽ appellat D. Petrus. Hinc secundum ueterum Græcorum instituta, prouidè admodum ex lege tutores & curatores mulieribus dari solitos legimus, sine quorum arbitrio & authoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harpocration.

Clem. libro 2. Recogn.

August. lib. 2. de doctrina Christ. ca. 14.

1. cap. 4.

Illiusmodi itaq; hominibus ut instrumẽtis cõgruis insidiatur diabolus quibuscũq; potest modis, suo tempore & loco: singulos, ut cuiusq; animi studia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, insectatur, illicit, uel assumpta plausibili forma, uel cogitatione imaginationeq; uariè agitata & corrupta, donec tandẽ ipsius proposito cõsentiant, se ipsius persuasioni dedant, quicquid in mentẽ ille ingerat credãt, tanquã fœdere obligati, ab illius nutu pẽdentes, ipsi obtemperãtes, uera omnia esse quæ suggerit rati: formas in imaginatiua uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substantialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissimè. Nec sanè aliter queunt, quũ illorũ mẽtem ex primo assensu imaginibus inanibus uitiarit, consopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & spiritibus, ut hac ratione ad organa accõmodata species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus eis occurrerent uerè, nõ solùm dormientibus, uerùm & uigilãtibus: atq; hoc modo aliqua foris uel existere uel fieri puter-

tur, quæ tamen reuera nec sunt nec fiunt, nec sæpe in rerum natura existũt. Ea est horum immundorũ spirituum subtilitas incomprehẽsibilis propè & fraus infatigabilis, sensus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum sensus obsedisse dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus.

lib. 5. Recogn.

QVOMODO VIM IMAGINATIUAM *uitiet diabolus.* Cap. X.

CÆterùm ne imaginatiuæ uirtutis organa in hisce mulierculis hoc modo uitiari, & oculorum aciem perstringi, ut dictum est, usqueadeò absurdũ uideatur, animaduerte melancholicorũ cogitatus, uoces, uisa & actiones, ac quàm omnes sensus ex unico humore melancholico cerebrũ occupãte mentẽq; immutante, in his sæpe deprauentur, intelliges. Horũ siquidem alij se esse bruta animalia credũt, ipsorumq; uoces & gestus imitantur. Nonnulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurrentibus, ne collidantur, cedunt. Alij mortem timent, quam sibi tamen consciscunt interdũ. Pleriq; se criminis reos imaginantur, ut pauidi quęcunq; uiderint ad se ingredientem exhorrescãt, ueriti ne manibus ipsis iniectis captiui abducãtur, & ad tribunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Sunt quos tam miserè exercet plena scrupulis conscientia, qui nodos in leui scirpo quæritantes, culpam imaginantur ubi nulla est, & diuinæ misericordiæ diffisi, se orco destinatos lamentatione sedula nocte diuq; deplorant. Infinita huc coaceruari possent exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas ex unico illo humore uel fuliginoso atræ bilis uapore, mentis sedem inficiente, unde phantastica illa procreari mõstra constat.

Imaginatricem quoque interdum totam ex alijs humoribus corrumpi exoluique, docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodum in catalepsi: plerunque autem uitiari, ut in delirio: est quum deficit & debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare idem non licebit diabolo tanquam artificioso spiritui, ut Deo conniuente, in sensuum organa sese insinuet, & humores sibi commodos uel uapores commoueat, uel aërem idoneum conferat: maximè delectu habito ex temperamento, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua ui conceptæ, plerunque etiam spiritui uisorio per neruum opticũ communicentur, quo se uidisse, uel designasse mortis etiam periculo affirmare audeant, quæ nunquam uel uisa, uel natura etiam non admittit? Leuia eius rei argumenta in hypochymate oculorum uitio apparent. Meritò igitur Thomas frequenter allegat illud Augustini in lib. 83. q. Serpit hoc malũ dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odorib. se subijcit, infundit se saporibus.

Imaginatio est tanquã Proteus uel chamęleon: est thesaurus quidam formarum per sensum acceptarũ, inquit Aristoteles. Idem de Somnio tradit, imagines quæ apparẽt in somnijs, ferri ad caput & sensuum organa, sicut nubium eleuantur imagines, & diuersæ animalium facies repræsentantur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra per solis calorem ad aëris medium effertur: sic & somniorum imagines figuras capiunt diuersas, halitus eleuatos consequentes: unde uapor cholericus calidus & siccus flammam mouere uidetur: qui autem surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quando ad gustus organum fluit, cognoscitur, somniaq; aquam spectãtia gignit: sed ex uapore melancholico nigro apparet

ret quiddam horribile, & quaſi dæmonum imago: proinde huic ueluti materiæ ſuis ludibrijs cõuenientiſsimæ diabolus ſe nõ illibenter inſinuat. Quod autem ex cholera aduſta, quæ melancholia eſt accidentalis, aſcendit, ſentitur ut mordax, uulnerans, acre, fellea amaritudine imbutum. Sic etiã quod ex ſanguine puro euaporat, pulchrum apparet & delectabile: cuiuſmodi eſt roſarum aut florum aſpectus, choreæ, muſica, & quæcunq; uoluptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit illuſio, ut pro qualitate imaginum per ſomnum ex humorum halitu firmius inuectarum, res ita uiſæ credantur eſſe ueræ.

Dęmones uerò conſequuti poteſtatem, diuina permiſsione, ſpecies eiuſmodi formandi, & eas in animales ſpiritus imprimẽdi, talibus formis oſtendunt perſonas modò lætas, edẽdo, bibendo, ſaltãdo, canẽdo, uenerem exercendo: modò triſtes, quæ nihil nõ mali fabricent uel patiãtur: modò humanas, modò beſtiales, modò opprimentes, modò uolãtes, & animæ ſenſus ijs infigitur tanquam rebus ipſis. Hinc fit, quòd homini aliquando uideatur, ſe eſſe aſinum ſacco coopertum, nõnunquam per caminum euolare, cum muliercularũ cœtu de loco ad locũ transferri, ducere choreas, longius peregrinari, & quibuſcunq; alijs intereſſe delirijs. Ideoq; talia ijs frequenter in ſomnijs & nocte contingunt, interdiu non item, niſi melancholicis quibuſdã & inſanis, qui idem uigiles patiuntur, quod alij in ſomnis. *Somnorinæ imagines.* Somnorinas eiuſmodi imagines appellat Varro, teſte Nonio. Quomodo adhęc phantaſiam corrumpat diabolus, uide Auguſtinũ lib. de Diuinat. dæm. cap. 3. 5. & 6. item lib. 3. de Trinit. cap. 12. ad Simplic. lib. 2. quæſt. 3. & lib. de Cura pro mort. agenda, cap. 12. Huc maximè facit, quod libro de ſpiritu & anima, cap. 28. idem tradit, & Decreta docent: Quædam futura prædicunt dæmones, & *26. q. 5. epiſcopi ex cõcilio.* quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & ſeducunt. Vnde quædam mulierculæ poſt ſatanam conuerſæ, dęmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe & profitentur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierum multitudine equitare, uel earum iuſſionibus obtemperare. Quapropter ſacerdotes Dei prædicare populo debent, ut nouerit hæc falſa omnino, & non à diuino, ſed maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Ipſe nanque ſatanas, qui ſe transfigurat in angelum lucis, quum *2. Corinth. 11.* mentem cuiuſque ceperit, & hanc ſibi per infidelitatem ſubiugarit, ilico ſe transformat in angelum lucis, in diuerſarumq́ue formarum ſpecies & ſimilitudines: & mentem quam captiuam tenet, in ſomnis deludẽs, per deuia quæque deducit. Et quoniam ſolus hoc patitur ſpiritus infidelis, nec in animo, ſed in corpore euenire opinatur. Quis enim in ſomnis & nocturnis uiſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa uidet dormiẽdo, quæ nunquam uigilãdo uideret? Idcirco nimis ſtultus & hebes eſt, qui hæc omnia quæ in ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur, &c. Hactenus Decreta.

Proinde non abſurdè ἐκστατικοῖς aſsimilari poſſent eiuſmodi maleferiatæ anus: qui uelut rapti extra ſeſe, ſenſúque omni & motu priuati, quum iacent exanimis ſimiles, & pòſt ceu ex profundiſsimo expergefacti ſomno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad ſeſe, & miras fabulas miraq́ue commenta narrant. at in has cogitationes ſe ingerens dæmon earum ſe-

riem texit, hancq́; uariat mira arte & ſcitè, repetitis præteritis, annexis præſentibus, & aſperſis etiam quibuſdam admonitionibus de futuris, ne in ſuſpicionem anilium fabularum, aut temerè cogitatarum ineptiarum ueniant, inducta etiam perſuaſione, ut coràm ſpectaſſe quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia uſurpat miniſteria, ut ſui prorſus non ſint compotes, ſed uelut καταδουλωθέντες, ea agitent mente, in eaq́ue intueantur, quæ dęmon obijcit: ex ſeſe nihil faciant, niſi quantum aliquando permittitur, & id quidem utplurimùm eſt ridiculum.

QVOMODO IN CORRVMPENDA *phantaſia naturalibus quandoq; pharmacis ſoporiferis utatur diabolus.* Cap. XI.

INterdum & in hunc finem naturalia quædam pharmaca Lamijs ſuppeditat fraudulentus ille magiſter, quibus ubi ſe inunxerint confricuerintq́;, per fornacem mox ſe euolaturas, ac per aërem longè lateq́ue euagaturas ad tripudia, dulciſsima ſympoſia, concubitus, & gratiſsima rerum ſpectacula, confidunt: quæ tamen per inſomnia ipſis ingerit milleartifex, ubi ab inunctione ſomniferi omnino unguenti, in profundiſsimum lethargicumq́; ſomnum delabuntur inſciæ. Hæc ne ſomnia uideantur, libuit adducere, quid ſolertiſsimus occultarum cauſarum indagator Ioannes Baptiſta Porta Neapolitanus libro 2. capite 26. Magiæ naturalis, ſiue de miraculis rerum naturalium, ſcribit: Adeò dira, inquiens, cupido hominum mẽtes inuaſit, ut quæ natura mortalium commoditati elargita eſt, abutantur, ut multis horum ſimul coaceruatis componant Lamiarum unguẽta: quæ quanquam ipſæ ſuperſtitionis plurimum admiſcent, naturali tamen ui euenire patet intuenti: quæq́ue ab eis acceperim, referam. Puerorum pinguedinem aheneo uaſe decoquendo ex aqua capiunt, inſpiſſando quod ex elixatione ultimum nouiſsimúmque ſubſidet. inde condunt, continuoq́; inſeruiunt uſui: cum hac immiſcent eleoſelinum, aconitum, frondes populneas, & fuliginem. Vel aliter ſic: Sion, acorum uulgare, pentaphyllon, ueſpertilionis ſanguinem, ſolanum ſomniferum, & oleum (etſi diuerſa commiſcent, ab ijs parum diſſidebunt) ſimul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rubeſcant, & reuocetur calor, rarumq́ue fiat quod erat frigore concretum. Vt relaxetur caro, aperianturq́ue pori, adipem adiungunt, uel oleum ipſius uicem ſubiens, ut ſuccorum uis intrò deſcendat, & fiat potior uegetiorq́ue, id eſſe in cauſſa, non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri uidentur ad conuiuia, ſonos, tripudia, & formoſorum iuuenum concubitus, quos maximè exoptant: tanta eſt imaginationis uis, impreſsionum habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiuſmodi ſit plena: quumq́ue ualde ſint ipſæ ad credendum naturæ pronitate faciles, ſic impreſsiones capeſſunt, ut ſpiritus immutentur, nihil nocte dieq́ue aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, quum non ueſcantur niſi betis, radicibus, caſtaneis & leguminibus. Dum hæc penſiculatius perquirendo operam nauarem (ancipiti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à ſtrigis auis nocturnæ ſimilitudine ſtriges uocant, quæq́ue puerulorum ſanguinem è cunis abſorbent) ſpontè pollicita, breuis mihi temporis ſpacio allaturam reſponſa: iubet omnes foras egredi, qui mecum acciti erant te-

Lamiarum unguentum.

Hiſtoria memorabilis.

Striges.

ſtesq;

stes: spolijsque nudata, tota se unguento ualde perfricuit, nobis è portæ rimulis conspicua: sic soporiferorum ui succorum cecidit, profundóque occubuit somno. Fores ipsi patefacimus, multum uapulat: tantaque uis soporis fuit, ut sensum eriperet. Ad locum foras redimus. Iam medelæ uires fatiscunt flaccescuntque. A somno seuocata, multa incipit fari deliria, se maria montesque transmeasse, falsa depromens responsa. Negamus, instat: liuorem ostendimus, pertinaciter resistit magis. Hucusq; Ioannes Baptista.

Quid hic tam pertinaci studio insulsi fœderis sanctitati stabitur? quid inuectum à spiritu satanico somnium pro sanctissima ueritatis fide mordicùs defendetur? serij'ne locum & pondus sortietur phantasiæ ludibrium? Quæ Lamiæ longius se euagatas breui temporis spacio, admirandisque rerum spectaculis recreatas contendunt pactionis uirtute, eas altissimo ex inunctione, uel naturali humectatione cerebri, somno immersas, in eodem ea uidisse, artificio dæmonis, phantasiam talibus imaginibus imbuentis, comperiet is qui solerti indagine tempus, locum & reliquas circumstantias peruestigarit. Quæ uetulæ per arctissimum foramen ad corporis humani magnitudinem minimè proportionatum se euolasse affirmant, his contradicit rerum natura, ratio, & ipsissima philosophia. Quæ conuentus egisse choreasq; duxisse hoc uel illo loco & tempore fatentur, eas in lecto suauiter huiusmodi nænias tunc somniasse, intelliget is qui singula sagacius inquisierit. Pecuniam stipulatus satan, offert, sed imaginariam, quæ fumi instar euanescit. Quæ hic mutuæ obligationis fides?

AEREM NVLLO MODO A Lamijs turbari posse, nec fruges excantari. Cap. XII.

ATqui & posse aërem concitare pro sua libidine pactionis ratione has aniculas dices: uerùm singulari arte etiam hic illuduntur, uti & in alijs, à dæmone: qui simulatque ex elementorum motu & naturæ cursu citius faciliusq; quàm homines, mutationem aëris & tempestates fore præuidet: uel alicui infligendam ex abstrusa Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mentes agitat, uarijsque imbuit imaginibus & suggestione multiplici, quasi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam aduersus inimicum, sint aërem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas instruit, ut quandoque silices post tergum, occidentem uersus proijciant: aliquando ut arenam aquæ torrentis in aërem conijciant: plerunque scopam in aqua intingant, cœlumque uersus spargant: uel fossula facta & lotio infuso uel aqua, digitum moueant: subinde in olla porcorum pilos bulliant: nonnunquam trabes uel ligna in ripa transuersè collocent, & alia id genus deliramenta efficiant: atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò hæ successum uident, nimirum quascunque desideratas in aëre turbationes, magis confirmantur, quasi euentus hic subsequatur ipsarum operationem, qua ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futili uesanarum muliercularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum

In aere concitando quomodo à dæmone illudatur Lamia.

seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluuiæ, grandines & fulmina inseruirent, ut quandocunque & quomodo hæ iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tanquam in seruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhæc antiquitas credebat, & attrahi imbres cātibus & repelli: quorum nihil posse fieri, tam est palàm, ut huius rei caussa nullius philosophi schola sit adeunda.

In libel. de Epil.

Cæterùm de tempestatum plagarumque lucidissimis authoribus & caussis, exemplum minimè dubium in Iobo proponitur: minæ item earundem euidentissimæ in Prophetis leguntur aduersus eos, quibus ad diuinæ uocis monitionem aures obduruêre. ut Aggæi secundo: Percussi uos uento urente & aurigine, atque omnium manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me conuerteretur. Et capite primo: Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminastis multum, & collegistis parum, &c. Et infrà: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, prohibiti sunt super uos cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis primo: Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal. Leuitici 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis secundo capite, rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo: & dicit, Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiastici tricesimonono: Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitę hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis similagineus, & mel & botrus uuæ, & oleum & uestimentum. hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerūt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Copiosè item Deuter. 28.

Ansam uerò huius infidelitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fide in Deum uiua minus instructi: qui multifariam hoc etiam tempore secūdum eorum incredulitatem uexantur à Satana, ut aliàs lac ademptum, aliàs fœtum, aliàs segetes, aliàs armentum etiam à Lamijs interemptum putent: & uniuersam agriculturam non Deo acceptum ferant, sed soli maleuolorum hominum subijciant arbitrio.

Porrò à contrario quis fortè opponet, pluuiam cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquos in salutem prouocare pluuiam. Nam lex 4. C. de mathematic. & malefic. Constantini est, qua admittit eos qui precibus, carminibus aut medicamentis pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominum salutem spectat, &c. Bartolus ibi: Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatem ho-

minum utatur, permissæ sint, ut scribit Iosephus de Solomone libro 8.cap.2. quæ alioqui uetitæ per se sunt, & maximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis cum bona uenia respõdeo, Christianum Imperatorem credidisse aliquã in his esse uim, haud secus atq; multi alij, & quidem plerique ἄθεοι ac poëtæ. Ex quo consequitur, magnam hunc ea in re iniuriam Deo fecisse, qui non pijs uotis & culpæ deprecationib. supplicandum, sed contestationibus impijs ac adiurationibus cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitrabatur: quin & amplam diabolo aperuisse fenestram, quum uero Deo relicto, per Satanę aut ministros aut ministeria quid se consequuturum consideret.

Sub tit. de iniurijs, alijsq; delictis, l. 9. al. tit. 11.

Hic & explodenda uenit illa duodecim Tabularum lex: Qui fruges excantasset, pœnas dato: neue alienam segetem pellexeris excantãdo: ne incantanto, ne agrum defruganto. Nullo siquidem modo incãtationum uerbis aut imprecationibus fruges lædi queunt: sed à dæmone quidem, Deo concedente, aut ueneficijs. multò minus ęre traduci aliò possunt: at huius persuasionis colostrum ex poëtarum uberib. suxerunt ueteres, ad nos quoque deriuatum.

CONCVBITVM DAEMONIS & *lamiæ esse imaginarium.*

Cap. XIII.

NVnc ad faces nuptiales & concubitũ dæmonis ac lamiæ progrediamur. Atqui tam stupere mortalium genus, ut eiusmodi congressum uerè perfici inter spiritum ossium & carnis expertem, & hominem carnalem, credant, profectò dolendũ. Quòd autem ipsæ lamiæ id confiteantur, sensus communis usu illas à satana priuatas dementatasque, eò magis conuincitur. Nec enim natura fieri potest, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos, amore fœminarum carnalium capi, aut ex ijs generare posse. Siquidem fontem habet suum & inferiores ortus, cupiditates: si desit causa, desit effectus. Vbi non sunt membra genitalia, non est coeundi studium aut potestas. Vbi nullus in uenis sanguis & in arterijs spiritus, nec eorundem fomes cibus & potus, ibi nec sperma. Vbi non fuit quærenda successio & propagatio, non adhibuit generãdi cupiditatem natura. Sicut spiritus nudi esurire aut sitire nequeunt, sic nec Veneris libidine possunt inflammari. Se amore captos esse quandoq; mentiuntur dæmones, ut amentes uicissim fœminas in officio arctius constringant, ardenter animarum perditionem depereuntes.

Luc. 24.

At à præfractioribus suæq; opinionis tenacibus obtruditur ea Mosis sententia, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atq; hæ genuerunt potentes & celebres uiros: atque hinc cum multis alioqui doctis uiris, dæmones posse mulierum cõcubitu frui & generare, conuincere student. Verùm hic non est difficile erroris fontẽ agnoscere: nec durum probare, solitas sacras literas filios Dei nuncupare dilectos illi, illumq; colẽtes. Vt de Israele: Ex Ægypto uocaui filium meum. Et in Exodo: Filius meus Israel. In Psalmo quoq; clara existit differẽtia, cum homines sunt filij Dei, & cũ non sunt: Ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes: uos autem sicut homines moriemini. Ecce eosdem filios Dei & homines appellat: sed filios Dei, qui creati ab illo, factiq; uelut dij, futuriq;, si Deũ coluerint: homines autem, quia in terrenam fragilitatem dilapsi, regis cœlestis imagine denigrata. Tales erant illi eluuionis tempore filij Dei, bona progenies ex Seth, quæ cõmista cum filia-

Genes. 6.

Filij Dei qui.

Oseæ 11.
Num. 24.
Matth. 2.
Psal. 81.

filiabus hominum, scilicet corruptissimis fœminis, quæ sicut uxor Adam, deincepsq; fermè omnes sic maritos suos corruperunt: unde corruptiores filij nati, origo mali, sanguinis pij cum impio commistio: propterea nati bellicosi, superbi, contumeliosi. Hæc sunt ueriora, à natura non abhorrētia: cum illa sint poëtarum fabulis similia.

Cæterùm peculiare dęmonis prius cum uiro, deinde cū muliere congressus figmentum commentantur nimis impudenter, & absurdè admodum argumentantur pleriq; Theologi (uelut Mallei maleficarum architecti Henricus Institoris & Iacobus Sprenger ordinis prædicatorum, eiusdemq; ordinis Petrus de Palude, atque Martinus de Arles theologiæ professor, & alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubū: seméq; uiro antea ademptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atq; hinc fœtum cōcipi progigniq́ue: quem tamen Grillandus ait non dicendum filium dæmonis, sed eius cuius erat sperma. Proinde dum ad choreas translatæ sunt uxores, satanam alium dęmonem in forma succubi marito substernere, qui adeò bene se accommodet coire uolēti, ut etiam callidissimum quenque falleret, ut ait Thomas d.tit. q.5. Næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari argumētis. Hoc solummodò dicā, illam seminis ex sanguine & spiritu humano temperiem generationi aptam in ordinatis à Deo locellis, extra propria cōceptacula, qualicunq; pręsertim trāslatione corrumpi & interire: propterea quòd spiritus ac calor ille cordis totiusque corporis nec adsit, nec quantitate & qualitate iusta sit in eo temperatus. quàuis eam temperiem à dęmone cōseruari posse nugetur Thomas, tum propter motus celeritatem, tum fomēta adhibendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri posset, quàm fœcunda monstrorum mater tam longo tempore extitisset humanum genus, semine ex feris uel bestijs permutato, translatoq; ab incubo dæmone, & mulieris sinui infuso? En horribilem consequētiam.

De eodem dæmone succubo et incubo absurdum quorundā Theologorum argumentum. Volum. 10. tract. de sortil. 7. q. nu. 13.

Quæ uerò se passas illiusmodi uenereã cum diabolo uelitationē asserunt, ijs mentem talibus idolis & imaginibus somnorinis uitiauit satan, potissimùm altioris somni illusione oppressis, ut infima corporis parte succussata quādoq; ad eum modum, qui Veneri communis est, libidinem explesse fateantur: quemadmodū etiam quotidie usuuenire in sanis obseruamus, quibus ex eiusmodi simulachris uoluptas tanta pro obiecta in somno specie delectabili gignitur, ut cū multa titillatione, seminis subsequatur quandoq; effusio. Infinitis partibus citius faciliusq; in his hominib. id euenire potest, quorum phantasiam procliuem seruilemq; quibuscunq; uult imaginibus imbuit soporis spiritus. Horribile huius delusionis spectaculum in monasterio Nazareth Colonię anno sexagesimoquarto supra sesqui millesimum uisum, & à me descriptū lib.4.cap.12.de Præstigijs dæmonum, nec absimile aliud in fine cap.10. eiusdem libri. Docetur & lib.3.cap.24. historijs aliquot, cur ex dijs ac uirginibus homines nasci confictū sit, & qua ratione spiritus ac dij cum mulieribus coeant: ostēdo item cap.30. commixtionis diabolicæ figmentum comprobātes historias omnes esse fabulosas. Fui autem in eodem libro uberior studiò de fœdissimo ludibriosę huius cōmixtionis negotio, ut quum omnis illa sagarum turba se ea uitiari fateatur, & unaquæque suum certo indigitet nomine procum, si huic congressui

nihil

nihil inesse ueritatis obtinuero, promptius uniuersa præstigiosæ pactionis & dæmoniacorum phantasmatũ machina collabatur, ueritas elucescat clarius, diaboli regnũ eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, cõseruetur q; inuiolatius.

HOMINES VLLIUS REI POTENTIA *in bestias transformari nequire.* Cap. XIIII.

AD Lamiarum omnipotentiam tandem quoque refertur, quòd se in lupos, hircos, canes, feles aut alias bestias pro suæ libidinis delectu uerè & substantialiter momento transmutare, & tantillo tempore in homines rursus reformare posse fateantur, idq; deliramentum ab eximijs etiam uiris pro ipsa ueritate defendatur. Cæterùm admirari satis nequeo, ullum mortalium saltem leuiter mentis sensu tinctum inueniri, qui eò dementiæ sit dilapsus, ut hominem ad Dei similitudinem & imaginem creatum, conformatumq; ex corpore, anima & spiritu, Dei & spiritussancti templum, rationis hospitium, cupidũ scientiarum organũ, sublimẽ, erectum, & ad cœli quasi cognationis domicilijq; pristini conspectum excitatum, imò μικρόκοσμον, cui Deus omnia subiecit, oues, boues, campi pecora, uolucres cœli & pisces maris, eaq; propter solum hominem condidit, hunc inquam in lupum, bestiam irrationabilem, pestilentissimum brutorum gurgitem uoraginemq;, siue in ullam aliã creaturam, rei ullius potentia, uel uirtute manifesta, occulta aut specifica uerè transmutari credat. Ordinis enim diuini prouidentia non admittit, occlamant sacræ literæ, contradicunt Decreta, ipse Augustinus aliquot locis, D. Thomas, ipsissima rerum natura atq; ratio minimè patiuntur. Si itaque obtinuero, illam metamorphosin

Genes. 1. 2. Thess. 5. 1. Cor. 3. 6. Lactant. lib. 2. cap. 12. inst. diuinat. et de opif. Dei, uel form. hominis cap. 2 8. Seneca ad Lucil. epist. 77. Cic. de leg. & 1. off. Aristot. 1. Metaphys. et lib. 2. Physic. Psal. 8. Chrysost. super Matth.

2. Parte 8. q. 5. episc. De ciuit. Dei lib. 18. cap. 18. & libro de

non reuera fuisse factam, quod etiam nemo mentis sanæ inficiari poterit, & propterea imaginariam esse cõfessionem, atque hac in parte falsissimam: quam fidem quæso merebuntur reliqua quæ confitentur flagitia, quæ in ea transformatione & larua lupina solùm fuisse designata, nec aliter eo modo fieri potuisse, iam in confessum uenit? At mera profectò sunt deliria, & plusquam nugæ, imò insania. Dolendum sanè, prudentium uirorum oculos hactenus tam densa caligine fuisse obductos, ut sibi uel fidei momentum in his ludibrijs extorqueri permiserint. Sed ea fuit superioris potissimùm seculi labes & cæcitas, quo pro libidine cum hominibus crassè nimis, ridiculè & nocentissimè collusit uetereator ille. Vtinam animo cuiuslibet hoc obstricti fascino etiamnum ex immensa Dei misericordia insonet dulcissima illa uox Ephata: ut quemadmodũ ea ex Christi ore potenter prolata surdo aures aperiebat, ueritati inde conuertendas: & linguę uinculum soluebatur, qua porrò ueritatem prædicaret: ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offusis tam impotenter à diabolo tenebris semel tandem cœlesti luce discussis profligatisq;, in clarissimæ ueritatis conspectum & cognitionem citra præstigiarum impedimentum rectà perueniri possit. Facessant hic poëtarum figmẽta, Circes omnipotentia, Demarchi fabula, Apulei metamorphosis, & Luciani trãsformatio. De lycanthropia morbo, quo se in lupos conuerti credunt homines, cõsule lib. 4. cap. 23. de Pręst. dæm. & de naturali sexus humani mutat. cap. sequens eiusdem libri.

Spir. & anima cap. 26. In quæst. de Miras.

Marc. 7.

Si qui uerò obuagari in Liuonia & locis finitimis uideantur lupi noxij, quos lamias putant, Germanis Werwolff dicti: ij certè uel ueri sunt lupi, in

Werwolff.

eiusmodi tragœdiam exagitati à dæmone, qui interim horum uagis erroribus & actionibus, delirorum λυκανθρώπων phantasiæ organa imbuit uitiatq;, ut ij se esse excursionum erronearum & actionum authores corrupta imaginatione arbitrentur fateanturq;: quod quidem diabolo non esse difficile, ex descripto λυκανθρωπίας morbo cuilibet non omnino rudi constat, dum humores & spiritus in hæc ludibria idoneos commouet, potissimùm quibus atræ bilis nebulæ cerebrum uitiare solent: cuiusmodi existit fatuũ mõstrosumq; id genus hominum. uel certè dæmones censendi sunt eiuscemodi lupi, qui eam assumpsere formam, ut malè credulos hos homines magis irretirent suis uaframentis, insontes grauarent, & sanguinis innocentis reum redderent magistratum. Interea ij qui se in lupos credũt transformatos, alto immersi somno diaboli studio, alicubi iacere comperiuntur, quorum somnia ijs confundit imaginibus, quas hominum oculis præstigiosè in pueris uel insectandis uel uorandis, siue armẽto lædendo, aut longè lateq; hinc inde uagãdo, aut uario impetu insiliendo obijcit ueterator ille: ut profectò non leuiter denuò mirer, cordatos inueniri uiros, qui delusorum horum hominum confessioni tanquam ueracissimæ innixi, mortis sententiam contra eosdem pronunciare non grauentur. Sed uno ab illis uerbo categoricè mihi uelim responderi, utrum uerè in lupos transmutari homines credant, nécne. Nihil condere aut uerè unquam transmutare diabolum potuisse, multò minus eiusdẽ clientelam, copiosè in nostris de Præstigijs dæmonum libris demonstraui. Solius id Dei munus & opus est, cuius priuilegij prærogatiua neminẽ dignatus is est unquam, occlament ut uolẽt, furiantq; quicunq; uiri sanguinum.

RIDICVLAS ESSE RES *quibus lædere creduntur lamiæ.*

Caput XV.

Maleficium adhæc, aut si mauis, ueneficium, etiam sine contactu inferre nonnunquam posse creduntur lamiæ, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficium, cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsegmina, atq; ea hoc uel illo modo tractari, aut generaliter includi membris canis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq; osse mortui hominis, ac in illius nomine sepeliri, alia in uestibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torrentibus. Hæc autem merè inania esse & ridicula, atq; satanæ instinctu in usum uocari ad eũ finem, nemo dubitet, quasi aliquid hic possent res prorsus nihili, inefficaces ac friuolæ, quo à se designatũ id quod apparet malum, à dæmone constructum, uel aliàs occulta Dei uoluntate aut naturæ uitio natum, credant non sanæ fœminæ, potissimùm quum eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphema aliqua admurmuratione, aut imprecatione maligna, falsa opinentur persuasione.

Sic nuper Hammonæ iudex quidã Hessus narrabat, se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga (quã tum uinculis coercebat, postea autem Vulcano consecratam) qua ratione quis lamiarum maleficia euitare posset? Quisque, respondit illa seriò, detrita & uetustate multoq; usu consumpta calceamẽta custodiat. Quasi uerò eorum opera inferri uel etiam arceri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugas?

Res uiles aut pharmaca in locis semotis

Quòd etiã res uiles aut noxia pharmaca alicubi reposita, ex interuallo transcensa

sepulta non posse nocere.

transcensa aut præterita, noxam inducere, uel ex disiunctisimo etiam spacio, ceu neruo emissa excussaq; uiolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur etiam insignes & docti uiri, non mihi fit uerisimile. Si enim congenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulẽtia, eam quoscunq; uel transcendẽtes uel prætereuntes ferire necesse est, quum delectus sit expers materia uenenosa. Secus autem experiẽtia & res ipsa docet. Proinde si solummodò quibus malè uolunt illæ uetulæ, læduntur, non ueneni halitu continget noxa, sed maleficij ratione. Id porrò nihil eatenus posse, iam demonstraui: si tamen nocumẽtum hinc subsequi uideatur, certum est ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis lædendi incredulitatẽ, uel etiam ut hic probetur cum Iobo, idipsum excitari. Ille est qui excęcat mutilatq;. Interim delira huic anui, quæ materiam uenenosam uel qualemcunq; aliam sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat asseratq;.

Ephes.1.

Cæterùm ea diaboli ludibria utplurimùm uim suam sortiri, ut dixi, ob impiam hominum credulitatem, qua in eiusmodi potentiam dæmonis consentiunt, certum est. Enimuerò si serpens sub ostij limine repositus, fœcunditatem amoliri potuit, ut in Maleficarum malleo legitur: qur in illis regionibus, ubi serpentum numerus domos peruagatur, non omnes sterilescunt fœminæ? Si quoq; olla in fundo putei arcis recondita, ad congressum reddere potuit impotentem quẽdam Comitem, uti ibidem narratur: qur non omnes ex cōmuni puteo aquam usurpantes elanguêre? At organa generationi destinata prępedijt dæmon

Primæ 2.partis.q.1.ca.1.6.9.10.11.12.13.14.15.ubi uaria in hanc rẽ legũtur exempla, multa itẽ superstitiosa & impia per totum sparsa librum.

(id quod uariè naturali ratione potest) donec ollam ex institutione mulieris dæmoniacæ concremasset malè credulus Comes: tumq; destitit ille dæmon libenter, quò in falsam de uetula opinionem Comitem reliquosq; pertraheret.

Carmine adhęc uel maleficio testiculos totáue pudenda plerisq; auferre dicuntur lamię: at si quid eiuscemodi apparet, sensus illorum à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo. In integrum siquidem restituuntur, quum testibus aliquandiu orbati fuerint uisi. Hic satanæ potentia & arte nerui horum pudendorumq; ad suam conuelluntur originẽ, quemadmodũ plerunq; in deploratis morbis fieri uidemus, malæq; notæ argumentum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaq; retracta, uehementes dolores atq; lethale periculum significant. Intermoritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè illud uitæ naufragium hic pertimescendum: nec naturalis ea perpetuò subest causa. Ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uetita consilia sic affectos adegerit, impietatisq; reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè, licet se compelli simulet, ut superstitionis studia confirmet, aliosq; ijsdem arctius irretiat. Si etenim hæc membra uerè adempta fuere, quando hoc factum est, & quibus medijs? Num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & uulnerationem omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet ἀδυνατον, donemus, unde quæso contigit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tãto

Clem.lib.5. recogn.

Testes carmine nō adimi.

Lib.2.10. præsag.

tempore mortua, putrediniq; obnoxia fuere? Num satanæ est & angelorum eius noua creare: aut ablatis omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut sua potẽtia genuino affigere loco: quemadmodum à Christo aurem Malchi à Petro abscissam, indubitanter credimus restitutam? Minimè gentium. Antea auditum est, nihil planè dæmonẽ posse condere, explicatumq; quid illi ἀμίμητον uel inimitabile.

E iuncis lac nõ emulgeri.

Easdem quoque è iuncis lac emulgere fertur: quorum substantia leuis, rara, fereque exucca, id sanè non admittit, aduersatur ratio & ipsissima ueritas. Quî ergo fit? Si ullum iuncos trahenti appareat lac, hoc profectò à dæmone eò transfertur, præstigiarum fuco lamiæ oculis obducto, ut sua emulctione lac è iuncis extractum credat: quod tamen delusorium est, nec rei ueræ historia. Idem dictum uolo, si ex alia inepta materia lac prouocari asseratur. Si lacte destitui præter naturam comperiantur uaccæ, eisdem lactis receptacula & canales impedire potest dæmon non aliter aut minus, quàm dixi congressum in hominibus posse inhiberi naturalem.

Lac glutinosum.

Lac insuper à lamijs uitiari, ut dissoluti glutini more, tenacibus filamentis ductile reddatur, generali asseritur decreto. Naturæ autem uitium hic illis tribuitur. Sic etenim rei ueritas habet. In lacte tres sunt substantiæ commixtæ, nimirum butyrum, caseus & serum. Si iam lac uetustate nonnihil subacescere incipiat, quod æstate citius, hyeme tardius euenire solet, & tum coquatur: mox caseus cum butyro coit concrescitq;, ut ad ductilis collæ modum etiam longissimè deduci extendiq; possit: & si circum distensa circumuoluatur expandatúrue ligna, ad tantam peruenit siccitatem, ut fragile reddatur, & in puluerem redigi queat.

Imprecationes malæ inefficaces.

Atqui se intuitu, praua uoluntate, & imprecatione dira inferre noxã posse confitentur. Sed nec oculorum corruptos radios, nec Plutarchi ἀποῤῥοίας, id est uaporum defluxus & potentiã eousque nostra uibrare feriréue corpora posse, ostendi lib. 3. cap. 35. de Præstig. dæm. Quæ connata sunt, nullum hic locum habent, ubi, num delectu certo aut peculiari uolũtatis priuilegio quis nocere ualeat, controuertitur. Nec ulli uetulæ aut obstetrici (quæ corrupta multorum est opinio) nec ulli mortalium, quantumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, imprecãdo uel bestijs uel hominibus detrimentum inferre: aliàs satanæ potentiam exuperaret hominis maligna uirtus, si homo pro deprauato suo arbitrio hic posset, quod dæmoni scimus denegatum: quum hunc nihil omnino aut intus aut extrà posse citra peculiarẽ Dei assensum, ex sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens uel collidens. Hæc unica est eius uoluntas, spes & expectatio: Dei nutum obseruat & calculum expetit, non uerò malitiosam ullius hominis imprecationem: quæ si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura superesset, qui nõ uel dæmonum myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel peste tolleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus fœdissimis conspurcatus lugeret: ita domos, compita, uicos & urbes his diris & imprecationibus personare ubilibet audias, ut nec parẽtes liberis, nec liberi parentibus parcant, imò seipsos leui de causa pleriq; deoueant horribiliter, sitque eiusmodi

Malum imprecandi consuetudo uulgaris.

execra-

execrabilis ſalutatio coniugi à marito plerunq; etiam hora matutina expectanda,& ediuersò. Sæpenumerò ira perciti nonnulli,uſqueadeò his aſſueſcunt uotis,ut in habitum ea degenerent: & pro decoro tandem habeatur atq; orationis lenocinio,ſi in familiari colloquio uel amica ſalutatione uel riſu iucundo,horrendæ eiuſmodi concrepēt uoces:quas tamen nullum ſortiri effectum in aliũ, palàm cernimus: tantùm maledici hominis olim rationem reddituri, niſi pœnitudine cõuertatur,lædunt animam. Atqui potius,ſi quid imprecationes ualere quis urgeat,omnib. erit indubitatè ęterna ſalus expectãda:quum nemo ſit,cui non aliquis ſalutem precetur perpetuam:quę precatio ex Dei uolũtate fit,quemadmodum ex ſatanæ impulſu illa maligna. Si quandoq; ex malitioſa parentum in filios imprecatione ſiniſter aliquis euentus ſit uiſus,nihil contra nos facit, ob peculiarem ingenitamq́; parentum cum filijs ſympathiam, cuius nomine exemplum quãdoq; horrendum proponere ſolet Deus. Quamobrem Plato quoq; nihil parentis imprecatione filijs cenſet periculoſius. Contrà uerò accidit pijs: quemadmodum in Iſaaco, Iacobo, eiuſq́; liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

Lib. 7. de Legibus. *Gen. 27. 49.* *Tob. 5.*

QVOTQVOT VVLGO LAMIARUM *maleficio affecti creduntur, & quorum ita læſorum ſacra meminere Biblia, omnes à diabolo uel exerceri uel obſeſſos eſſe.* Cap. XVI.

Maleficio affecti.

NVnc eos ſpectemus,qui à lamijs cruciari exiſtimantur. Ij certiſsimè ſunt, qui uarijs & inſolitis plerunq; modis præter naturam, Dei aſſenſione,à dæmone in ſuis corporibus exercētur,ſiue homines ſunt,ſiue beſtiæ:quum ille ea aliàs uel ſubit,uel etiam nõ intrò ſubit,ſed utiles corporis humores exagitat & inficit,aut noxios in partes traducit principes, uel hiſce uenas ductusq́ue naturales obſtruit,uel inſtrumentorum ſtructuram luxat,uel ſpiritus cerebri turbat,multifarijsq́; imbuit formis:quos interdũ quoq; excitat,ut in ijs hominibus uirtus animalis ſe exerat potētius quàm in ſanis:ſiue uenenata materia,ſiue halitu intus aut foris conſpurcat defœdatq́;, ac id genus reliqua, quibus ex cauſis morbi progignuntur innumeri,graues & admirandi. Nec interim hominum ſubſtantia & facultates ab huius ſubtilis artificioſiq́; hoſtis maleficio immunes liberæq́; permanēt. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli ſtudio, primùm quinquaginta boum iuga,& quingentæ aſinæ abripiuntur,pueriq́; cædũtur:ſecundò,ouium ſeptem millia cum pueris igne cœlitùs demiſſo conſumuntur: tertiò,camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt:quartò,domus,ob procellas impetuoſiſsimas à ſatana excitatas, ab imis ſedibus conuulſę ruina opprimitur omnis ſoboles. Vbi nec harum calamitatum aceruo Iobum à Dei cultu tranſuerſum agere poſſet,quin adhuc nomen Domini ille cõſtantius glorificaret:demum,cõſentiente Deo,eum ulcere peſsimo à planta pedis uſq; ad uerticem percutit,deformatq́; tam fœdè direq́ue ſatanas, ut ille in ſterquilinio ſedens miſerabiliter, ſaniem teſta abraderet,adeò atroci excruciatus dolore, quò etiam mortem illi precaretur coniunx, nec ab amicis eum uiſitantibus agnoſceretur. Quid aliud de eo, quàm ipſum maleficio affectum fuiſſe & incantatum in cunctis ad illum pertinentibus, quis dicet? Quæ hic interceſsit dæmonis cooperaria malefica, quę peruerſa lamiæ maleuolentia, quod execrabile ueneficę pharmacum? Quibuſcunque malis rebus

Iob. 1.

perficiendis satis per se potens est, & uoluntate promptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tantummodo accedat permissio: cuius nutui morem gerere, uelit nolit, cogitur.

Maleficio læsus Nabuchadonezar. Daniel.4.

Nabugodonezarem regem Babyloniorum furore percitum, & in deserta ab hominum consuetudine pulsum, fœno uescentem more bouis, figura uitiata, capillis eius in aquilarum similitudinem crescentibus, & unguibus eius quasi auium, mente adhæc turbata, acerbissimè exagitat totum septennium diabolus.

Dæmoniacus apud Gadarenos maleficio correptus. Matth.8. Marci 5. Luc.8.

Satanæ maleficio multis cruciabatur temporibus dæmoniacus in regione Gadarenorum: è monumentis, suo quippe domicilio egressus, nudus, ac supra modum sæuus, adeò ut per illam uiam transire posset nemo: neq; enim catenis eum ligare poterat quisquam, propterea quòd cum sępe compedibus cõstringeretur, & catenis uinciretur, ijs ab illo discerptis comminutisq;, à dæmonio in deserto agebatur. Vociferabatur autem: Quid rei tecum nobis est Iesu fili Dei? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Dæmones uerò rogabant, ne imperaret, ut in abyssum abirent, sed eos in porcorum procul in monte pascentium gregem demigrare permitteret. Christo hic annuente, egressi in porcorum gregem abierunt, eumq; præcipitem impetu egerunt in mare, ut suffocatus interierit. Hic & porci fermè bis mille dæmonum maleficio agitati, in suam ruunt perniciem.

Marc 1. Luc.4.

Nónne & ille, quẽ spiritus immundus discerpens, proijciensque in medium, qui & Christi iussu exijt, nihilq; nocuit, inter maleficio correptos suũ sortietur locum?

Maleficio læsus lunaticus. Matth 17. Marc 9. Luc. 9.

Huc referatur lunaticus, qui à puero spiritum habebat mutum, quo ubi agitaretur, lacerabatur spumás ac dentibus stridens atq; arescens: quem frequenter etiam in ignem coniecit spiritus, & in aquas, ut eum perderet: neque à Christi discipulis, ob eorum incredulitatem, expelli potuit: puerum uerò tandem ad Christum accedentem, continuò discerpebat, ut in terram prolapsus, uolueretur spumans: usqueadeò à spiritu exeunte Christi iussu, iterum dilaniatus, ut mortuus à multis haberetur: donec manu illius arrepta, à Iesu erigeretur.

Nónne paria cum nostris, qui maleficium pati creduntur, sensit mulier quæ infirmitatis spiritum habuit, à satana alligata octo & decem annis, atque ita contracta, ut omnino caput erigere non posset, uinculo isto à Christo sabbathi die soluta? *Luc.13.*

Habeat & is hic locum, cui lingua erat alligata à dæmone, ut loqui nequiret, Matth.cap.9. item qui cęcus & mutus à diabolo factus fuerat, Matth. cap.12.

Quis nisi animi planè præfracti, inficias ire audebit, si hi quos recensui, nunc temporis spectarentur, uno ore acclamaturos plerosque omnes, hos peruersæ alicuius uetulæ artificio ita præter naturam uariè exagitatos esse, miserè dementatos, contractos, lancinatos, distractosq;? Atqui cuius arte, dira hac calamitate illos opprimi testatur Scriptura? Dæmonis. Cuius cooperatione aut imperio? Nullius, sed tantummodo propriæ dæmonum uolũtatis malitia, & Dei permissione ex arcano ipsius consilio, ut illi uel probarentur, uel castigarentur, emendarentúrue. Necusquam in uasto ueteris & noui Testamenti uolumine exemplum, ubi in affligendis corporibus alicuius lamiæ operam usurparit, aut etiam requisierit satan, comperies: nihil illic tamẽ prętermissum esse, quod huius potentiam, actiones fraudesq; ostendere

ostendere

ostendere queat, fatendum est. Neq; etiam alicuius opera indiget ueterator ille, abundè suo marte potens ludificare homines, eorum mentis & oculorum aciem præstringere, morbis prȩter naturam cruciare, ulceribus ferire, aërem multifariam turbare. Per se maleficia operari diabolum, in Malleo legitur, nec in his indigere mulieris maliciosæ cōsensu. sed & sagæ perditionem quærit: unde & ipsam cooperari aliquo modo cogit. Permissu illi tantùm opus est, teste Gregorio, cui uolūtas semper mala. Interim tamen à se designari eiusmodi flagitia, aliósque seuerè torqueri, & in rebus externis felicē impediri successum, & quæcunque alia diaboli miracula perfici, habent persuasissimum, confitenturq; delusæ quædam aniculæ.

Secūdæ 2. partis quæst. 2. capite 7.

Eas iam dixi, diuersis de causis à dæmone ita obsidione uallatas, earum mentem tam grauiter fascino læsam, cerebrū cogitatuum imaginationúmque organum tam raris fraudulētisq; phātasmatibus & formis ob incredulitatem implicitum confirmatumque (quemadmodum in grauibus somnis atque etiam melancholicis usuuenire quotidie, ostendi suprà) ut aliud nesciant, torturisq; subiectæ fateantur sua esse facinora, quæ ipsarum saltem sunt phantasia, reuera aūt satanæ, Deo huc conniuente. sic aliquem crebrò à se lȩsorum recensent numerum, quorum alios occæcatos, alios mutilatos, nonnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quàm maleficio affectæ effascinatȩq; appellari merentur. Quotquot uerò tam crudeliter & multifariam quibuscunq; etiam cōuulsionum generibus, morbis prodigiosis, uomitu & deiectione prȩter naturam torqueri, hunc uel alium imitari sonum, uocem edere, certos mendaciter notare, denominare atq; accusare homines, uti atrocis spectaculi architectos, obseruamus, cunctos à dæmone maligno mendaciq; citra alterius cooperationem agi uexariq; (nisi quandoq; uenenum uel propinatum uel applicatū accesisse intelligatur) ingenuè fateor, atque adeò sanctissimè astruo.

Lamiæ maleficio affectæ.

DE REBVS MONSTROSIS ORE *reiectis, quas non fuisse in corpore, multis ostenditur argumentis.*

Cap. XVII.

HVc spectat rerum mōstrosarum per os reiectio, qua prȩstigiator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis meditullio eductas esse, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris laciniæ utplurimùm, item claui ferrei iustæ interdum magnitudinis, eorumque fragmenta, fibulæ ferreæ & ȩreæ, acus, aciculæ, eæq; complures numero, quādoq; colligatæ, uel panno insertæ, fili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. Nonnunquam & ossa euomuntur, subligacula, atque reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine œsophagi etiam, quoad fieri posit, in homine uiuo tensi distractiq; naturalem diductionem exuperantia, quibus nec alius ab ore introrsum laxior patet meatus. Quo uel unico irrefutabili argumento facilè conuicero, ea dæmonis subtilitate uelocitateq; imperceptibili, ori ingesta, nostris adhȩc oculis uel celeritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aëreo, aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinq; humoribus aut spiritu, caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento multiformiter exercet ille milleartifex.

Materies ore reiectas, non fuisse in corpore.

Quū Neomagij apud Geldros quidam arrogantius in Paschæ ferijs deglutiret ouum gallinaceū integrum,

quod naturalem œsophagi expansionem superaret, illud in eo coarctatum residere nequiuit, unde quoque compressa arteria mox suffocabatur.

Si porrò instes urgeasq́; ea non ex ore solùm, sed penitius ex corpore reiecta esse: dic quæso, quo loco antea in corpore hæserint aut delituerint: quum nullus sit corpori reliquo cum ore meatus communis, excepto œsophago, pręter arteriam asperam, cuius caput larynx ex trib. componitur cartilaginibus.

Arteria aspera. Larynx.

Eius orificium, dum respiramus, dilatatur: quum deuoramus, comprimitur utplurimùm, nonnunquā exactè, ob quod ligamentis membranosis neruosisq́; coarctatur. Ea arteria solummodò spiritum purum & impurum, recrementitiumq́ue efflatu inspiratuq́; transmittit: aut hùmidum quiddam, puta sanguinem, pituitam, saniem, aut pus tussi expectoratum: nihilq́; grauius hanc, nisi cū uitæ naufragio, etiamsi exigua admodum materies dura hàc casu aberret, tolerare, manifestum est. Enimuerò quàm graues laterum dolores cum sicca quadā tussicula triennio cum mortis periculo prius excitarit, quàm ex pectore tussi propelleretur auellanæ magnitudine lapillus, narrat Antonius Beniuenius.

Lapillus ore reiectus.

De abdit. morborum caus. cap. 24.

Recitat quoq; Alexáder Trallianus exemplum de quodam, qui longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousq; calculum expuisset leuem, durum & renitentem: & nisi consilio usus fuisset, illum similiter ijs qui tabe laborarent, moriturum censebat. Idipsum cuidā ciui Duisburgensi accidisse memini. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durum, cartilaginosumq́ue ab illa multa, ampla, solida, uarieq́; cōformata substantia liberum esse oportere constat.

Oesophagus.

Hinc per œsophagū cibo potuiq́; destinatā uiam, atque alterum oris interiorem meatū, è uentriculo illa rerum miracula uomitari, si imis corporis partibus antea inhæserint, necessariò sequetur. Eum aūt strictiorem, deinde & omnino neruosum existere, cumprimis uerò eius extremitatem, nimirum uentriculi orificiū, ideoq́; exactissimo tactus sensu præditū esse, ac leui flatu aut halitu putrido facilè affici, humore etiam acri uel acido grauiter pungi, sæuissimaq́; cieri mala, norūt medici.

Orificiū uentriculi neruosum, & ualde sensile.

Plerosque adhęc ex flatibus in uentriculo generatis ex pituitosis aut alioqui uitiosis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, grauissimis uideas torqueri doloribus: alios ex coaceruatis crudis succis, uel etiā uitiosis aut acribus in uētriculi ore, in syncopen aut præceps animi deliquium incidere.

Ventriculi dolores ex flatibus & humoribus.

Quosdam etiā ex alimentorū prauitate, aut malignorū humorum qualicunque copia, ut à bile admodū corrupta, aut à pituita salsa acri, excruciat cholera morbus: in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunque impetu biliosa excernūtur, ut cum humoribus, multis quoq; exhaustis spiritibus, uires affatim prosternātur, sitiant ægrotantes ac sudent, tremor cordis syncopeq́ue succedant, interdum & mors acerbissima.

Cholera morbus.

His exactiore lance pensiculatis, collataque grauissimorum morborum, symptomatumq́; exitialium causa materiali, cum ingentis durissimæ atque adeò acutissimæ materiei, uelut ferreæ, æreæ, ligneæ, osseæ, præstigiosa uomitione, tum etiam expulsione rei lineæ laneæq́;, uentriculo & eius sensili apprimè orificio ita noxiæ, ut suffocationem plerunque quis uereatur, si in faucium partes exquisiti admodum sensus uel pilus impegerit, nedū acicula, aut acus (quas etiam cum periculosā uitæ lucta uel dispendio ignoranter subinde deglutiri cernimus:) uno

uno profectò consensu, adeoque ore uno, ob rationis ueritatisq; robur, hic asserendum atq; proclamandum erit, dictam rerum ore egestarum congeriem, à præstigiatore subtili, celerique dæmonio in os solùm & fauces imas, nec ulterius impelli impingiúe, quasi strágulationem minitátem: acie oculorum nostrorũ interim elusa, uel spiritu optico turbato, uel eius radijs obscuratis, ne prodantur præstigiæ. Sic simpliciores exiguæq; fidei homines expeditius in suam illicit nassam ueterator. Aliqui uerò affecti ita, ab alijs insontibus, & se magis fortè pijs, ipsiq; Christo fidelioribus, eiusmodi sibi irrogatam iniuriam, malumq; inflictum mendaci satanę suggestione, imò ipsius factitia uoce ebuccinant: id quod meis coràm accepi auribus.

Adde quòd sæpenumerò nihil doloris in stomacho ante acutæ, pungentis, radentisq; huius substantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transuersè acta, facilè alicubi inhæreat, quæ suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum æneam deglutierat, tradit Beniuenius: unde primùm nihil sensit incommodi, inde cœpit eam circa uentriculũ urgere dolor satis acutus: quo dum indies magis magisq; affligeretur, plures consuluit medicos, nihil de acu uorata, quæ memoriæ penitus exciderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ: alij enim ab acriore humore, alij à uento inter stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicque iam annis decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit prodijtq;. Iam ad institutum.

De abd. morbor. caus. cap. 20.

Ad cuius assertionem insuper facit, quòd tametsi mox uel paulò longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtũ: quod à me diligenti inspectione obseruatũ est. Adhæc euestigiò ab eiusmodi dura, acuta multiformiq; re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari radiq;, si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxiè quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimum octauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quò hominum hisce modis à dęmonio exercitorũ adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portentosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quod omniũ propè erat iudiciũ, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligẽtia uigilantique studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæque materiæ illo contineretur sinu, non amplius posset latere, sed renisu in duriorem ultrò citroq; impellentem manus meæ, hinc etiam suam lęsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitationem, uiolenter concita reijceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contentis putatis iniuriam sensit uentriculus. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu prosilijsset obiecta oculis nostris ex ore materia. Huc facit singulare D. Pauli Grillandi Iurisconsulti clarissimi iudicium, Tractatuum uolumine decimo de Sortilegis.

Vide lib. 4. capite 5. de præstig. dæmonũ.

RIDICVLVS MODVS RES *duras in corpus insinuandi.* *Cap.* XVIII.

PORrò modum quẽdam ineptum futilemque, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamijs ingeruntur, describit Doctor quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini in Lichtenberg nomine prædicatur circumferturq;. Eius insuper fuisse sententiæ, à me non nisi euidentissimis rationibus reiectæ, Theophrastum Paracelsum, non est quòd ęgrè ferant plerique religiosi nimis eiusdem admiratores. Hanc item rationem fuisse amplexũ Ludouicum Milichium, uirum alioqui pium & eruditum, in lib. Germanico, Magicus dæmon, inscripto, miror. Ab his asseritur, corporis poros à diabolo extendi, per eosq; inseri stramen, setas porcinas, assulas, corium, pręsegmina, fila, piscium & fruticum spinas, & quascunq; materias acutas: deinde poros occludi, ut quandocunq; uolet architectus, recõditæ res rursus extrahi queát. Subiungit Doctor ille has similitudines: Quemadmodũ, ubi quis sub aqua lapidem recondit, & eo ibi relicto manuq; retracta, quomodo eò deuenerit lapis, nescitur: sic quoq; naturali ratione uaginæ poros absq; læsione penetrat, ferrumq; liquefacit fulminis radius. Non dissimili modo in hisce delusionib. fit, quæ magis noxia stigmata uulneraq; inferunt. Hæc eius uerba Latinè reddita.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerũ naturaliũ cognitione leuiter tinctus, intelliget haud difficulter. Siquidem poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à dęmone eousq; distrahi innoxiè posse, ut stramina, coria, uel cultros transmitterent, deinde cõciderent, emitterẽtq; suo tempore ad satanæ arbitriũ libidinemque, conseruatam tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus ἀδύνατον esse, nec ullo modo fieri posse, quilibet sanus mecum fateri debet. Pori enim corporis à conditore tam angustè constricti ab initio sunt, ut præter tenuissimũ liquorem, uelut sudorem uel uaporem crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiam in duris crassisq; lapidibus, maximè coctilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione fractionéue. Talia certè phantasia facilè imaginatur, at in actũ non item deducuntur. Similitudo ab illis subiũcta, de lapide in aquam manu demisso, profectò multum absona existit: ridiculumq; est, conferre hominis corpus solidum compactumq; cum humida, tenui & fluitante aqua, omnium capace, quæ naues & quodcunque uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ poros peruadens, quicquam habet similitudinis cũ crassa & dura re, quá in corpus humanum per poros illæsè intrudi contendũt aduersarij. Nisi demonstrationis uanitatem quilibet palàm cerneret, in confutando prolixiorem me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in illo Doctoris libello sunt obuiæ. Quędam autem naturaliter in corporibus quandoque reperiri, quæ ad maleficia non nũquam referuntur, ostendi fusissimè capite 16. libri 4. de Præst. dæm. ubi & cap. 13. admirabilis legitur historia de puella, è cuius latere culter fuit exectus: & cap. 9. de quodá, cui uiuo excisus clauus, & post morté cultri, lignũ, ferramẽta: & cap. 10. religiosæ adducũtur uirgines dæmoniacæ, quæ Lamiarum maleficio exagitari credebátur: similes cap. 6. enarrantur: atq; omnibus illis locis obscura lucidè explico.

Similitudo absona.

ANI-

ANIMANTIA NATVRALIBVS *morbis uariè affligi, qui Lamijs attribuuntur falsò.* Cap. XIX.

Pestes iumentorum.

IVmenta adhæc à Lamijs affligi perdique atrociter, uulgaris constansq; est opinio. At ea numerosa sæpius ad internecionem grauißima prosterni peste his peculiari, hominesque nõ infestante, item pręcipitibus alijs morbis in suo quæq; genere, partim hominibus quoq; familiaribus, partim plerisque pecoribus proprijs, subitò tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinæ scriptoribus tam ueteribus quàm recẽtioribus memoriæ proditum est: qui tamen morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Sæpenumerò id contuemur, & superioribus annis proximis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam: sæuit etiam nõnunquam, quæ sues, quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasque tollentem pulchrè describit Virgilius: *3. Georg.*

Hic quondam morbo cœli miseranda coorta est
Tempestas, totoq; autumni incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudũ dedit, omne ferarũ,
Corrupitq; lacus, infecit pabula tabo.

Discrimen uerò paulo antè expresserat:

Quàm multæ pecorũ pestes, nec singula morbi
Corpora corripiunt.——

Venenis tolli pecora.

Pecudes etiam pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustẽtur uel halitu attrahantur, affrictu item uel applicatione perniciosè quandoque lædunt perimuntque uenefici. In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga carnifex ueneficij non ignarus, anno millesimo quingentesimo sexagesimoquarto, in pecudibus hac arte tollendis specimen edidit. Etenim quũ ex pacto huic cederent morticinorum animalium coria, atque alia quæ huic usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pascua ex more deductos, ueneno clàm perimit, ut inde frequenti nimis pellium numero, sæui item & pinguedinis talentis non paucis Augustæ Vindelicorum & Argentinæ uenum expositis distractisq;, diues breui euaserit. Proinde & suspicione oborta, ueneficij accusatur, quęstionibusque ipsi familiaribus subditus, rem uniuersam confitetur. Dat & pœnas forcipibus ignitis distractus in principio Augusti. Huc ij quoque pertinent, qui pugiunculis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius seorsum cute, ut ubi ea remissa uulnus impressum tegitur, lateat dolus, atque ea ratione mortuum, perijsse maleficio iudicaretur.

In pecoribus exagitandis dolus.

Pleriq; item agyrtæ studiò lupi stercus clàm in præsepibus condũt, quod olfactu animaduertẽtia pecora, uoracemq; hostem uerita, ob antipathiam quandam, miro exagitãtur furore, ut maleficio ea torqueri, firmißimè credant ignari, apud huius artifices consilium inquirentes. Eadem ratione fertur, caudam lupi in boum uel equorũ præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Metu etenim ob odorem perculsi, obliuiscuntur cibi esurientes: quemadmodum hominibus quoque in magnis timorib. usuuenire experimur.

Ob nostra peccata pestẽ pecorum, & frugum sterilitatem inferri.

Pestem similiter pecorum, quemadmodum & frugũ sterilitatem, quò & uinearum pernicies referenda, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruandum est. Sic ob Pharaonis duriciem pestis grassatur in pecus, ulcera in homines & iumenta, grando item in uniuersa Ægypto. Luculenta huius testimonia apud diuinum uatem Ioelem cap. 1. Aggæũ cap. 1. & 2. item Leuitic. 26. Vide huius libri caput 12. *Exod. 7.*

Eiuſcemodi uerò rerum ſuarũ iactu ram quidam fiducia in Deum uiua minus confirmati impatienter tolerant, uniuerſam agriculturæ rationem non ad Dei benedictionẽ in uera fide, ſed ad meras anicularũ uolũtates referentes: ideoq; nõ cum Iobo, quicquid detrimenti accedit, Deo acceptũ ferunt, uerùm ad diuinos & ariolos, ſacrificos, diabolicarũ actionum patronos, quaſi à Lamia, ſatanæ adminiculo, ad eam deuenerint ſtragem iumenta, cõfluũt: qui inde ementitis uotis, & quacunq; poſſunt fallaci perſuaſione, hos damno & incredulitate bis miſeros, in malicioſa opinione ſemel cõcepta obfirmant, adhibita etiam non ſolùm ſuperſtitioſa, ſed & impia curatione.

EXPERIMENTA IN DIGNOſcendis Lamijs fallaciſsima.

Cap. XX.

Hinc tanquam ad ſacram anchoram in Lamijs citra hæſitationẽ cognoſcẽdis, & uelut digito cõmonſtrandis, ad aquas confugitur, ubi manibus pedibusq; colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito ſiniſtri pedis, & uiciſsim pollice ſiniſtræ, digito magno dextri pedis tranſuersè uinculo aſtrictis, Lamias maleficij reas, aquæ iniectas nunquam ſubmergi, at ſupernatare, uelut certũ experimẽtum, nec fallax indiciũ eſſe, apud magiſtratũ & carnifices in pleriſq; ditionib. obſeruatur. Næ illud nimis eſt ridiculũ, mirumq; huic inſulſæ perſuaſioni ullum hominẽ, uel leuiter rationis ſenſu præditũ, fidei tantillum apponere. Quandoquidem maleficiũ ſi quod eſt, cumprimis è mente emergit, dum cũ diabolo cõfœderatas Lamias, Deo renunciaſſe creditur. Quid hic cauſſæ cõminiſceris, quo minus in aquis ſubſidere, quàm aliæ, debeãt? *Natationis cauſa.* Natationis ſiquidem cauſas, uti leuitatẽ, raritatẽ, ſpiritus ſuſtinentis cõcluſionem, corporis uiui habilitatem, idq; genus reliquas naturales occaſiones, non magis ineſſe his corporibus, etiam ſontibus, ut quidem fateor, ita aſſerere audeo, ſi quid eiuſmodi prȩter naturȩ ordinem ſpectetur, id fieri ſuffulciẽte fœminas, de quibus etiã falſa eſt ſuſpicio, diabolo, ne ſubmergantur (conniuente Deo ob incredulitatem magiſtratus, fallax hoc experimentum admittentis) quo in ſententiã iniquam iudicem inducat tandẽ hac fraude impoſtor ille, ab initio ſanguinarius. Corpus nullo pacto immutat, ut rarius aut leuius & natationi conuenientius reddatur, fidei abnegatio, uolũtas mala, uel corrupta phantaſia. Hic profectò credi magis oportet naturali rationi, quàm ementitæ experientiæ, ſtultæ & ineptæ, nulli etiam nixæ rationis baſi, & obſeruatæ ſæpenumerò falſæ, propterea quoque à diabolo inuentæ, & ab homine Chriſtiano profligandæ.

Similis temeritatis, & ſuperſtitioſæ dæmoniacæq; falſitatis experimentũ eſt, quod in Malleo legitur: Die Dominico ſotularia iuuenũ, axungia ſeu pinguedine porci, ut moris eſt pro reſtauratione fieri, perungũt: & ſicubi eccleſiam intrant, tam diu maleficæ eccleſiã egredi nequibũt, donec exploratores aut exeant, aut illis exeundi licentiam expreſsè cõcedant. *2. Secũdæ partis, quæſt. 2. in initio.* Nec abſimile erit, quod in hãc dignotionẽ pleriſq; in locis obſeruatur admodũ impiè, ubi ex terra quam ter ſpata primùm in ſepultura inijciũt paſtores, portiũcula Miſſæ ſacrificio ſcilicet ſanctificata, calcãdo templi limini ſupponitur: nec Lamiam, ſi in templo ſit, tum poſſe egredi putatur. Itẽ aſſulas ſume ligni quercini, in quo aliquis fuerit ſuſpenſus, uel ſe ſtrangularit: inſpergantur illæ aqua luſtrali, collocenturq; ad templi ingreſſum: nec niſi aſſulis ſummotis, exire ualebit.

Huc

Huc spectat id quod in libello Coniurationū Romę & Auinioni impresso legitur: Ad corrigendū & notificandū maleficam, accipe mulctram nouá, & formulam casealem nouá, & stanneá nouam, & mulge de omnibus uaccis quas habes, tantum lactis, quod poßit formare uel facere unum caseū in nomine illius maleficæ, & forma per prędicta uasa unū caseū: & quū factus est caseus, perfora cū armilla acuta totum caseū, & per hoc denudabitur ipsa malefica in facie. Considera item maleficam in fronte illius, quia diabolus abradit eam cum ungula post cōsensum ad delendā sacram unctionem baptismatis, ita ut stigma in fronte gerat: id quod tamen semper, quātum potest, cum peplo uelare nititur. Hoc à me dilutum est capite superiori septimo.

QVAE IN MALEFICII INQVISITIONE *sunt facienda: nec soli confeßioni standum esse.* Cap. XXI.

PORrò regulā hanc minimè fallacē à quęstionibus obseruare decuit, ut de singulis illis flagitijs iam cōfessis, accuratè cū iudicio inquiratur: quas alios passos dicūt, fatēturq; ęrumnas & calamitates à se illatas Lamiæ, num ita se habeāt, uel in rerū sint natura: & si comperiatur quosdā ita lęsos, uel morbos aut damnū perpessos esse, ut iam ab alijs hæc cōfessis, designata huiusmodi mala putētur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata sint, penitius inuestigetur: & nū illa media, materies aut instrumenta istiusmodi effectibus producēdis sint apta cōsonaq;. Vbi naturaliū rerum & uirtutū cognitione celebriū medicorum iudicia in consilium accerseātur, quemadmodū in alijs quoq; casib. eos spectantibus fieri uolūt leges. Vt enim nō est alicuius melācholici aut mentę uitiati standū cōfessioni: ita etiā ex illarū confeßione nō est infligenda temerè punitio, nisi ex certis circumstātijs & demōstrationibus euidentibus indubitatū constet ueneficiū uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut illito: aut eo loci, unde halitu certò ferire potuit, deposito. Oportet siquidem probationes luce meridiana esse clariores, maximè in actione, quā uocant, criminali, quæ Iurisconsultorum laudabilis est sentētia. Nam in hoc maleficij negocio multa turbulētè, uel ex sinistra opinione aut suspicione: uel maliciosè ex maligno affectu: uel ob morborū difficultatē aut rerū iacturā, ex incredulitate, quòd nō satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidā tradant subijciantq;, dicuntur. Multa insuper confusè de alijs spargūtur, cōfessione item illusarum à dęmone uetularum sanciuntur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente: ut si quis aurem applicet facilem, accusationem & confessionem ratas existimans, ita se tandem delusum sentiet, quò tanquā in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuāt. Ea satanæ ars est, res usqueadeò tricis subtilißimis implicare confundereq;, ut nec ulla Thesei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substitisse, & intra metas se continuisse, aut maturè retrogressum esse præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateque uitiatam, aperiatur fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, ipsa re & usus obseruatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasionem satanæ præcidendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento interdum mi-

Confeßioni mente læsi nō esse standum.

In actione crim. oportet probationes esse clariß.

mixto, ut dolus lateat, criminationum atque accusationum nullus uidebitur modus aut finis. Proinde hic suum habere neruum sententiam uerè auream Iuris Pontificij optarim, 30. q. 5. cap. Nec illud: & sunt uerba Victoris ad Theophilum: Interea nullatenus iudicemus, quousque ueniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cōsilia cordium. Quamuis enim uera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, &c.

Torturarum tyrannis.

Nec prætereundum fuit quod omnium est iniquissimum, Confessiones hic sępenumerò tormentis exquisitissimis & cruciatibus intolerabilib. extorqueri à tortoribus tyrannidis prærogatiuâ famosis, ut pleræque uetulæ semel momento flammas, quibus à tam enormibus & continuò repetitis acerbius torturis liberentur, sustinere malint, quàm in eiusmodi eculeis & Phalaridis tauris tam inhumana atrocitate perpetuò recludi, extremè rursus excarnificandæ. Hinc & confessiones si ad ueritatis canonem exigantur, rationum trutina pensiculentur, & inuestigatione iusta discutiantur, adhibita possibilitatis & impossibilitatis cognitione exacta, comperientur dubiæ, non cohærentes, frequenter & insulsæ, futiles, mendaces, & utplurimùm erroneæ, ijs quibus mentis oculi ab affectuum nebulis, & erroris semel pertinaciter concepti præiudicio fuerint absterſi. Ad truculentæ huius tragœdiæ actus egregiè perficiendos, accersuntur sanguinarij utplurimùm spiculatores, qui flagitiorum inauditorum, & sæpe in rerum natura non existentium confessionem potionibus eliciant: quæ profectò nō ex alijs pos-

Confeßiones torturis expressæ, sæpius erroneæ.

Potionibus dementantis.

sunt apparari substātijs, quàm quæ uel inebrient aut dementent. Ab ijs itaq; quibus mens eiuscemodi potionū uiolæsa est, quomodo ueritatem, cui in re criminali fidendum, inquisieris? Quū etiam constātia tanta fateantur hæ anus, quæ uanissima & mera esse mendacia in superiorib. capitibus aliquot demonstraui, quur in reliquis tantopere cōfessionis certitudo opponitur, quæ si in uno erronea fuerit, in alijs quid solidioris fidei merebitur? Quinimò hic mihi eximiorum Iurisperitorum consilia & decreta suffragantur. Ioannes Frācis cus Ponziuibius de Lamiarum confessione ita argumentatur: Cum tales personæ sint illusæ, ut dictum est, ergo dici debet, earum confessionem etiam esse erroneā, nec admittendam. l. error. No. in l. de ætate. §. fin. ff. de interroga. action. Confessio enim debet continere uerum uel possibile: ut per gl. Bald. & alios in l. 1. C. de Confess. per gloss. in c. fi. de confess. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. fin. Sed ista respuunt ius & naturam: ergo non sequitur: Istæ mulieres sic cōtentur, ergo sic est. Nam cōfessio longè distat ab actu (uel actus possibilitate:) & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Pręterea in criminalibus regulariter nō standum soli cōfessioni rei, ut per Bald. & Aug. in l. 1. C. de confess. Nec obstat, quod dicit Bald. in d. l. si quis non dicam rapere: quia eius dictum procedit in hæresi, in quantum perficitur in sola mente & cogitatione: quo casu bene, ut inquit ipse: quia cogitatio mentis, quam solus Deus nouit, nō potest aliter probari, quàm per confessionem, ideo statur soli confessioni. Sed confessio, de qua in casu nostro, continet actum ab extra, & minus possibilem de iure & natura, ac etiam minus uerisimilem: & ideo

bus ueritas non elicitur.

Tractatuum uolumine 10. de Lamijs.

In criminalibus nō est stādum soli confeßioni.

Ex sola confeßione non iudicatur, nisi in hæresi.

ideo potest dici, quòd licet, quoad ea quæ credunt, sit standum confessioni earum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uolun tate: non autem quoad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt.

DE VANITATE CONFESSIONIS *Lamiarum, earundemq; innocentia, insignium Iurisconsultorum sententiæ.*

Cap. XXII.

lib. 8. Parergôn iuris, capite 22.

PRius maturiores illustrium quorundam Iurisperitorum sentẽtias proponere uolui, quàm ad pœnæ formam in mulctãdis Lamijs progrederer. Narrat insigne illud legum lumen Andreas Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquisitorẽ in subalpinis uallibus, aduersus hęreticas mulieres, quas ueteres Lamias, nos Striges uocamus, inquisiuisse, & supra centum flammis consumpsisse: quotidiéque ceu noua holocausta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non paucæ helleboro potius quàm igne purgandæ uidebantur: donec rustici arreptis armis uim illam inhiberent, & negocium ad episcopi iudiciũ deferrent. Inde pòst: Et quamuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, asseuerarẽt, eo potissimùm tempore, quo illæ in ludo & choreis sub Tellina arbore fuisse dicebantur, se exploratum habere, in lecto potius secum fuisse: tamen respondebatur, non illas, sed cacodæmonem potius, uxoris forma assumpta, marito illusisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius cacodæmonem cum suis dæmonibus, illam uerò cum marito fuisse præsumis? Cur uerum corpus in ficto lusu, phantasticum in uero lecto cõminisceris? Quid hic opus est usqueadeò augere miracula, & non tam Theologum quàm τόρατόλογον agere, seuerioremq; partẽ in pœnis eligere? Constabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine Iesu appellato, omnem illum apparatum, omnes saltatrices cum amasijs suis repentè euanuisse: quî fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantali horti? Quod apud Philostratũ lib. 4. etiam Apollonius Tyanæus censuit, & apud Plutarchum in Bruti uita C. Casius. Nam & medici maximos affectus corruptæ mẽti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore furẽtes, imaginosi, lycaones, cynanthropi, qui tamen medicamentis curantur: uidenturq; hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorũ ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum plerasque curari posse sit uerisimile, nisi quòd pauperes & fœmellę omnes sunt, quibus talis facultas nõ suppetit. Ego certè magis iuri Pontificio communique nostratium Doctorum interpretationi hac in quæstione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à Synodo decisa in Cõcilio Anquirensi ca. 1. ubi talia phantasmata mẽtibus à maligno spiritu irrogari ait. Et rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia lib. 18. de Ciuit. Dei, ca. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonũ conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando seu somniando per rerũ innumerabilia genera uariatur: & quum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant sensibus obseratis. Nec refert, quòd ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hactenus Alciatus.

Paulus item Grillandus de Sortil.

10.uolum. Tract. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxorem maleficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solùm erat suspicio, nō certa notitia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset professionis, negabat constanter. Crescente porrò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quòd ea familiariter uteretur alijs mulieribus huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere cœtus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare. noctesq; circiter duodecim egerat insomnes, attendens studiosè, num illa aliquò ad dæmonum lusum, uel aliud maleficium noctu euagaretur, & num penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscēdisset: nihilque fraudis unquam cōperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis, in carcerem conijceretur, subdereturq; quæstionibus, confessa est demum, se tali interfuisse lusui unà cum alijs mulierculis incarceratis, flagitijq; huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. idem fatebantur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrocinium asserebat præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eodem lecto, & se eam tum studiosè non semel tantùm tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutū fuisse. Idem ibidem: Nota, ait, unum ualde singulare, quòd istorum apostatarū duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit. licet utraque species sit damnata, prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad pœnitentiam, & euitat pœnas corporales, sicut hæretici, ut l. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem Theologi authores Mallei, in tertiæ partis initio, quæst.35. his uerbis docēt: Ex corde uerò apostatæ, si nolunt resilire, ut hæretici impœnitentes, tradentur curię seculari. Si autem uelint, recipiuntur prout hæretici pœnitentes, iuxta c. ad abolendam. ℘. pœnit. de hæret. libro 6. Concordat Raymund. tit. de Apostol. c. reuertentes. ubi dicit: Quòd reuertentes ab apostasiæ perfidia, cum fuerint hęretici, tanquam reuertentes ab hæresi, sunt recipiendi: & hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decret. cap.26. quæst.5. Episcopi: Ex præmissis authoritatibus colligitur, quòd arioli, aruspices, incantatores & sortilegi, atq; cæteri eiusmodi sectatores ab ecclesia sunt eliminādi: & nisi resipuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quòd in ultimo Anquirensi ca. ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicuntur, Augustinus in lib. de Ciuit. Dei, idem uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum præstigijs fiunt, non uera, sed phantastica esse probantur. Quare criminali actioni in lamias hic nullus erit locus.

quæst.7.fol. 44.pag.135.

Lamiæ pœnitentes euitāt pœnas corporales.

Et Isido. cap. 9. lib. 8. etym. 26. q. 5. ca. nec mirum.

Qua insuper moderatione, nimirū certa ignominia & exilio easdem puniat magistratus Bononiensis, descripsi lib.6.cap.19. de Præstig. dæm. quæ profectò nonnihil adhuc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidetur, & infinitis præferenda modis aliorum quorundam tyrannidi, qui ad flam-

meum

meum illud holocaustum præcipites nimis ferũtur, olim iustam talionem, nisi resipiscant, sensuri.

QVOMODO LAMIAE MENTIS *errore à diabolo affectæ, nec ulli noxiæ, sunt reducendæ, & quæ eis statuenda pœna: nec omnem uoluntatem esse puniendam.* Cap. XXIII.

QVæ ergo lamiæ errore & phantasia delusæ, & satanæ peruersa institutione seductæ cognoscantur: nec alicui ab eisdem malum reuera, at solùm imaginatione illatũ esse certò sciatur, saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludibrijs, Christo sacramẽtum rursus præstent, atq; uti luxata ex corporis compage membra, debita ligatura restituantur pœnitentes. Quantopere hic fidelem mysteriorum Dei dispensatorem eniti deceret, ut ad Christi ouile reduceretur ouis perdita, nemo non nouit. Suum quoq; hic habebunt locum publicæ & communes preces ex animo fusæ. *Iacob.5.* Admodum hic piè D. Iacobus admonet: Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum, sciat quòd qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore uiæ suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Nec hæresis solùm in errore, quòd quis dęmoniorum doctrinæ adhæret, figitur: sed in sui confidentia quoque, concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi nulla admittitur admonitio: errorem etenim seductionemq; mentis confessus hęreticus, semper remissionem ueniamq; ex Patrum consensu & Christiana mansuetudine meretur. Nam, *In Thyeste.* teste Seneca, quem pœnitet peccasse, penè est inocens. Et apud Ecclesiasticum: *Eccl.17.* Pœnitentibus dedic uiam iustitiæ. Eiusmodi itaq; malè à dæmonio persuasæ & resipiscenti fœminæ, rectiusq; iam in Christianæ fidei sanctissima basi confirmatæ, pecuniaria quoque (si eius res ferant) mulcta in pauperum subsidium imponi potest, & quæcunq; alia arbitraria, non tamen uitæ pœna, pro delicti ratione & magnitudine. Vel si iniungere uoles mulctam eiusmodi fœminæ irrogatam à Romanis Pontificibus in taxa sacræ pœnitentiariæ, ut ipsi uocant, per me licet. Ibidem legitur: Mulierem incantatricem, postquã superstitiones abiurauit, in quolibet supradictorum casuum taxari, Turon.6.duc.2. Si etiam ex usu ob reipubl. trãquillitatem conseruandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocentia uerè se conuersam esse, & fidelem, persistereq; comprobet: ac deinde libertate hospitij pristina rursus donetur, non contraierim. Eiusmodi esto pœna temeritatis, quòd dæmoniacæ suggestioni & ludibrijs non satis constanter restiterit, imò etiam consenserit fatua. Huc accedit, quòd mulieres minus puniẽdas esse uiris in eodem delicti genere, cęteris tamen per omnia paribus, uniuersus legum consensus uelit, nimirum ob animi, mentis & ingenij imbecillitatem, & sexus infirmitatem. l. sacrilegij pœnam, in prin. D. ad legem Iul. pecul. & l. si adulterium. §. stuprum, & §. fratres, & §. incestam. D. ad legem Iul. de adult. & c. sicut dignum, in princ. extrà de homicid. & c. indignantur. 32. q. 6. Et text. in l. quisquis. §. ad filias. C. ad legem Iul. maiest. &c. Nec est quòd hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suum solummodò *Lex Cornelia, ff. lib. 48. tit. 8.* locum habet, ubi de ueneficis, aut ijs qui uenenum malum necandi hominis causa fecerint uel uendiderint uel habuerint, agitur.

Quòd si quis contentiosè uoluntatem seuerius puniendam defendat, is primùm distinguat inter uoluntatem *Non omnis uoluntas puniẽnda.*

hominis sani perfectam, quę in actum uerè dirigi cœperit: & inter uitiatæ mentis sensum, uel (si uoles) corruptam amentis uoluntatem, cui suo opere, quasi alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulsè uolétem subsequitur effectus. Tale uoluntatis uitium impingi etiam posit melancholicis, fatuis & pueris, qui facilè inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falsò imaginentur fateantúrque, qui tamen à Deo renes & corda scrutante, non æquè plecti permittuntur, ac alij mentis compotes: multo certè minus ab hominibus id fieri oportuit.

QVARVNDAM OBIE*ctionum confutatio.* Cap. XXIIII.

HAud me hic latet, non infimę doctrinæ uiros inueniri, qui prioribus meis de Præstigijs dæmonum libris, & huius Compendij capitibus aliquot superioribus cōsentientes, fatentur quidem mecum, lamias mirifica opera, quæ uulgò facere creduntur, præstare non posse, nec tactu, afflatu, imprecatione, uoce, murmure, uerbis, nutu, uel alijs instrumentis corporeis noxiæ facultatis expertib. aliquem lædere: ac ferè superstitiosas esse fabulas & phantasmata, quæ de earum uiribus referuntur, quòd nimirum per fornacem strictum uel aliud angustius foramen in aërem ui cuiusdam unguenti ferantur, plerunque & baculis insidentes: quòd per clausas fores ingrediantur: quòd momento in bruta transmutētur, & tantillo tempore in homines redeant: quòd tempestates cieant: quòd morbos pro sua libidine immittāt quib. uolunt: quòd deniq; rerum minimè perniciosarum exhibitione interficiant: quia illa nec ex proprijs naturæ uirib. efficere queunt, nec per facultates instrumentorum quibus uti solent, nec opera diaboli, cuius potentia sit limitata, neque excedat aut uires insitæ substantiæ, aut aptitudinem agentis & patientis, aut habilitatem materiæ. Hæc inquā, & plura alia mecū agnoscūt: at quum ad postremam instituti mei partē peruenitur, in qua lamias non ita temerè supplicio uitæ mactandas ostendo, à me ad opposita deficiunt castra, & fasces ad incendia conclamitant. Opinionem uerò penitius imbibitam sex conantur stabilire argumentis: quorū primum est, quòd comprehendantur sub lege Dei iubentis apud Moysen Exodi 22. maleficas occidere: secundum, quòd fœdus ineant cum diabolo, abiurent Deum, aliumq; colant: tertium, quòd homicidæ sint: quartum, quòd nefariam libidinē cum immundis spiritibus exerceant, & conuiuentur: quintum, quòd seducant alios: postremum, quòd portentosas & uetitas artes ediscant.

Obiectionis primæ confutatio. Suprà cap. 4.

Cæterùm quamuis hasce rationes & copiosè & efficaciter in libris meis refutatas sperassem: quia tamē quosdam esse intelligo, qui sibi nondum à me per omnia satisfactum arbitrētur, ordine sumam refellenda quàm breuissimè præscripta sex capita. ac quoad primum, satis demonstratum existimaui cum ex etymologia Hebraicæ linguæ, tum ex Septuaginta interpretum suffragio, tum Rabinorū consensu, tum Iosephi explicatione, legē Moysis in cap. 22. Exodi intelligēdam de ueneficis: ad hoc obijcitur, Veneficia comprehendi sub titulo talionis & homicidij. Non enim illum homicidam saltem esse, qui lapide, fuste, pugno, gladio, securi aliquem interfecit, sed etiam qui puluino, laqueo, manibus quempiam suffocauit, uel ex alto præcipitauit, uel ueneno sustulit: ac proinde non fuisse opus peculiarem promul-

promulgare legem de ueneficis, & idem diuersis locis repetere. Friuolum omnino istud esse argumentum, is cognoscit, qui non admodum ieiunè in Moysis lectione uersatus est. In Leuitico enim quoties non repetuntur leges Talionis? In Deuteronomio quũ pleræq; species homicidij cap.19. recenseantur, constituta in quamlibet pœna, tamẽ cap.27. rursus maledictio in eum pronunciatur, qui clàm percusserit proximum suum. Sic cap.22. Exodi legitur: Aduenam non contristabis neq; affliges: aduenæ siquidem & ipsi fuistis in terra Ægypti. quod tamen cap.23. ijsdem uerbis reiteratur. Ita in Leuitico cap.19. habetur: Non attondetis comam, nec radetis barbam. quod cap.21. repetitur. Et Deuteronomij cap.27. iubetur, ne accipiat homo uxorem patris sui, aut reuelet operimẽtum eius: quod antea cap.22. etiam præcipiebatur. Nihil siquidem frequẽtius apud Moysen, quàm quòd multa aliquoties repetantur: cuius luculentum de hac nostra materia habemus exemplum apud Leuiticum, in quo tribus diuersis locis prohibentur artes magicæ, quũ potuisse uideatur unus sufficere. Enimuerò cap.19. mãdatur: Non augurabimini, nec obseruabitis somnia, non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Dein cap.20. Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra ipsam, & interficiã eam de medio populi sui. Postea sub finem eiusdem capitis: Vir siue mulier, in quibus Pythonicus uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur. De causis repetitionum non magnopere laboro: sufficit mihi, ita placuisse Spiritui sancto. Quapropter etsi de lege talionis & homicidij Moises dixerit capite 21. Exodi; nihil tamen uetat,

Lex talionis Exod.21. Leuit.24. Deuter.19.

quò minus peculiari decreto damnaret eam interficiendi uel nocendi rationem, quæ per uenena patratur, maximè quum multis conditionibus discrepet à cæteris homicidij speciebus. Facinus enim istud committitur & clàm, ut sibi ne fortissimus quidẽ uir ab insidijs imbecillæ mulierculæ uel famuli cauere possit, & sub prætextu salutaris poculi, & plerunque in illos quos aut propter officia aut necessitudinem amare debebas, & ab inferioribus in superiores. Itaque quum tale scelus sit longè indignius & crudelius simplici homicidio uel noxa, qur non eguit proprio articulo? Nec omnis ueneficus uel maleficus mox homicida erit, quum citra hominis necem, iumentis uel frugib. damnum etiam dare posset. Porrò quum animaduertãt ex 22. Exodi nihil posse cõtra me firmum adduci, ad aliud confugitur argumentum, quòd magicæ artes sint capitales: & quia sub illarũ complexu contineantur lamiarum conatus, eas pari supplicio afficiendas concludunt. Antecedẽs à me non negatur, quinimò in libris meis constantissimè defenditur: uerùm applicatã consequutionem nequaquam admitto. magnum etenim discrimen existit inter magos & lamias, uti cap.1. & 5. explicui. Adhęc, magi à seipsis habent initium discendi artem uetitam conquisitis præceptoribus & libris, ac ad eam impelluntur propriæ naturæ curiosa inclinatione: lamiæ uerò extrinsecus. siquidem nõ petunt instrui, nec præceptorem habẽt aut quærunt: sed diabolus sese insinuat apud illas quas suspicatur aut propter credulitatem nimiam, aut ætatis senilis stuporem, aut naturæ melancholicæ tristiciam, aut ex paupertate uel perpessa iactura desperationem, fore obsequentia suæ deceptionis illusionisque organa, ut

G earum

earum phantaſiam uarijs poſsit ſimulachris præſtringere. Et ſanè ut differentiam palpes, duo tibi ſtatuo homicidij exempla: unum ex propoſito & deliberatione malefaciendi emanás, alterum ab illecebris aliunde exhibitis profectum. Primi generis internecionem pronunciabis, ſat ſcio, capitalem: poſterioris aut excuſabilem, aut longè mitiori mulctandá pœna. Quur ita? quia illud homicidium internam *Matth.15.* habet cauſſam, & ut cum Euangeliſta loquar, *ἔσωθεν ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐκπορεύεται*: hoc autem ab externa irretitione oritur. Eadem ratione Adam & Eua non à ſeipſis in paradiſo comedebant pomum, nec comedere conſtituerant, quia diuinum obuerſabatur mandatum: ſed externis doloſi ſerpentis inſidijs ad facinus illiciebantur. quare lenius etiam à Deo puniebantur. Non enim ſemper Deus reſpicit tam factum, quàm animum & uoluntatem: & quis aſſeuerare audebit, aniculas illas miſeras grauius quàm magos mulctandas? Præterea quum Moſis ætate non fuerint cognitę eiuſmodi, de quibus diſputamus, ſtriges, non uideo quomodo contineantur ſub lege in magos conſtituta. Quin potius, quum ſatan nunquam ab inſidiarum aucupanda opportunitate ferietur, diuerſis prælijs miſeram mortalitatem uidetur antiquitùs obſediſſe, reſeruato hoc ludibrij genere, tanquam nouo ineſcationis ſupplemento, ad hanc feneſcẽtis mundi ultimam ætatem: ut quia nõ ſufficiebat aut per falſam religionem, aut per prauas concupiſcentias, aut per alias technas allexiſſe in errorem homines, hac ſua etiam dementatione & credulas anus multiplicium formarum imaginatione confeſsioneq; imbueret, & magiſtratus manus effuſione innoxij ſanguinis contaminaret, & eorũ qui tum eruditionis tum pietatis tum profeſſionis Theologicæ nomine clarent, aciem in animaduertẽdis & dijudicandis impoſturis ſuis præſtringeret obnubilaretq;.

Poſtremum quod adferunt, ſcelera ad mores pertinentia, quæcunq; Moſes capitalia fecit, ultimo quoque ſupplicio hodie à magiſtratu puniri debere: quanquam non uerſetur iſthæc quæſtio circa punctum noſtræ controuerſiæ, tamẽ non tam facilè mihi perſuaderi poteſt, ut credam. Nam apud *Deut.19.22.* Moſem falſum teſtimonium mortis uindicta eluitur: ſponſa, ſi non comperiatur uirgo, lapidatur: is qui furem *Exod.22.* interdiu in ædes irrumpentem occiderit, morte punitur: & multa inueniuntur eiuſdem ſeueritatis exempla, quæ tamen mitigantur. Fuit tunc tempus rigoris, nũc alicuius gratiæ. Quare quum ſcribæ & phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam iuxta Moſis mandatum lapidibus obruere uellent, quódnam ex Chriſti ſeruatoris noſtri ore decretum audiebatur? Qui *Ioan.8.* ſine peccato eſt ueſtrũm, primus in illam iaciat lapidem. Ita eam nõ ſolùm *Exodi 21. Leuit.24. Deuter.19. Matth.5. Luc.6.* in foro Moſaico defendit, ſed ſua etiá beauit miſericordia, commiſerationis documentum relinquens. Item: Audiſtis dictum eſſe: Oculum pro oculo, dentem pro dente. At ego dico uobis, ne reſiſtatis malo, &c. Proinde quum in criminali iudicio ne quidem Moſis ueſtigia ſequamur ſemper aut oporteat ſequi, quid eſt, quur in foro conſcientiæ & Eccleſiaſtico eius gladium euagines? An nos qui ſub Euangelij libertate uiuimus, reducere uis ad iugum Iſraeliticum? Vetulas igitur illas, quas confuſè ueſtris clamoribus, incendijs & contumelijs exoſas redditis, conſtantiſsimè nego indiſcriminatim poſſe morte puniri. Politicum ſiquidem forum, in quo mille ſophiſ-

mata

mata quotidie perstrepere dicitis, recusatis: Mosaicum ostendi in hac controuersia non esse admittendum: Ecclesiasticū uerò non debet nostro tempore alium agnoscere gladium quàm spiritualem. Quanto sanè prudentius Gallio Achaiæ proconsul denegabat seculare forum Iudæis, qui Paulū accusabant, quòd de cultu Dei docuisset contra legem? At respondet: Si aliquid iniqui patrasset aut malum facinus, meritò uos audirem: si uerò quæstio sit de doctrina & nominibus & lege uestra, uos uideritis, quia ego horū nolo esse iudex. Et ita Iudæos abegit à tribunali. Cum Diuo igitur Augustino concludere uolo, Hoc in Ecclesia nunc agere excommunicationem, quod in republica Mosaica interfectio.

Act.18.

Secundæ obiectionis refutatio.

Secundum aduersariorum est argumentum, quòd fœdus lamiæ ineant cum satana, & abiurēt uerum Deum. Hoc licet antea cap.7.& 8. copiosè sit confutatum, ut tamen ad illud simul respondeam denuò, quęro, unde hoc, quòd pactum cum dæmone conflarint, tibi constet? Certè hoc mihi donabis, quòd nec uideris, nec à fide dignis qui uiderint, habeas. Ergo ex propria stupidarum delusarumq; anicularum cōfesſione. At quæ fatentur, uel faciunt coactæ, uel spontè: si coactæ, cōfesſio est mutila & nullius ponderis, quia cruciatibus torturæ intolerabilibus expressa. Quid autē periculosius, quàm in diabolicis negotijs sine maleficij patrati testibus, pendêre saltem ex confesſione anus dementatæ, per uim expulsa? Sileres haud dubiè, si uidisses oleum tibijs illarum infundi feruēs, candelis ardentibus torreri axillas, & infinita summæ barbariei & immanitatis tormenta exerceri in decrepitas uetulas, sicut nos in insontibus, partim etiam dimisſis ob innocentiā ex nostro patrocinio, spectauimus. Si spontè, aut imposſibilia sunt quæ fatentur, uti grandines prouocasse, per aerem uolasse, in bestias se fuisse transmutatas, cum dæmonibus uenerem exercuisse, & similia: aut fatentur quæ factu sunt posſibilia, ut uenenum exhibuisse alicui, sed tamen non est factum: aut fatentur quæ facta sunt & uerè acciderunt, sicuti eo in loco aliquem morbo correptum, infantem interijsse, segetes tempestatibus damnum perpesſas. Confesſio primi generis non potest puniri, quia uersatur circa ἀδύνατον: secūda multò minus, quòd caret effectu: tertia manca est, quoniam diabolus ex euentu rei statim inculcat miserarum mulierculaium phantasiæ, ipsas fecisse, quod naturaliter factum, aut ipsemet fecit. Et hæc est rupes, ad quam offendunt sua capita pleriq; nimis sanguinarij iudices, ut animaduertere nequeant dæmonis dialecticū sophisma, Non caussæ pro caussa, ut cum barbaris balbutiam. Profectò id satis euincit, illarum phantasiam uana persuasione imbutam, quòd spōtè & uoluntariè agnoscant sæpe fœdus & mirabilia quæ faciunt: si etenim saperēt, non tam promptè aliquando fateren tur, quum de earum uita agatur.

Suprà ca.21. & 22.

Neq; etiam uerum est quod obijcitur, lamias summo studio scelera sua tegere, tantaq; constantia negare facta, ut ne quæstionibus quidē subditæ confiteantur, quantisper tormenta ferre posſunt. Contrarium ego sæpius deprehendi, quum citra quæstionum rigorem ultrò fateantur à se facta, quę nec facta fuere, imò ne quidem natura rerum passa fuisset, propterea & imposſibilia. Vnde mihi non inanis suspicio mouetur, aduersarios uel res ignotas proponere, uel quarum admodū tenuem habent experientiam.

Si nanque ipsarum sensus non forent effascinati, certè talis non consequeretur cōfessio : at multò magis ipsum facinus supprimerent, nec de illo gloriarentur. Quòd autem tam atrocia sæpius sustinent fortiter tormenta, fit quòd eiusmodi flagitiorum confessio expostuletur, quæ in illarum phantasiam nunquam peruenere. Sed antequam hinc abeamus, proprio aduersarium gladio confodere conabor, ut agnoscat fœdus esse imaginarium & præstigiosum. Fatentur se per aërem uolare, in bruta transformari, tempestates excitare, morbos immisisse imprecatione: & hæc quidem omnia affirmare uidentur tanta cum sensuum integritate, ut uix possis de ijs dubitare. attamen & ego demonstraui, & tu ingenuè fateris mecum, omnia illa esse uana & commētitia, diabolicisq; tincta figmentis. Si illa uana, quur reliqua quæ fatentur, debent esse uera, nempe apostasia à Deo, fœdus cum diabolo, homicidia, & id genus scelera tum & deliria? Posteriora enim si fatentur sensibus integris, quur in fatēdis prioribus sensus erunt corrupti? aut si in prioribus confitendis errauit uitiata phātasia, quid est quòd minus in posteriorib. etiam aberrauerit? Cuncta siquidem hæc dicunt agnoscuntq; in una hora coniunctim, separatim eadem cōstantia, ijsdem moribus. Quid hic philosophum decipiat, non ignoro. Illa omnia uidet fieri non posse, & propterea mecum falsa & inania pronunciat: hæc autem quia fieri possunt, & ipsæ Striges fatentur fieri, putat hic etiam facta. ánnon animaduertit nouam diaboli fallaciam, quòd ex possibili concludere uelit impossibile? Ast non opus est multa ut adducam ad refellendum, nosti à posse ad esse non procedere argumentum: decebat in defensionibus posteriora cohærere cum antecedentibus.

Ad aliud pergamus argumentum. Quum ad supplicium pertrahūtur lamiæ, aut in fœdere diabolico perseuerant, non implorata Dei misericordia: tunc disertè dico, non esse mox occidendas, alioquin non solùm corporis, sed etiam animæ eritis carnifices & interfectores. aut à Deo ueniam poscunt, nec alicuius uitæ nocuerunt, tum multò magis dignæ commiseratione & arbitraria pœna. Omnes autem ferè lamię, antequam exuruntur, inuocant æternum Deum, ipsiusque implorant misericordiā, & sæpe etiam testem suæ innocentiæ appellant, sanguinarijs præsidibus ad cœleste tribunal citatis. Iam rogo, quum se iuxta uestrum decretum diabolo emāciparint, unde ulla resipiscentia? non à sathana: astutior enim est quàm ut secū pugnet: ergo à Deo. Si itaque Deus agnoscit & recipit animā, quur tu Prætor usquea deò inclemēter agis, quum nulli iniuriā fecerint, ut corpus repudies, maximè quū in tuo non deliquerit foro, & tibi nullū in diuino iudicio relinquatur tribunal? quin ex me audi sapientissimum Theologi recentioris consilium, cuius nomen propter inuidiam prætereo. Is studiosum quendā, qui uarijs desperationis ex paupertate insidijs adactus, animam suam tradidisset sathanæ, ad præscriptū diem ab eo possidendam, deduxit in templum, & cum pijs aliquot uiris pro ipso Deum orauit, seruauitq; afflicti hominis animulam. Ita etiamsi nostræ uetulæ à uera fide defecissent, non oportuit eas in illa defectione enecari, sed sanis admonitionibus in uiam reduci: at in carceribus Deum æternum profitentur & inuocant, & multò magis in agone. Non diu est, quòd quædam animā suam Deo commendabat iusto iudici, & misericordi, quia puta-

bat

bat ſe ſubmerſum iri, quum in Rhenum præcipitaretur iuxta plebeium falſumq́; experimentum, num lamia eſſet. Si enim ſupernatet, nec ſubſidat, τεκμήριον creditur eſſe, illam criminis ream. Verùm ſuprà cap.20. huius experientiæ uanitatem demonſtraui.

Præterea non eſt ad hoc conniuendum, ut quis difficiliora loca prætergrediatur, & circa faciliora nonnihil uelitare conetur. Quare te uelim ſiſtere, donec paulò limatius examinemus D. Petri exemplum, non ſolùm abnegantis, ſed etiam licet mox præmoniti, Chriſtum Dominum ſuum præſentem abiurantis. Non etenim Petrum infirmitate lapſum dicere ſufficit. Ecquæ illa eſt infirmitas? non carnis (ut ſic opinari liceat) imò ex eius nimia uaſtitate & potentia peccamus: ergo ſpiritus. Sic & lamias meas excuſabo. At ut Petri tranſgreſsionem non prorſus fuiſſe leuiorem intelligas, elargieris mihi peccata eſſe inæqualia, unum altero maius. Suppoſita iam una eademque ſpecie, primùm rogo, an'non illud grauius, quod homo excelſus & illuminatus committit, quàm quod uulgaris & infimus peccator? Enimuerò quò altius quis aſcendit, eò decliuiorem & periculoſiorem patitur ex caſu ruinam, quàm is paſſurus ſit, qui pauciores abſoluit gradus. Secundò quæro, an'non ille magis ſuum abneget principem, quo ipſi uicinior eſt, & ornatus ab eo tum ſpectabiliori dignitate, tum pluribus beneficijs? an'non abominabilius, ſi legatus deficiat à ſuo Imperatore, quàm ſi in defectionis crimen impegerit gregarius aliquis miles? Tertiò ſciſcitor, an reliquis paribus paſtor non delinquat inexcuſabilius tum ob repręſentationé ſublimioris perſonæ, tum ob ſcandalū, q̃ unus aliquis ex grege? Quartò, an'non peccatum eò cenſebitur indignius, quò plures & uehementiores cōſpirant illecebræ, quàm ubi minores? Quintò, an'non turpior ſit nota peccati in eo qui haud ita dudum antea præmonitus, non tamen ſibi cauet à delinquendo? Poſtremò, an'non ad ſimplicem ancillarum & famulorum interrogationem ternegare cum iuramento herum, ſit peccatum maius, quàm ſi quis flexuoſis ſatanæ perſuaſionibus excęcatus, ſimile committat? Eiuſmodi propoſitionibus ſubſcripturum te arbitror: concludas ergo ipſus. At nemo iſta à me adducta exiſtimet ad D. Petri apoſtoli exaggerandam abnegationem: ſed ad caſtigandum eos qui proprijs uiribus tantum aſſcribunt, & non diuinæ ſoli gratiæ, quo minus in ſingulas horas, imò momenta nomen Chriſti abiuremus: deinde etiā, quòd ſicuti Petrus ſuæ pœnitentiæ interuētu conſequutus eſt miſericordiam, ita & Lamiæ & nos omnes mortales impetrare queamus à Deo delictorum remiſsionem, quamuis ſemel atque iterum defecerimus.

Matth. 26. Marci 14. Lucæ 22. Ioan. 18.

Petri abnegatio.

Peccata inæqualia.

Tertium erat argumentum, quòd ſint homicidæ. Fateor, ſi homicidij conuincuntur, interficiendas iuxta legem Moſaicam & ius commune. Atqui agnoſcis, Striges exhibere res innoxias: ergo quum illæ ne hilum proſus noceāt, multò minus perimēt: non igitur criminis reæ ſunt. Proinde nec hac ratione de ijs ſupplicium capitis ſumi debet. Si dixeris, in eis necandi eſſe animum & uoluntatem, quamuis non reſpondeat ſucceſſus: etſi hic reſponſum abundè putarim in fine proximi capitis, tamen hoc præterea tibi objiciam, uoluntatis delictum à Deo puniri, non, niſi in actum cœperit dirigi, à magiſtratu, cui exteriora ſaltem commiſſa ſunt: alioquin quotidie eorum aliquot myriades ad carnificinam traherentur, qui aliorum ne-

Tertia obiectio.

Exod. 21.

necem desiderarunt & uoluerunt.

Quarta obiectio.

Quartum argumentum, quòd spurcam libidinem cum immundis spiritibus exerceant, plerunq; & sub forma canis aut hirci aliáue specie. Quanquam hoc copiosè suprà cap.13. confutarim, appendicis tamen loco adhuc subiungere uolui, in hoc me non tam uanam illarum confessionem mirari, quàm stultam aduersariorum credulitatem. Quum enim libido coitionis caussam habeat lasciuiam, non potest ea esse in eiusmodi exuccis, exanguibus & stupidis uetulis. deinde mẽbrum diaboli semper fertur frigidum, ex quo nulla accedit uoluptas, quum hinc multò suauius libidinari queant cum proprijs maritis. Denuò concludo, hunc carnalem congressum esse phantasticum, ex inani satanæ profectum impresione. Dæmones siquidẽ possũt sua subtilissima essentia humores spiritusque mouere, & per eos uarias formas in organa excitare, perinde ac si extrinsecus occurrerent nõ solùm dormientibus, sed etiam uigilãtibus, ut extrinsecus & esse & fieri credamus, quæ tamen nec sunt nec fiunt. Ita dæmonũ illusionib. seductæ quædam mulieres crediderũt se cum Diana noctu equitasse. Et ut à simili procedam, scio aliquos optimè raciocinantes, & omnibus sensibus integrè sine læsione utentes, ut ne suspiciũcula esse posit melancholiæ, qui tamen non potuerũt cum uxoribus aut alijs coire, eò quòd uirgam uirilem amisisse se putarent excantatione magica, quam meretrix, cum qua prius conuersabantur, struxisset. Iam ipse concesseris mẽbrum non ablatum, quum postea restituatur. Interim mille iuramẽtis adseuerabũt rem aliter se nõ habere, quicquid contrà dixeris. Proinde si hominis fortissimi imaginatio potest imbui tam uana persuasione, quare ab hoc ambitu senticosi labyrinthi segregas miserrimas Lamias? Enimuerò si quod minus uidetur esse, est: erit & illud quod magis. Et ut clarius tibi cõstet, quantum libidinis impresio ualeat, audias locum ex incerti autoris Epistola de incãtatione & adiuratione: Memini, inquit, quendam nobilissimum uirum iurasse, se esse ligatũ ne cum mulieribus coiret, quem adiuuare uolui impugnãdo ipsius persuasionem uarijs argumentis: sed quum nihil proficere possem, approbare cœpi hominis sententiam, & eandem confirmare, producto Cleopatræ libro de fœminarum speciositate: ex quo quũ legerem, ligatum, si coruinum acciperet mixtum cum sesamelæo, & corpus totum eo ungeretur, iri curatum: ipse hoc audito, confisus libri uerbis, exequebatur consilium, & restituebatur cupiditati coeundi. Remedium tantæ potentiæ non erat: sed quia imaginatio erat occupata in falsa caussa, necesse etiam erat ut tolleretur eo remedio, in quo acquiesceret imaginatio. Quapropter & istam superstitiosæ credulitatis nebulam à sui iudicij oculis detergant aduersarij.

Augus. de spiritu et an. cap.28.
Decret.26.q.5. episcopi ex concilio.

Quòd porrò uelut inexpugnabile munimentũ opponatur, eum qui cum iumento concumbit, morte ex Mosis decreto mulctari: ideoq; infinitis partibus truculentiorem mortis pœnam mereri, qui dæmonis spurcitiem uenerem pateretur: hoc profectò tibi non negabo, ubi eam libidinem reuera expleri posse, hinc & perfici ostenderis. At quum satis superq; demonstratum sit cap.13. hic & alibi, congressum hunc non nisi merè esse imaginarium, aliam autem cum bruto coitionem, indubitanter peragi sciamus, explodẽda hoc loco ea oppositio.

Exod.22.

Quinta oppositio.

Quintum succedit argumentum, q. seducant alios Lamiæ. Quum phanta-

ta-

tasia sunt delusæ, quomodo alios seducere queunt? nisi phãtasmata sibi falsò à dæmone impressa pro ueris actionibus, tanquam res gestas narrare, appelles seducere: quod etiamsi fit, esse quàm rarissimùm, nemo dubitet: secus licet fateantur, quemadmodum & multa alia quæ solùm per somnia ipsis apparuêre, & tamen pro ueris defendunt. Quotquot uerò hoc fascino diuexatæ sunt, nullum uniuersæ huius delusionis agnoscunt alium magistrum quàm dæmonem, suis illas technis deludentem. Quantum adhæc uirium in seducendo illis sit tribuendum, attestantur & iners sexus & stupida ætas. Si etiam apud illas quæ seducere & seduci dicũtur, diligenti attendatur animaduersione eorum quæ in hanc rem fatentur, tam insulsa intelliges, uaria, nec cohęrẽtia, ut utrasq; in ea institutione fuisse deliras, nec mentis compotes, & à dæmone agitatas obsessasq;, imò ipsum satanam in eisdem loquutum, facilè agnoscas, si ueritatis æquilibrium spectes solum, sepositis affectibus, peruersæ opinionis iamdudum imbibitæ præiudicio obfirmatis. At Lamias in fœderis contractu diabolo pollicitas esse, q̃ in hanc societatem alias quoque traducere satagent, dices. Nimis certè multis diuersisque suprà docui testimonijs, pactionem illam esse phãtasticam, & uaria simul in ea agitari tum de uetularum uolatu, tum de coitione dæmoniaca, tum de præcipiti hominis metamorphosi, tum de reliquis ad nauseam nõ repetendis, quæ ipse uelis nolis, falsa & imaginaria esse fateberis.

Sexta obiectio.

Huc sexta simul & postrema pertinet obiectio, q̃ monstrosas uetitasque ediscant artes. Hic mihi easdem explicari uelim: nullas siquidem norũt, nec eas decrepita ætas patitur nimis obtusæ mentis: unde & à satana citius delusæ, quibusdã apparitionibus, umbris, præstigijs, & inanibus imaginationibus fisæ, uelut bis pueri senes, quęcunque ludibria pro ueris amplectuntur. Eo aũt pertinacius hoc urgetur argumentum, ut cautius nostræ Striges possent comprehendi damnariq; decreto promulgato, l. multi. C. de maleficis & mathematicis: Multi magicis artibus usi elementa turbare, uitam insontium labefactare, non dubitant, & * manibus acceitis audent uentilare, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis pestis absumat. Lamias autem nostras, ut indoctas, uetulas & deliras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa mouere aut uitiare posse, uti nec ullus potest mortalium: item neque omnino dæmones cogere, ut alijs noceant, posse, satis superq; demonstratum est. Quocirca eas decretum hoc minimè concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ hominum insidiantur, eique uim faciunt, ueneno id fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur & sunt: hæ ex hoc edicto puniantur, quas non suscepi patrocinandas. Adhæc quemadmodum nostræ Striges nec longiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mẽtis doctrinam cum Magis sceleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in sua professione instituantur promoueãturq;: nullas etiam pręscriptas cõiurationum formulas, quas sequuntur: nullum præterea annulo incarceratũ, aut crystalli soliditate obseptum dæmonem in suũ ministeriũ, uelut pleriq; Magi, circumferũt: corruptam multiplicibus imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phãtasiam solummodò doctorẽ uenerãtur & colũt, cui utplurimũ propensius confisæ, miserè decipiuntur & in perniciem ruũt.

*aliàs, manes accitos

Nec quidem pręter uulgarem morem quicquam peculiare ob indolis craſsitiem & ſpirituũ inhabilitatem ualent: ſecus aũt diabolus poteſt ob tenuitatem, ſubtilitatem, celeritatẽ, & longũ rerum uſum. Non eſt itaque quod ullarum peculiarium artium prodigioſarum & inhibitarum inſimulẽtur noſtræ inſenſatæ anus. At qui curioſas magicasq; exercuẽre artes, magi fuerunt prophani, qui & libros habebant flammis poſtea traditos iure, ex Pauli doctrina, cap. 19. Act. Quoſcunque huius factionis homines cõdemnat Moſes, & lex Imperatoria.

Suprà cap. 3.

Epilogus cũ admonitione.

Hinc tandem ex animo omnes cuiuſcunque ſtatus, qui in prædictis erroribus adhuc conquieſcunt, iniquis incendijs animam aggrauantes, manusq; innocenti defœdantes ſanguine, præmonitos uolo, ut præiudicio inueteratæ opinionis ſemoto reſipiſcant adhuc: ad quam uocem ſi eorum ut nimis præfractorum occalluerint aures, in tam inextricabilem diaboli labyrinthum eos inuolutum iri præſagio, unde nullum poterit educere Theſei filum, ſed ſolius miſerentis Dei filius: tam frequentes carnificinas architectabitur accumulabitque Dei & hominũ hoſtis utiuratiſsimus, ita & ſanguinis innoxij cędiumq; impiarũ ſitientiſsimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palàm hæc proponet ſiniſter euentus, quod pro ineffabili ſua bonitate clementer auertere dignetur miſericordiſsimus Deus. Falſus enim malo audiri uates: ſed me ueſtigia terrent. Exempla noui complura. Quid iam alij cum magno ſuo malo & reipublicæ detrimento experiũtur, ipſi certiores erunt teſtes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominum ruinam exitiumq;, milleartifici nõ erit difficile, potiſsimùm apud quos ex uoto ſuccedere inſtitutum uidet: ubi nimirum ob peculiare ſuum ex Dei aſſenſu factum, in uitam inſontem porrò ſæuiri animaduertit, tum neruum conſequutus, alia ſimilia, uel etiam tetriora molitur, quibus in ſua naſſa arctius conſtringit, atque ex Charybdi in Scyllam propellit, quos ſuis ſtrophis pronas offerre aures comperit. Hic ſanè conniuet ſępenumerò Deus meritò, ob inuictam eorum credulitatem, qui, licet aliter ſacrarum literarum lectione, maximè ex Iobo inſtituti, non tam Dei iuſti manum uel probantem uel caſtigantem agnoſcunt in ualetudine afflicta, in ſegetum, uinearum & pecorum perditione, quàm ſingularem eius miſericordis benedictionem & gratiam in proſpera ualetudine, felicitate & annonæ affluentia amplectuntur. At ipſam uniuerſę huius controuerſiæ ueritatem patefaciet extremè iuſtiſsimum Chriſti tribunal, cuius ineffabili cenſuræ, quicquid à me hic dictum eſt, libenter ſubmitto.

DE

DE COMMENTITIIS IEIVNIIS.

AB hoc impoſturarum dęmoniacarum, quibus & humanæ ſuffragantur, argumento non erit aliena fraudulenti cuiuſdã ieiunij longioris explicatio. Quum anno ſeptuageſimo tertio ſupra milleſimum quingenteſimum, illuſtriſsimã, & tam ob animi quàm corporis dotes nunquam ſatis laudatam, Mariam Leonoram, Clemẽtiſsimi potentiſsimiq; noſtri principis Gulielmi, ducis Iuliæ, Cliuiæ & Montium, &c. ſeniorem filiam per uarias prouincias in Boruſsiam, eiuſdem duci Alberto Friderico iuniori, comitatu equeſtris nobilitatis admodum inſigni, coniugem deduceremus, de miraculis rerum diuerſis frequens in tam longinquo itinere apud doctos fuit agitatus ſermo. Clariſsimi etenim, & doctrina ac pietate ornatiſſimi uiri ſe nobis cum beneuola hoſpitij oblatione, ex pij eruditiq; alicuius colloquij occaſione non rarò obtulêre: cumprimis uerò inter reliqua Boruſsiæ ornamenta minimè uulgaria Doctor Matthias Stoius, Regiomonti ducis illuſtriſsimi medicus digniſsimus: Stetini D. Iacobus Schadius Clementiſs. Pomeraniæ ducibus à medicina, uir profectò cui ſingularis eruditionis teſtimonio, & artis noſtræ uſu eximio, uix parem alat Pomerania. ad hunc numerũ referendi quoq; D. Seuerinus Gebelius Dantiſcanus Medicus, Elbingæ D. Bartholomęus Calckreuter: identidem Frãcofurti ad Oderam inſignis uir D. Caſparus Hoffmannus, Clementiſs. Marchioniſſæ medicus, D. Ioannes Knoblochius medicinæ Profeſſor, D. Vuolffgangus Iuſtus medicus & mathematicus: Roſtochij, D. Leuinus Battus, Henricus Bruſeus, Petrus Memmius excellentiſsimi medici, Lucas Bacmeiſterus Theologiæ Doctor & uniuerſitatis Rector, Ioannes Borcholt LL. Doctor & Syndicus, Nathan Cytræus poëta minimè uulgaris: Vuiſmariæ Ioãnes Periſterus Theologiæ Doctor, Superintendens: alijs item locis cũ uiris doctiſsimis ſua laude nõ fraudandis, grauiſsimæ fuerũt inquam habitæ quęſtiones. Inter reliqua uerò de quibus unquam ſtrenuè fuit diſceptatum, argumentum ſuppeditauit multifariã admirabilis illa hiſtoria de quadam puella Vnnenſi, quę circiter annum abſq; ullo cibi aut potus uſu uitam protraxiſſe, & in ea abſtinentia cõtinuò adhuc perdurare incolumis, aſſerebatur. Licet autem narrationi fidem non darem, de ea tamen comperi uerißimum quod ille ait:

Maria Leonora Pruſsiæ Ducißa.

Fama malum, quo non aliud uelocius ullum,
Mobilitate uiget, uireſq; acquirit eundo. — *4. Aeneid.*

quò ſiquidem diutius in itinere perſeuerarem, eò uerſib. Latino & Germanico idiomate euulgatis, oratione itẽ ſoluta in concionibus, cõcilijs, ſympoſijs, colloquijs familiaribus, in principum quoq; aulis res miraculorũ lenocinijs ornatior ſanctiorq; reddebatur. Proinde ut natura in ueritatis abſtruſę ſacroſanctis myſterijs ſolerter inueſtigãdis paulò ſum religioſior, admirabiliũ euẽtuum narrationi, ſi lateat ratio, nõ temerè cõfiſus, Vnnam in Comitatu Marchiæ, quę noſtri Principis imperio ſubiacet, cõtendo, quid rei eſſet, coràm exploraturus, die 18 Decemb. Puellã accerſo, Barbarã nomine, decẽ annos natã, ex patre Hermãno Kremers & Anna matre, quæ iã ad tertias cũ Euerhardo Leidecher trãſierat nuptias.

Barbara fabula actrix.

Miraculi hæc summã exponit: filiã nimirũ secũdo Februarij, morbo correptam haud uulgari: eodẽq; à 25 Martij ad 12 Maij perdurãte, illã pauxillo uini, cereuisiæ & lactis protraxisse uitã: inde ex lethali decubitu redditã mutam usq; ad 24 Octobris, quo loqui rursus cœpisset, cõstante semper mẽte: interea tamẽ ne uel momentũ cibi aut potus assumpsisse, nec aluũ, nec uesicam quicquã toto hoc tempore usq; ad illum diem excreuisse. Prędicat & filiæ pietatẽ eximiam: & quãto studio à nobilibus, consulibus, atq; alijs minimè obscuris hominibus in eam fuisset obseruatum, num quid subesset fraudis, explicat: & reipsa compertũ, fuci nihil latere. Puellã inde scipionibus subalaribus, quorũ adminiculo ad gressum fulciebatur, innixã contueor, facie uenusta, colore uiuido, genis roseo rubore decoris, manibus pedibusq;, quinimò & corpore toto bene habitam & agilem, sed uentre collapso, ut mater spinæ dorsi umbilicum tãquam adnatum, esse affixum affirmaret: at eundẽ ubi cõtrectare tentarem, fletu petulãti meas illa effugit manus. Nihil tot mẽsibus cibi aut potus assumptũ ab ea, nihil itẽ per aluũ aut uesicã redditũ, sanctissimè asserit mater. Pulsum arteriæ animaduerto exilem in carpo, ut in ea ætate solet. De reliquis inquirenti, nihil desiderari in somno, sputũ cõsueto more eijci, mucũ ex destillatione nares excernere, aliquando & leuẽ è corpore expirare sudorem, respondit mater: cuius assertioni quũ ab alijs fidei nimiũ tribueretur, huc ob rei inauditę admirabilitatẽ, uelut ad Dianam Ephesianam, religionis ergò, cõcurrebatur, cui nec infructuosa oblationis pecuniariæ usura accedebat. Sistebatur tũc tẽporis quoq; Principi nostro Clementis^e mo, Cõsiliarijs eiusdẽ & Nobilitati. Sũmus illi delatus honos à Cõmitibus, generosisq; matronis: Cõsulibus itẽ ac magistratu Vnnensi, qui & testimoniũ publicis codicillis puellæ perhibebãt de ipsissima ueritate, nihil scilicet doli latere: quod ex industria adeoq; oculata obseruatione nouẽ dierũ, quibus in ipsorũ ędibus sedulò fuisset custodita, idq; aliquoties à diuersis fuisse factũ, se testari confirmabant.

Ego contrà uarijs iustisq; de causis motus, merã esse imposturã, ingenuè palàm ac seorsum testatus sum, reclamantibus profectò uiris magnificis & eruditis, quos phantasiarũ mõstra mihi exprobrare nõ pudebat. Fidẽ porrò ex rationũ archiuis mihi hęc faciebãt, quòd quum ante aliquot menses ex morbo nõnihil fuisset consumpta, inde conualescens, corpulentior habitiorq; indies esset reddita: quod omnino fieri nequiuit citra alimenti assumptionẽ, in ea potissimũm ætate, in qua nõ modò ob caloris magnitudinẽ, & perpetuum per insensilẽ transpirationẽ effluuiũ, sed & perditi restaurationẽ, uictus requirebatur liberalior. Nã qui crescunt, inquit noster Hippocrates, plurimũ habẽt calidi innati: plurimo itaq; egẽt alimẽto, alioqui corpus absumitur. Voracior siquidẽ calor natiuã exhaurit perditq; humiditatẽ, nisi addito familiari efrenis coërceatur. Propterea omnium minimè ieiunium ferunt pueri. Enimuerò pro caloris ratione alimentorũ proportio & mẽsura, uel nullo alio quàm natura docẽte, constituitur. Nec est quòd ad crasi, tenacis glutinosiq; humoris in ea ætate collecti cõcretiq; asylũ, hic quis confugiat: is ferè non in alio q̃ sensili & frigido coaceruatur corpore: quẽ etiamsi in tenella puella pręter naturæ ordinẽ nõnihil accreuisse donem, ea causa ieiuniũ quidem aliquandiu innoxiè sustinere potuisset, squalidã tamen & ob longitudinem ęgritudinis macilẽtam

Aphor. 14. lib. 1.

Ieiuniũ difficulter ferunt pueri.

Aphor. 13. lib. 1.

perma-

permanere oportuit: nō aūt cū deperditę per uniuersum corpus carnis reparatione & incremēto, collapsarūq; uiriū restitutione, multo certè minus cū singularū totius corporis partiū iusta auctione cūctis cōspicua, incolumiorē apparere. Adhęc, quomodo excremēta reddi naribus possent, sputū proijci, aut sudor excerni, ubi nulla materia nullusúe fomes? unde itē somnus suo tenore naturali citra accedentem cerebri humectationem subsequetur?

Pręterea ubi quæ diuinitùs extra naturę functionē in ieiunio diutino facta cōmemorātur, ad trutinā pēsiculatius uocarem (quæ cōmunis est obiectio, quādo aliò elabendi uia pręcluditur,) nunquā in ullis hominibus longioris interualli abstinentiā obseruare licuit, quàm in certis, insignibus, & spiritus diuini lumine illustratis personis, imò & selectis Dei organis, per quæ suę uoluntatis mysteriū, inexplicabilis potētiæ immēsitatē, quinimò seipsum atq; adeò maiestatē suā incōprehensibilē, incredulis, immorigeris & duræ ceruicis hominibus aperire, ostēdere & indubitáter testari uoluit. Obuius hic inprimis Elias ille Thesbites, diuinus uates, qui ab angelo cibatus cōfirmatúsque, quadraginta noctes & dies perfecit ieiunus in itinere ad Dei montem, Oreb scilicet nuncupatū. Moses Dei scriba & legatus, spectabili maiestate Dei fretus in mōte Sinai, dū tabulæ legis diuinæ conscribūtur duæ, quadraginta itidē dies & noctes ab omni uictus usu perdurat. Tentādus etiā in carne à satana Christus, totidem dies noctesq; ubi ieiunasset, esurijt. Hæc non uulgò aut cōmuniter usurpata sunt exempla, inter quę ne quidē mentionē meretur insolēs hęc puella, nō Tobiæ angelo ducta, sed mēdaci spiritu agitata. De tot dierū abstinētia uiri pij historiā postea adiūgere uisum est, ne Lectori hic tędium pariat, lōgius interrupta cōmentitij huius ieiunij explicatio. Ciues adhæc Iabes in Gilead ieiunauerūt septē diebus. Habet etiā ob ieiuniū suā laudis notam in Scriptura diua Iudith. Iudęi tres dies ieiunāt hortatu Iudæ. Paulus resipiscens, trib. diebus nec comedit, nec bibit, & accepto pòst cibo corroboratus est. Cornelius Centurio, religiosus ac timens Deū, dies quatuor ieiuniū tulit. Ioannes baptista in deserto prædicās, uestitus pilis camelorū, & zona pellicea circa lūbos suos, uescebatur locustis & melle syluestri.

Ieiunium longum qui perferunt.

3. Reg. 34.

Exod. 34.

Matth. 4.
Lucæ 4.

1. Reg. 31.
Iudith. ca. 8.
2. Macha. 13.
Actor. 9.
Actor. 10.
Matth. 3.
Marci 1.

Si qui alij in historijs ob ieiunij opinionē celebrētur, horū nonnullos certis quibusdā diebus, at nō cōtinuò ieiunasse, plerosq; parco cibo uictitasse legitur: tales fuēre Antonius Ægyptius abbas, Seuerus abbas natione Syrus, D. Hieronymus, & aliquot alij uiri pij ac eremitæ cōtinentissimi, tū alibi, tū in remotissimo Ægypti deserto commorantes: item sanctæ aliquot uirgines, uelut Euphraxia, Paula, Cecilia, atq; aliæ similis continētiæ uirgines. Sic etiam illum eremitā, fratrem Nicolaum Vnderualdēsem Heluetium, ex radicum esu aliquot uixisse annos quidam fatentur: tametsi sint qui religiosius de eo sentiētes, secus uelint, at mea quidē sentētia, temerè: quod non obscurè intelliget, qui ad lucis aciē singula quę in ipsius uita describūtur, oculatius expēderit: sua laude interim ob nō uulgarē pietatē & incōparabilē cōtinentiā sanctus ille uir dignissimus & perpetuò celebrandus. Alios insup hic claros reddidit ieiunij simulatio: tales etiam absoluta hac nostra narratione subiungam, ut rerū similitudine docti mortales, nō tā fàciles propositis eiusmodi exemplis aures posthac offerāt.

Marul. li. 4. cap. 1. 2.
Rauisius.
Volater. li. 21.
Hieron. ad Eustoch.

Nicolaus eremita Vnderualdensis.

Si quid hic calor natiuus, humidi substātifici cōseruatio, tenacis humoris copia, pororū dēsitas ualent, uti profectò

ualere diffitebitur nemo: præcidi tamen lõgius temporis ieiunij filũ oportet: alioqui ſanè ſubtrahitur hiſtoriæ fidei fulcimẽtum, etiamſi uiri inueniãtur nõ indocti, qui aliter demonſtrare ex dictis cauſis cõtendãt, fortaſsis etiã ſeducti ſcriptorũ uariorũ authoritatis præiudicio, qui etiã falſis narrationib. uel fraudulentis longioribus ieiunijs falli potuêre. Dictis uel ſcriptis extra rationis limites nõ perpetuò fidendũ exiſtimarim: fidei noſtræ Chriſtianæ myſterium hic exceptum uolo.

Calor uitalis. Humidum ſubſtantificum.

Vita extra omnẽ cõtrouerſiã calore unico cõſiſtit, quem alit ſuſtinetq; tenax, pinguis, oleoſus & aëreus humor, qui in partiũ ſimilariũ ſubſtantiã diffuſus, omnẽ effugit oculorũ aciẽ. In horũ duorũ cõſenſu, calidi nimirũ & humidi, uita perdurat: illud cunctarũ actionum opifex habetur, hoc illi ſubſternitur, ut durabilius permaneat. Quãdiu ergo uitalẽ calorẽ fouere poteſt iucunda ea humiditas natiua, tãdiu in uiuis permanet animal: quæ ſi multa, craſsior, & diſsipationi contumacior fuerit, tardius à calore uitali, qui ea inuolutus, paulatim portiũculas diſperdit cõſumitq;, abſorbetur. Cęterùm quũ animantiũ moles ea ratione ſemper diffluat & minuatur, niſi altera ſimilis ſubſtantia pro ea quæ perijt, ſubſtituatur, ſenſim profectò exhalabit atq; diſsipabitur uniuerſa. At in abſumpti humidi huius natiui, ex ſemine & primis noſtræ generationis initijs orti, locũ qđ reponas, inueneris nihil. Deficiẽte itaque pabulo ſubſtãtifico (ut dicũt) uitalis caloris, hũc extingui neceſſe eſt, & exitiũ ſubſequi pręceps. Huic porrò ut obuiã eatur, alimentorũ neceſſariò accerſetur opera, ut nimirũ gratæ cuiuſdã humiditatis acceſsione, ea quę natiua eſt, irroretur, ſicq; cõſtantius ſui caloris uoracitati obſiſtere queat: qui licet de humore primigenio ſemp aliqđ depaſcat, attamen minus, ubi acceſſorij alimẽti ſuppetit copia: quo prorſus ſublato, caloris natiui qualitas redditur acrior, humorẽ natiuũ citius abſumẽs, potiſsimũ ubi corpus mouetur exerceturq;: quocirca abſq; alimẽti acceſsione corpus humanũ tẽpore lõgo cõſiſtere nequit. Hic certè alia erit hominis rationalis ad actiones qualeſcũq; nati, nec ſuperfluo uictu ſaburrati cõſideratio: alia exanguis alicuius torpidæ & irrationalis beſtiolæ, ſcintilla caloris afflatæ, & multo frigido glutinoſoq; humore perfuſę inſpectio. Huiuſmodi chamęleon eſt, qui à me aliàs irritatus uariè, admota etiam ardente cãdela ipſius oculis & roſtro, uix quicquã dimouebatur uiuus. Vt quidẽ in frigido corpore tãtam humoris craſsi & tenacis abundantiam nonnũquam coaceruari, quem non niſi longiori tẽpore deuoret calor inſitus, dono: non tamẽ cõſtitutione tali mortaliũ corpora quis mihi facilè oſtendet, quæ multorũ annorum ieiunia ſuſtinuêre, qualia ab authoribus prædicantur nõnulla, quos potius aliorum relatu, quàm oculata ueritatis animaduerſione, illa tradidiſſe, dubitare nolo.

Chamæleon.

Interea tamen nec Hippocrati hic ſubſcribendum ſentio, qui hebdomada homini letalem inediam præſcribit: niſi fortè ad excuſationem illius adducatur diuerſa Græcorũ à noſtratibus conſtitutio. Atqui Plinius non utique ſeptimo letalem eſſe ſcribit, quum & ultra diem undecimum pleriq; durauerint. Ego profectò (quod citra ullam fateor iactantiam) illæſè dies quatuor ab omni cibo & potu ſanus uixi: at frequentius lotiũ reddere oportuit, quod inedia redditur acrius. Potuiſſem & longius ferre ieiunium, niſi quid grauius mihi ex continuis uigilijs fuiſſem ueritus. Frater meus Arnoldus ad octiduum pertulit innoxiè

lib. de carnibus.

lib. 11. capite 54.

noxiè, sumpta exigua carnis cidoniorum buccella. Familiaria eiusmodi exempla possem adducere plura. Talis profectò abstinentia inordinatorum affectuum coercendorum efficax frenum, subministrans & peculiarem ardẽtioribus precibus uirtutem. *Tobiæ 3.* *Hest. 3.* Hoc modo Sara Raguelis filia, Hesther item alloquutura regẽ Assuerum, cum ancillis & Iudæis, tribus diebus & noctibus nec manducarunt nec biberunt: quemadmodum & Niniuitæ, *Ion. 3.* intellecto à Iona sui exitij nuncio, ad preces continuo ieiunio confugiunt resipiscuntq́;.

Ficti & detecti ieiunij enarratio. Vt porrò illud imposturarum genus omnium oculis clarius appareat, historiam cœptam prosequar, fictitia inde ieiunia aliquot enarraturus. Vsuræ ergo amplioris faciendæ, uti opinor, gratia, in Aprili proximo, uitricus & mater unà cum sua Barbara atq; eius sorore Elsa duobus annis ætate maiori, acceptis à Magistratu Vnnensi literis in eundem usum ad illustrisimum nostrum Principem commendatitijs, ex Marcæ Comitatu Cliuiam uersus iter ingrediuntur, ubi tunc temporis cum aula Princeps subsistebat: cui libellus ab illis supplex exhibebatur, quo facti testimonium, ipsius Clementiæ sigillo communitum, nimirum puellã hanc toto anno & mense integro ab omni cibo & potu abstinuisse, nec aluo excrementa deposuisse, uti nec uesicam ab urina leuasse, suppliciter rogabatur. Interim solito honore excepta, mira celebratur obseruãtia à cunctis tam spectatę nobilitatis, eruditionis ac prudentiæ hominibus, quàm etiam obscuro plebeioq; loco natis. In itinere quilibet rei nouitate illectus accurrebat, munerib. quoq; non illiberaliter oblatis, datis acceptisq́;. Iam sanè hoc loco ab hominum oculis fascinum abstergi uoluit ille unicus omnis ueritatis author benignissimus Deus noster, qui ad certum tempus quandoq; ad eiusmodi pręstigias conniuet ob nostram incredulitatem, uel ut nos puniat, castiget aut probet. Oblata mihi palàm commonstrandæ huius fraudis occasione, quum familiam Cliuiæ alam, apud Clementissimum nostrum Principem insto supplĩciter, ut illa meo examini aliquot dies in meis ædibus, ipsius Clementiæ decreto cõmitteretur. Quid fit? Annuit Princeps. Accersita denuò à me, amicè habetur contrectaturq́ue: crepundia adhæc offero, ut eam mihi beneuolentia conciliarẽ: dehinc moraturã apud me tres septimanas ex Principis iussu, propono. Hic mira oratione modestiam, sanctimoniam quietamq́; indolem prædicat uitricus: suadetq́ue eam suæ libertati relinquendam, nec ullo modo turbãdam: alioqui tam acerbis querelis, eiulatibus & lachrymis domum commoturam, ut longissimè ad aliquot etiam milliaria sublatã optarem: propterea & Elsa soror senior ei semper fuisset admissa socia, siquãdo ad ueritatis inuestigationem, Consulis Vnnensis & quorundam aliorum fidei traderetur. Me suauiter & benignè acturum cum ea, nec opus fore sororis præsentia aut societate respõdi: quum uerò constantius urgeret alter, eos simul cum Barbara postridie Vnnam remittendos simulanter dixi, ne illam in aliquot dierũ ieiunij tolerantiã prius saburrarent, quàm in meam fidẽ domi reciperetur. Elsam permitti comitem, diligentioriq́; obseruatione utriq; attẽdi iubet Princeps. Postridie simul omnes inopinatò ad meum domicilium reuoco, quasi dimissurus: adest & Princeps: commõstro faciem, manus & pedes: uẽtrem denudo, qui contractior apparuit. Dolum subesse incunctãter ex uenusto faciei plenio-

ris rubore, illustrissimus etiam Princeps suspicabatur. Meæ hinc fidei totum creditur negotium. Parentes accepto à Principe uiatico, protinus Vnnam reuerti, & post tres septimanas repetere filias uolui. Seriò rem actum iri oculatiusq; subuerita, meo quidẽ iudicio, mater, lachrymas profundit largas, abit tamen.

Ad primum progredior actum, instructis prius domesticis, quo ad omnia conniuere, nihilq; in utraque puella obseruare uiderentur: libertatem per uniuersam domum susq; deq; uagandi & in hortũ excurrendi permitto: nec diu moratus, conscenso equo ægrotum longius uisito, redeoq; hora uespertina. In hac licentia hilares puellæ, optimè secũ agi, cæcutire meos, & hunc fabulæ actum se pulchrè peracturas, quemadmodũ aliquoties antea, in animum inducebant. Interea quoquò se uerterent, & quicquid tractarent, à meis uelut aliud agentibus gnauiter & dextrè, simulatè tamẽ, aduertebatur. Prãdium sumit Elsa cum meis familiaribus: eo finito, coniunx mea altera Henrica, mulier pia ac mirè cordata, se insomnem peregisse noctem, & eapropter sibi in culina sedenti dormiendum nonnihil esse simulat, uelata facie raræ texturę tela, per quã contueri quicquid ageretur, posset. Quid multis? Barbara dormire uxorẽ rata, ingens poculum cum generosa cereuisia fortè ibi repositum arripit, liberaliterq; bibit. Repentè tela abiecta coniunx eam intuetur silens. sic poculo Elsæ clàm tradito, Barbara abit pudore nonnihil suffusa: id tamen ab uxore non fuisse uisum, quòd nihil dixisset, confisa. Non multo pòst Elsæ pomum donat ancilla, cuius portionem illa Barbaræ seorsum insinuat, quam postea ab hac comedi occultè, spectarunt mei domestici: inde & stantem apud puteum urinæ tantum reddere obseruauit famula, ut si quando asideret foco, lotij fœtorem expiraret uestis: nec lõgè pòst in hortum expatiata, durum aluo deposuisse excrementum, per fenestram à meis uisum. Hic primi diei actus. Vesperi domum reuersus, mysteriũ sanctimoniæ huius puellæ reuelatũ gaudeo, interim dextrè adhuc dissimulandum suadens. Callida etenim erat puella, & ob ficti ieiunij cõfidentiam audacula nimis, quam familiam meam insimulare palàm mendacij, puduisset minimè.

Postero die à famulo per tabulati culinarij rimam, facto prandio, quid rerum Barbara ageret, animaduertitur. Ipsa circumquaq; conuerso oculo, atq; omnia esse secura arbitrata, in idem rursus poculum manus conijcit, cereuisiæq; potentioris haustus liberaliores ingurgitat.

Tertio die similiter conspecta, obicem penarij paulo altiorẽ scipione ad gressum parato amouet, & panis secalini purioris comedit partem, inde & cereuisiam denuò largius potat. Hinc & integrum panẽ magnitudine pugni in ampliores recõdit loculos, quos & inter femora sub ueste cõtinuò abstrusit. Sic à fame nõnihil recreata, ad ancillam prodit lęta. at quum me inscio, ancillæ rẽ aperuisset minister, illa confestim commutandos suos cum Barbaræ loculis proponit: qua tergiuersante, manum inijcit uiolentam famula, panemq; è loculis extrahit. Pro sorore illum conseruari, mox fingit ipsa, cui uictus abundè semper fuerat suppeditatus. Hic eiulatus multus. Vxor detegit, quid ab ipsa, famulo, & ancilla tribus diebus fuisset oculis conspectum: negat omnia. Quid facias? Accedens ego, silentium impero, Barbaramque bono animo esse iubeo, alia tum uia procedendũ ratus. Penarium pana-

panariumq; omnino occludi, pocula semoueri,& omnem commeatui aditum rescindi mando. Sic die sequenti è lecto hora pomeridiana surgens,nihilq; alimoniæ dolo consequuta, facie usqueadeò collapsa & lingua arida in hortum uenit, ut ægrotam esse dixisses. Hic dies,qui postremus Aprilis,ieiunio illi sacer erat.

Postridie cum mea cõiuge & famulo in nostrum expatiaturus prædium, commiseratione affectus,rursus cereuisiæ integrę cantharum consueto reponi loco iubeo, nec longè panem butyro illitum, coctos item pisces relinqui: ad tabulati culinarij,cuius paulo antè memini,foramen nepote in insidijs collocato. Cuncta iam fore libera existimãs Barbara (quòd famula hinc inde domi, quæ sui essent ministerij, tractaret,hocque studij semper etiam Elsæ cumprimis incumberet, ut circumquaq; loca prius uiciniora occultioraq; lustraret,quàm genium nutrimento recreare tentaret soror,) positum panẽ tam butyro impinguatum quàm siccum uorat cum pisciculo integro & maioris piscis portione,ingẽs adhæc cereuisię poculum ter repetito tractu ferè exhaurit. Sic cuticula probè curata, ieiunium continuò adhuc simulare pergit.

Quum rursus eam sequentibus potare diebus, per consuetam spectaret rimam minister: Heu Barbara,tibi benedicat Deus,acclamat euestigiò. Descendẽtem inde famulum rogat,quid dixisset? Tibi bene precatus sum inter bibendum,inquit. Me bibisse,mentiris,respõdit illa. Tantæ erat impudentiæ & insolentiæ, ut à mea familia toleraretur difficulter. Quicquid etenim alicubi multa inuestigatione furtim consequeretur e sui commodum, cuiusmodi erant secundarum mensarum & conuiuiorum solennium confectiones ex saccharo apparatæ,auellanæ, artocrearum crustæ, idq; genus reliqua,seorsum abliguriebat.

Cum uxore igitur extremæ huius pertinacię & impudentissimi mendacij pertæsa statuo, post tam frequentes conspicuosq; fabulæ actus, ad catastrophen seriò progrediendũ. Quare claustris penum omnem summa industria secludi mãdo,ut ad ieiunij ueram obseruationẽ nihil esset reliqui: oblata tamen comedendi bibendiq; libertate,si quãdo posceret. Ab unius diei ieiunio,hora matutina,à coniuge mea audiũtur occultæ querelæ, disceptationes & iurgia inter puellas. Barbara sibi nihil à sorore uictus suppeditari occultè, quemadmodum apud alios, quorũ inquisitioni antea itidem fuisset commissa, fidelem suam nauasset operam,expostulat: se cõtrà nimis curiosè obseruari, queritur Elsa (quæ ob officium sorori eiusmodi cibatione occulta præstitũ Abacuc nobis nuncupabatur,quòd Danieli cibum asportasset uates ille) sororẽ lachrymabunda orãs,ut uictu palàm frueretur,alioqui uitrico, matri, ipsisque periculum creatum iri. *Daniel.14.* Controuersiam accedens uxor dirimit, exprobrato Barbaræ cõmẽto & impostura,singulos tam protasios quàm epitasios comœdię actus, & quicquid à se, famulo & ancilla uisum fuisset aliquoties, explicitè demonstrans: inde ut ab huiusmodi dolo, mendacijs & præstigijs porrò se contineret,piè ac sollicitè hortatur: alioqui Deum iustum tanti sceleris fore ultorem minitata,& Principem natura certè clementissimum, de parentibus flagitij conscijs, atque adeò ipsis, dignum meritò sumpturum supplicium. docet, Barbaram hactenus à dæmone mendaciorum patre fuisse agitatam: commenticium illam finxisse angelum, à quo sæpenumerò confir-

confirmaretur esculo,ut aiebat: talem in mea domo nullum sortiri locum,at longius exulare potius à mei domicilij limitibus: resipiscentiæ horam adesse, delictum ætati remissum iri, pro parentibus & ipsis apud optimũ Principem intercessurum fide bona maritum: si uerò præfractius in flagitio multis documentis cognito perduraret, Principem & qui à cõsilijs sunt, citius nobis credituros, quorum cognitioni causa uniuersa fuisset cõmissa, quàm dubiæ lubricæq; fidei puellis: ex gustato ante biduum cerasorum cõdito, quòd tantopere se cruciari finxisset, hoc genus dæmonij haud dubiè profligaturum fuisse maritũ, si adfuisset.

Hac admonitione finita, discedit cõiunx. res interea in deliberationem uocatur à puellis: inde lac requirendum sumendumq; conuenitur, quasi solidiora uentriculus non toleraret. Offertur medius cantharus, duarum uidelicet librarum medicarum quantitas, quem sine noxa exhaurit: postridie integer cantharus intrito pane tritico absumitur, uti & reliquis diebus, quibus & halecem & alia uorauit.

Hæc omnia licet à meis palàm suppeditarétur, seorsum tamen comedit: tã difficulter à furtiui uictus sumptione solita abduci potuit, donec porrò cibum omnem subministrari seriò uetarem, nisi quẽ in publica mensa cum reliqua familia palàm in cunctorum conspectu ederet. Hic etsi nonnihil etiamnum tergiuersaretur, & me absente coram alijs comedere detrectaret: id quod hactenus in occulto fecerat, domũ reuersus, publicè fieri uolo. Proinde cum illa strenuè ago præter morem: fucum & imposturam exprobro: me ex ædib. illam eiecturum, nec apud illustrissimum Principem pro delicto intercessurum minitatus. Ad hanc cantilenam incunctanter mensam accedens, quibuscunq; cibis unà cum meis familiaribus in omniũ conspectu uescebatur citra noxam, quẽad modum & reliquis quibus apud me adhuc morabatur, diebus. Elsa quoq; uxori clàm fatebatur, se frequentius uapulasse, quòd quum parentes mercium quarumcunq; essent institores, portionesq; liborum & rerũ esui gratarum frequentius desiderarentur, sibi imputaretur: licet illa furtim abligurijsset in alimentum Barbara.

Quum uerò hic dolus apud me detectus esset, qui ueritatis adyta aperire studeo & neminẽ lędere, Clementiss. Principi supplico, ne quid acerbius in Barbaram, Elsam & parẽtes statueret, quòd illæ essent iuuenculę, quibus publica punitio, scortationis in posterũ occasionem, uel grauius perditionis damnum dare posset: uitricum adhęc excusassent illæ, uti imposturæ ignarum: erga matrem uerò, uelut fœminam, exornaret clementia principem. Tametsi autem ob sceleris magnitudinẽ uariæ agitarentur sentẽtiæ, & quidem pœnam arbitrariã merita fuisset mater cũ filiabus: connatæ tamen suæ cõmiserationis argumentum hic quoque ostendit Clementissimus noster Princeps, remissoq; flagitio suis sumptibus illas Vnnam relegari iussit, traditis ad magistratũ literis, quib. cum illo expostulat seriò, quòd tam stupidè sibi à puella fuisset illudi: monetq;, ut in posterum maiori prudentia caueret, puellasq; curaret uigilantius in Dei timore institui educariq;: & quicquid de Barbaræ abstinẽtia antea fuisset typis euulgatum Latinè & Germanicè, cõquisitum studiosè collatumq;, palàm in foro combureretur. Hoc edicto munitæ iuuenculæ à meis auehuntur ædibus, 13 Maij, anno 1574. Hæc læta comœdiæ huius catastrophe.

Vnnam reuersa Barbara, pelle & ingenio

ingenio non prorsus mutato, cunctis persuadet, se quidem antea ieiunium tam multis pertulisse mensibus, sed à doctoris Vuieri efficacibus potionibus restitutam, ut iam per Dei gratiã appeteret comederetq; : se etiam sine ullo scipionum adminiculo, gressu incedere firmissimo ex inunctionibus pręstantissimis per eundem Vuierum adhibitis.

Hic profectò prætermittendum erat minimè, quòd à curatione Generosi Comitis à Niuvvenar, &c. Adolphi, eiusdemq; pietatis eximiæ coniugis Vualburgæ, domum reuersus, ubi Barbaram lac petijsse potasseq; intellexissem, in mãdatis mihi ab illustrissimo Principe datum esse, puellis persuadeo, ut dorsum Barbaræ consueto meo inungerẽ linimento, quo in nosodochijs & alibi claudi mutiliq; illiti, suis mox abiectis sustentaculis, libere sine ullo fulcimento abire solet. Ad hãc illinitionem annuit Barbara: itaq; postridie bis soror Elsa illam fecibus olei uulgaris, cui ob fragrantiam olei spicæ guttam admiscueram, inungit: quæ postero die scipionibus neglectis prosilit, perq; ciuitatem hinc inde currit, quasi à me restituta, & hoc nomine sibi pulchra. Hoc modo uolũtarios claudos mutilosq; sanare noui.

VIVA BARBARAE VNNENSIS
puellæ 10 annorum effigies.

Prius uerò quàm similium imposturarũ explicare catalogum pergam, memorabilem ueri ieiunij historiam, cuius antea memini, adiunctis breuiter quibusdam alijs, interserere uisum fuit: ut exemplorũ analogia in hoc argumenti genere, quilibet mentis non omnino pręfractę, nec præiudicio scriptorum effascinatus, promptior in nostram possit transire sententiam.

Henricus ab Hasselt, natus quidem Hasseldę, at in Norvvegię oppido Berga degens, eximiæ pietatis uir, tūc inculpati cœlibatus, tam erga pauperes profusus, ut quū in diuendendis pannis suam exerceret mercaturā, multò libentius pannum integrū aperuerit, secueritq; gratis, ut nudi pauperes uestirentur, quàm ut cum fœnore alijs diuenderet. Quum autē religio Romana commutaretur, transiretq; in Saxonicam, & Norvvegiæ incolas crapulæ nimium mācipatos cerneret hic Henricus, nec suæ functioni hic respondere ecclesiarum ministros intelligeret, à quibus in cōcionibus palàm audiebatur, ieiunio imitandum & Mosen & Heliam, uidelicet quadraginta dierū abstinentia: at Deum nunc tam diutini ieiunij tolerantiam in hominibus minimè operari. Hic Hēricus, uti omnis uitæ dissolutioris, & potissimùm crapulæ iuratus hostis, se concionatoribus quasi Deo honorem derogantibus, & potentiam eiusdem extenuantibus nimis, opposuit, reipsa testatum uolens, omnipotentiam eius nequaquam imminutam aut concisam, sed parem nunc & in æuum, quemadmodum ab initio, perdurare. In nomine itaque Domini, ad eiusdem gloriam, gratia ipsius fretus, ieiunium tentat: in quo ubi triduum perstitisset, tantùm non fame opprimitur. quare panis triticei buccam & liquoris haustum ubi sumpsisset, utroque in ipso œsophago siue gula sensibiliter permanēte, dies inde quadraginta & totidem noctes absq; ullius cibi & potus usu perseuerauit. Exacto autem hoc tēpore, illam panis & potus antea assumpti portionem crudam rursus per os reiecit. Cæterùm ex tam diutina abstinentia mirè fuerunt uires labefactatæ, ut lacte refocillari corpus oportuerit. Detecto hoc miraculo, ab illius prouinciæ gubernatore regio accitus, num tot dies sine ullius alimenti subsidio uixisset, rogatur: huic ueritatem confesso adhuc non credens, rem nouo experimento cōfirmari mauult gubernator. Quapropter Hēricum cubiculo inclusum, dies quadraginta asseruari iubet uigilāter absq; ullo uictu: qui constanter hoc tulit sine noxa, læsione uirium minore quàm antea. Nihil hic sibi aut proprijs tribuebat uiribus: sed quicquid id esset, soli Deo acceptum ferebat, cuius solius hoc erat opus, potentia & honor. Ob hanc raram & plusquam humanam abstinentiam, atque etiam uitæ innocentiam, Numen Norvvegicum à multis nūcupabatur. Nulli erat addictus sectæ. Negociorum uerò suorum causa profectus Bruxellam in Brabantiam, ob hęresios suspicionē ex debitoris sui accusatione captus, in carcere denuò continenter uiuit ieiunatq;. Inde lata mortis sententia, ut scilicet combureretur uiuus (cōfessione tamen populo, præter morē non prælecta) hic intrepidè sine ulla faciei immutatione, supplicij locum petit: ubi catena alligatus palo, fascibus circumcirca horribili aspectu incensis, putabatur circum palū uelut in theatro ad extremum halitum discursurus. Sed quid fit? In genua prouolutus, oculis in cœlū leuatis, feruēter suas ad Deum fundit preces: hinc surgens, in ipsas progreditur forti animo sine ullius tremoris indicio flāmas, in eisdemq; se demittit tam sedatè, ut ab ipso moueri membrum uel articulum, dum flammis crudelissimè deuoratur, uiderit nemo. Ex ossibus reliquiæ inuentæ nullæ, & supplicij locus à multis religiosè habitus. Schorio Brabātiæ præside id contigit circa annum millesimum quadragesimum quintū. Ex ore dignissimorum fide uirorū, qui Henrico coniunctius usi fuere, hæc refero.

Henrici ab Hasselt ieiunium 40. dierum.

Numen Norvuegicum.

Cana-

Canonici Leodiensis ieiunium.

Canonicus quidã Leodiensis haud ita pridem dierum totidem continuum ieiunium experiri conatus, ubi ad decimumseptimum peruenisset diẽ, tantam omnium uirium sensit iacturam, ut nisi incunctanter restaurante uictu fuisset subuentum, haud dubiè interijsset.

Nicolaa Bucholdiana abstinentia.

Puella quædam Nicolaa nomine, Bucholdiæ in Monasteriensi prouincia degens, conscientiæ morbo ita diuinitùs affecta, ut hominum auersaretur conspectum, à matre cædebatur, quòd egredi recusaret. Proinde ait: Me Deus percussit: si mater adhęc me uerberare pergat, quid tum factura sum? Insomnis diu permansit, necoctodecim septimanis aliud gustauit quàm pauca poma tosta, ptisanæ uerò cremorem bibit. Siquis inopinatò accedens, ei loqueretur, nihil respondebat. Tanta erat macies, ut ceruicis spina pelle solum tecta consspiceretur. Ex commiseratione tandem diuina, animi tranquillitatem assequuta, paulatim conualuit, Deum timens & mirè modesta, qualis adhuc iam permanet superstes.

Ieiunium sex dierum coactum.

Nec prætermittendum hic silentio, quendam in thoro coniugali apud uxorem ab Hungaro nobili deprehensum, & in carcerem eapropter coniectum, ut fame enecaretur. Quo autem pœnę citiorem reus consequeretur finem, gallina tosta per ostium subinde ad ipsius demittebatur nares, ut eiusdem odore allectus, appetitu incitaretur maiori: re ipsa uerò rursus destitutus, acerbiores daret pœnas, non secus ac

Tantalus à labris sitientes appetit aquas:

atque eo cruciatu uelocius interiret. Hanc supplicij formã quum sex perpessus fuisset dies, septimo inquisitione facta, deprehensus fuit superiorem brachiorum suorũ portionẽ exedisse.

Sebast. Frãc. in Chron.

Ad commẽtitia redeo ieiunia. Tempore Maximiliani Imperatoris, anno millesimo quingentesimo decimo, puella quædam Augustæ simulato ieiunio, quasi nullo uesceretur cibo, sed diuinitùs sustineretur, non modò quoscunque etiam prudẽtes uiros, uerùm etiam ipsum Cæsarem fefellit, sanctimoniæ insignis opinione famosa & celebris, ut etiam in templo peculiaris illi sedes seclusa extrueretur, & manibus portaretur. Qui confecta, quæ uocant, seorsum illi subministraret, quẽdam habuit: & si quando esset exquirenda ueritas, se confectis roborantibus in uestimentis tam industriè reconditis antea muniebat, ut ad tres uel quatuor septimanas corpori sustinendo illa sufficerent. Tandem esse proditam ab emisis stercoribus, quæ nulla subsequi, ubi nihil assumitur alimenti, nemo non nouit, quidam asserunt: alij à Ducissa ipsius dolum clàm per rimam obseruatum, fuisse detectũ putant. sunt qui dicãt, fuisse scortum, & uix cum amasio submersionis pœnam fuga præuertisse.

Margarita in Roed ieiunium.

Huc referendam sentio historiam de puella quadam nomine Margarita in uilla Roed prope Spiram commorante, circa annum 1542. ob ieiunium plusquam biennale celebri, eiusdem ferè cum nostra Barbara ætatis: quam prius omnem auersatam cibũ, postea & potum scribunt, nec tum urinam reddidisse. Quanquam uerò Regis Ferdinandi iussu circiter dies duodecim fuisset obseruata: fucum tamen la tuisse, testimonio mihi erunt, quæ sequuntur documenta. Primùm, quòd circa ætatis annum decimum inchoarit abstinentiam, atq; in decimumtertium continuò perseuerasse narretur, pro ea ætate tamen, statura & habitudine iusta, & pro rustica, uultu nondi liberali, potisimùm post diutinum ca

pitis & uentris dolorem, qui corpus & uires magis consumere debuit, & remorari inde iustũ staturæ incrementum, & faciei uenustatem. Hæc profectò nequaquã cohærere, suprà ex Hippocrate demonstraui: qui enim crescunt, calidi innati habent plurimum: plurimo igitur indigent nutrimento, corpus alioqui consumitur. Humidũ siquidem natiuum ab edaci calore exhauritur perditurq;, nisi is effrenis coerceatur adiuncto familiari. Hinc omnium minimè ieiunium sustinẽt eiuscemodi ætatis pueri. Pro caloris etenim modo alimẽtorum proportio & quantitas, nullo alio quàm natura mõstrante, constituitur. Secundò habet historia, è naribus & oculis copiosè (cũ interdum fleret) humores profluxisse. quod omnino fieri nequit: ubi etenim nullum alimentum, nulla materia, ibi necessariò nulla consequuntur excrementa, qualia habeo narium mucum & oculorum lachrymas. Eodem pertinet & tertium argumentum, quòd toto corpore scabie & pustulis phlegmaticis laborasse scribatur. Et hoc malum excrementitium est, in quo corpus paulatim magis absumitur: originemq; ducit ex pituita salsa, crassa ac lenta, aut etiam bile atra, Galeno teste. Quomodo autem eiusmodi sordes ex corpore expelli queunt continuò, si earundẽ desit fomes ex assumpto alimento? Quinimò ex Hippocratis nostri sententia, contestante & ipsa experientia, morbi quicunq; ulcera sunt, & super reliquũ corpus eminent, eos simul cum medicamentis, etiam fame curare oportet: siquidem fames exiccat, ulcera autem exiccatione egent. Accedit quartò, quòd eam somnum cœpisse naturalem & quietum addatur. Nec hoc fieri potuisse, ut citra cerebri ex assumpto alimento irrorationem, talis consequeretur somnus, mecum asserent cũcti naturalium rerum periti, qui ex benigno alimẽti uapore ad caput delato, & à cerebri temperie condensato, somnum gigni naturalem sentiunt. Si itaq; oculatius illa fuisset obseruata, aut in ipsam uigilantius inquisitum, quin impostura fuisset manifestata, dubitare nolo. Nec desunt, qui in uestimenti fimbrijs libum ad famem tollendam dextrè consutũ, fuisse uisum, dicant.

Aphor. 14. lib. 1.

Aphor. 15. lib. 1. uide suprà.

Pueri difficulter ieiunium ferunt.

Lib. 2. de sympt. causis, cap. 10.

De locis in homine.

7. Aph. 60.

Celebratur similiter puella quædã annos nata duodecim, quę in Tulliensis territorij uilla Cõmerciaco, tempore Lotharij Imperatoris circa annum 822. post sacram communionem in Paschali solennitate à sacerdote susceptam, primùm per decem menses à pane, deinde ab omni cibo & potu per triennium abstinuisse narratur. Idem hic respõsum uolo, quod in proximis ieiunijs cõmentitijs: quemadmodum & ad illud non absimile, quod Pogius Florentinus Romæ sub Nicolao octauo pontifice in Gallo quodam sacerdote accidisse refert.

Puella 12. annorum ieiunium.

Hoc argumentũ, fraudulentę abstinentię exemplo, raraq; impostura memoratu dignissima exornare uolui, ne tam facilè posthac omni credatur spiritui, nec prodigiosarum rerum narrationibus tam pronæ semper offerãtur aures. Circa annum 1546. Eslingæ in ducatu Vuirtẽburgico puella nomine Margareta, Ioannis Vlmeri filia, ex graui morbo & uehementioribus uentris cruciatibus adeò se intumuisse finxit, ut uẽtris moles uniuersam faciem obtegere, ac in circũferentia decem palmas excedere, à multis uisa sit. Diuersi autem generis animalia se querebatur alere suo sanguine in uentre: cum tamen se nec comedere, nec bibere quicquam, sed tantùm pharmacopolarum cõfectis & fructuum odoribus interdum recreari assereret. Ab ijs qui

Margareta Eslingensis impostura.

lecto

lecto adſtabant, auditæ ſunt multiplicium animantium uoces, gallorũ cantus, gallinarum coccyzationes, anſerũ ſtrepitus, latratus canum, ouium balatus, porcorum grunnitus, ac quod admirabilius eſt, boum mugitus hinnitusq; equorũ, atq; animalium multorum homines magnitudine ſuperantium clamores: à quorum motionibus uexationibusq; intolerabilibus mirũ in modum ſe torqueri, dolẽter referebat. Eduxit admirandę magnitudinis uermes atq; ſerpentes ex latere circiter cẽtum quinquaginta, ut miraculo fidem faceret. Rei igitur inauditæ rumor quum non modò per urbẽ & loca uicina, ſed etiam per totã ferè Germaniam increbuiſſet, ab exteris quotidie confluentib. ob prodigiũ, & commiſeratione affectis tanta uirginis mole conſpecta, amplis frequẽtibusq; eſt ditata muneribus. Conſiliũ à medicis & chirurgis quæſitum: ad eam quoq; Caroli quinti Imperatoris & Ferdinãdi Rom. regis medici cum aliquot nobilibus acceſſere, qui tamen nihil deprehendere fuci potuere. Verùm ubi iam circiter quadrienniũ huius tragœdiæ ſpectaculũ duraſſet, ac dolores intendi indies uiderentur, magiſtratus (num cõmiſeratione, an ſiniſtra ſuſpicione motus, me latet) accitis puellæ parẽtibus ſciſcitatur, num ex medicorum conſilio filiam ſectione uentris à tam diris cruciatibus liberari cuperẽt? Cui pater uir bonus ac innocẽs reſpõdit, filiam diuinę bonitati & legitimis medicorum remedijs committẽdam. At omnibus modis reſtitit mater mali conſcia, diuinam ultionẽ illi minitata, ſi filia adhuc iuuencula enecaretur. ad quam etiam miſsi, qui admonerent, eam ſæpenumero medicorum deſideraſſe operam: hos nũc adeſſe, ut morbi inclementiam quibuſcunq; modis auſpicio diuino, aut tollerẽt, aut certè lenirent. Verùm illa à matre inſtituta, reſpondit, ſe morbum & crucem à Deo ſibi impoſitã, ex diuina gratia pari conſtantia citra ullam medicorum opem laturam, qua iam quadriennium fortiter pertuliſſet. Cæterùm magiſtratus, accepta patris reſponſione, Doctori medico & tribus chirurgis cum obſtetrice, ut puellæ uentrem ſectione tentent examinentque, ſeriò mandat. Quare hi dicto obſequuti, cubiculũq; ingreſsi, puellæ tumidæ faſcijsq; linteis ligatæ, ac clamanti, detraxere tegmina: ferroq; adhibito, uentrem miro artificio fabricatum cum uarijs arcubus, quibus uentris rotunditas conſeruabatur, & puluinaribus ac reliqua leui materia ſuffultum deprehenderunt. Hoc per obſtetricem detracto, apparuit puella omnino nuda, corpore optimè compacto, & ſupra modum formoſo. Fraude cognita, parentes & filia cum alijs doli conſcijs (quibuſcũ noctu comeſſatum erat, ac munera ab exteris oblata, egregiè dilapidata) in carcerem ducti, quæſtionibus ſubditi ſunt. Venter in prætorium ad rei memoriam delatus, aſſeruatur. Mater ad ueritatis confeſsionem torturis adacta, inſtinctu ſathanæ & auxilio, quicquid id eſſet doli, ſe annos quatuor conſtruxiſſe cauſa lucri, faſſa eſt. Condemnata igitur, fracto prius collo, palàm eſt flammis abſumpta: Filia autẽ, perforatis prius ignito ferro genis, muro incluſa, ad perpetuos damnata carceres: Pater, qui ſe ab uxore & filia ad illum diem, quo flagitium manifeſtaretur, deceptum fuiſſe, ſanctè affirmabat, liberè dimiſſus, quemadmodum & ex reliquis captiuis pleriq; inſontes inuenti: alij uerò pro delicti grauitate puniti.

Anglicanæ uirginis ieiunium commentitium.

Huc nõ immeritò accedat id quod de quadã uirgine Anglicana refertur, quę ob continui ieiunij famam, numi-

nis loco habita obseruataq́; est, ut Angli non alio nomine illam nuncuparint, quàm Holi met de Kent, hoc est, sacram uirginem Cãtuariensem. Hæc siquando cibãda esset, ante summum altare in templo prouoluta in genua, panem missalem ex alto quasi cœlitùs descendentem ad ipsius os in alimoniam sumebat, alijs in templi parte postica miraculum religione singulari, imò ad stuporẽ spectantibus. Hac sola spirituali esca sustẽtari se, & bona frui ualetudine, citra ullius uictus accessionem, gloriabatur: interim & insignem queq; uitæ innocentiam sanctitatéq́; præ se ferebat, ut tam à Rege & regni primoribus, quàm ab alijs cuiusuis ordinis hominibus religiosè uisitaretur. Nec exigui temporis, actus huius fuit epitasis. At quid fit? Quemadmodum iustissimus Deus ad quarũcunq; illusionum sacrarum præstigias non perpetuò conniuere solet, sic tandem & huic fabulæ catastrophẽ statuit. Quapropter sinistra suspicione Regi iniecta, ex eiusdem mandato in illam inquiritur. Legati regij monasterium, ubi illa tunc temporis morabatur, ingressi, religionis ergò eò peruenisse putabatur. Verùm ab ijs seclusa mox, custoditaque, famem ne triduum quidem perpeti ualuit: sed quæ infirma est mulierculарum conditio, dolum haud difficulter est confessa: panem nimirum missalem per fornicem templi demissum, capillis fœminarum tenuissimis alligatum, eosq́; non potuisse obseruari ab ijs qui longinquè panem spectabant: adhæc, se interea semper lautè seorsum uixisse cum abbatibus ad quos diuertebat, quibus etiam familiarius, coniunctius, uel potius carnalius fruebatur. Circiter tres etenim fuere (nisi memoria fallar, uel is falsus fuerit, qui rem uerè gestam retulit) in diuersis cœnobijs, ac in unoquoq; menses aliquot hisce ludibrijs dementabat illa quoscunq;. Tandem dira morte pœnas dedit, ueluti & abbates, ac monasteria diruta.

Hic locum meretur quoq; famosa quædam uetula, quæ ut peculiari angelicæ sanctitatis opinione Perfectionis Regulam recenter institutam confirmaret Venetijs, duo sibi ampla comparauit eiusdẽ formæ uolumina: quorum alterum Bibliorum erat, alterum cistula clausulis uelut liber adornata, quam depressis lagunculis uino maluatico plenis, tum & martijs panibus ab ipsa ex caponum perdicumq́; pulpamentis, saccharo & amigdalis ritè apparatis, infarciebat. Hisce duobus libris pulchrè instructa, in cellulam se recipiebat abdebatq́;, religiosam scilicet agens uitam plerunque dies quinque aut sex contemplatione uaria, & alteris illis Biblijs uigilanter lectitandis, donec quicquid in ijs delitesceret mysterij euacuasset: nec sanè interea temporis quicquam aliud cibi aut potus gustabat. O dignum memoria miraculum, ô mystica abstinẽtia. Quid tandem? In hoc religionis arcanæ exercitio perdurat, donec mysterio reuelato, multisq́; inuẽtis literis amatorijs, palàm à magistratu exilio puniretur.

Venetianæ uetula abstinẽtia.

Circiter annum sexagesimum quintum supra millesimum quingentesimum, in Castiliæ nouæ Marchionatu de Senet duo fermè miliaria de Couiluida in villa Tamerson iuuẽcula morabatur annorum sedecim, fingens se uirtute spiritus sine cibo, potu, excretione alui & urinæ circiter biennium uixisse. Ad hanc tandem accedebant duo filij ducis Medinæ cœli, quidnam hoc rei esset inquisitum: qui leuata lodice sub qua ipsa cubabat, manuq́; inserta, lectum lotio defœdatum comperiunt. Fraude reuelata, illam Inquisitioni tradidit Marchionissa.

Trium puellarum ficta ieiunia.

Vianæ adhæc sub Brederadio circa Traiectum inferius puellam perpetui ieiunij opinio nobilitauit: at commentitium fuisse, postea cunctis innotuit. Similiter menses aliquot fraudulenter ieiunium simulauit Gorcomij in Hollandia puella nomine Margaretha, circa Belgicorum motuum initia.

Circa Leodium in uilla Capella nũcupata, fuit circa annum 1567. puella annos ferè septendecim nata, quæ ab omni uictus usu uixisse dicebatur. Sed dolum detexerunt liba mellea, tandem in uestimenti fimbrijs deprehẽsa.

Cæterũ hæc à me scripta esse, quòd ieiunio aliquid derogatum uelim, nemo suspicetur: quum hoc solum mihi studio fuerit, ut quemadmodum in sathanæ præstigias sex in lucem editis libris inquisierim, ita & nũc sacris hominũ imposturis oculatius attendere uoluerim. Ieiunium etenim uerũ, summo à me loco, si ab ullo alio, habetur, uti certè debet. Nam, Athanasio teste, morbos sanat, destillationes exiccat, dæmones fugat, malasq; cogitationes expellit, & mẽtem nitidiorem reddit, & cor purgatius, & corpus salubrius, & ad thronum Dei sistit. Colophonis autem uice auream Cypriani sententiam subiungere uolui: Ieiunium, inquit ille, si discretione regatur, omnẽ carnis rebellionẽ edomat, & tyrannidem gulæ spoliat & exarmat. Ieiuniũ extraordinarios motus in cippo claudit & arctat, & appetitus uagos distringit & ligat. Ieiunium si humilitate ornetur, seruos Dei contẽptores mundi efficit. Ieiunium carnes azymas mundat & solidat, & putredines quę ex adipe prodeunt, consumit & siccat. Ieiunium scripturarũ delicijs pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorum reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæsi egrediuntur incendio. Moses in monte quadraginta diebus ieiunus cum Domino perseuerans, & Dei familiaritatem, colloquium, & legis ministerium promeretur.

Ieiunij potentia.

De ieiunio & tentationibus Christi.

FINIS.

RERUM ET VERBORUM HOC LIBRO *memorabilium* INDEX.

Prior numerus paginam, alter lineam denotat.

clauis

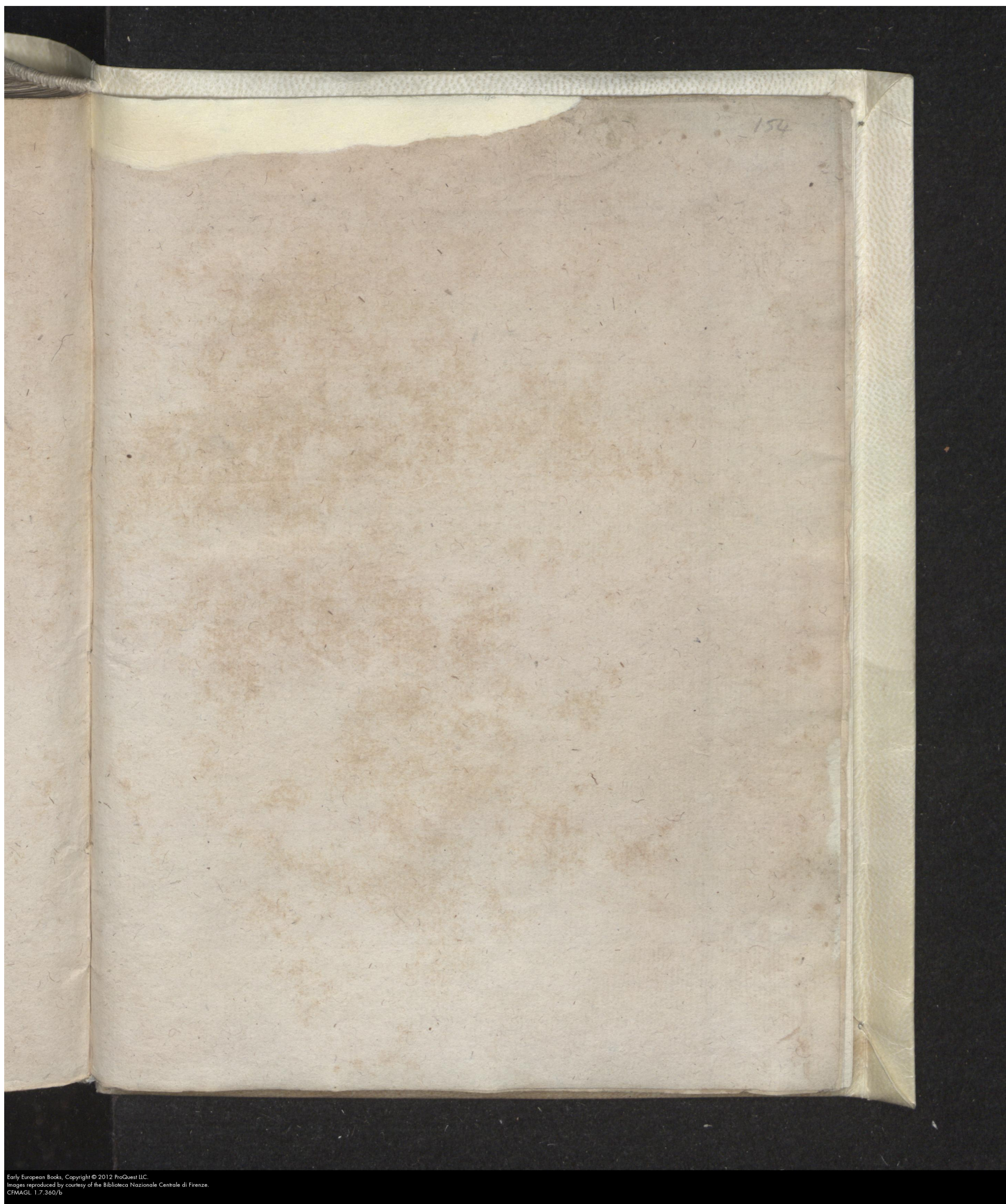
INDEX.

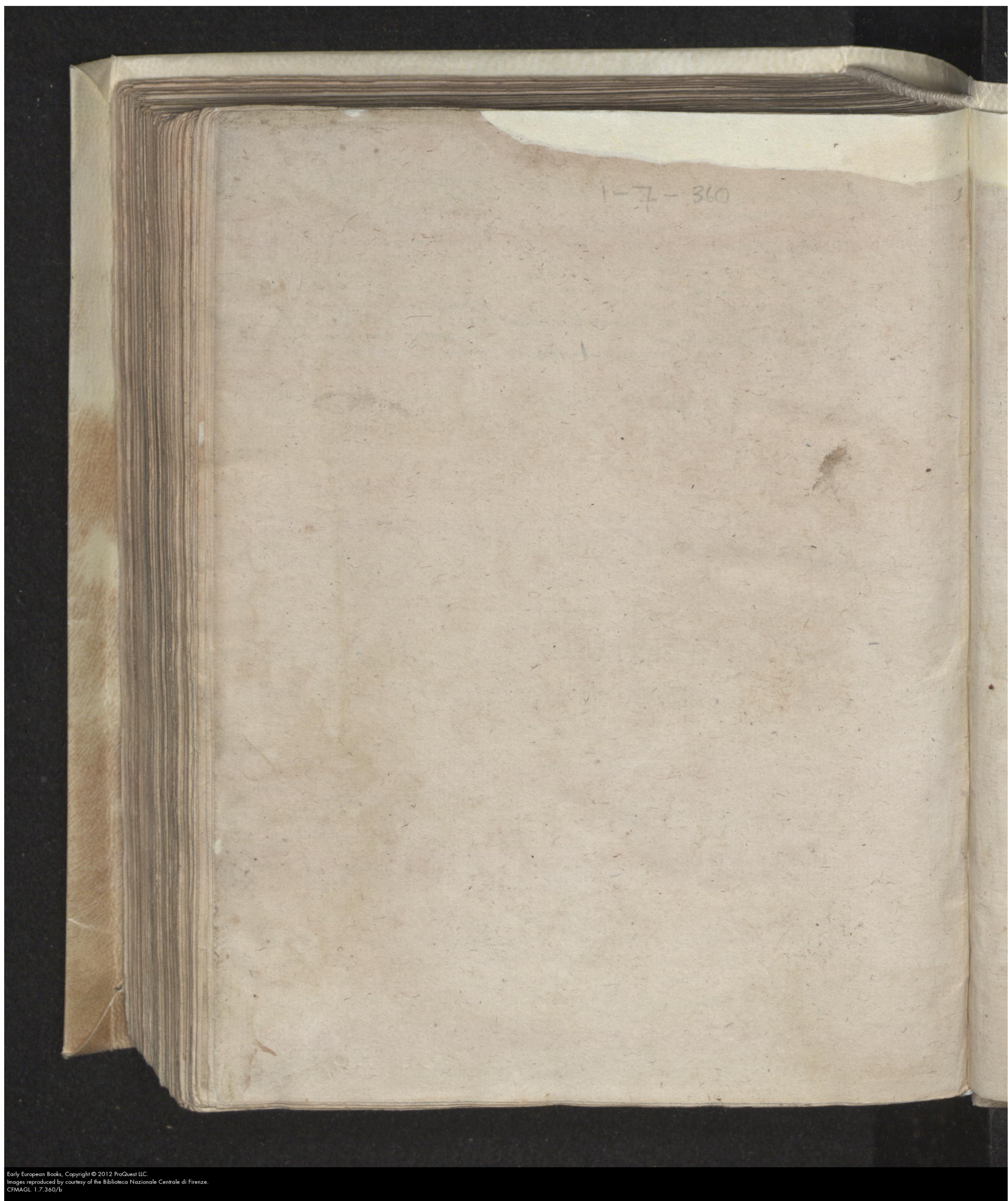
146

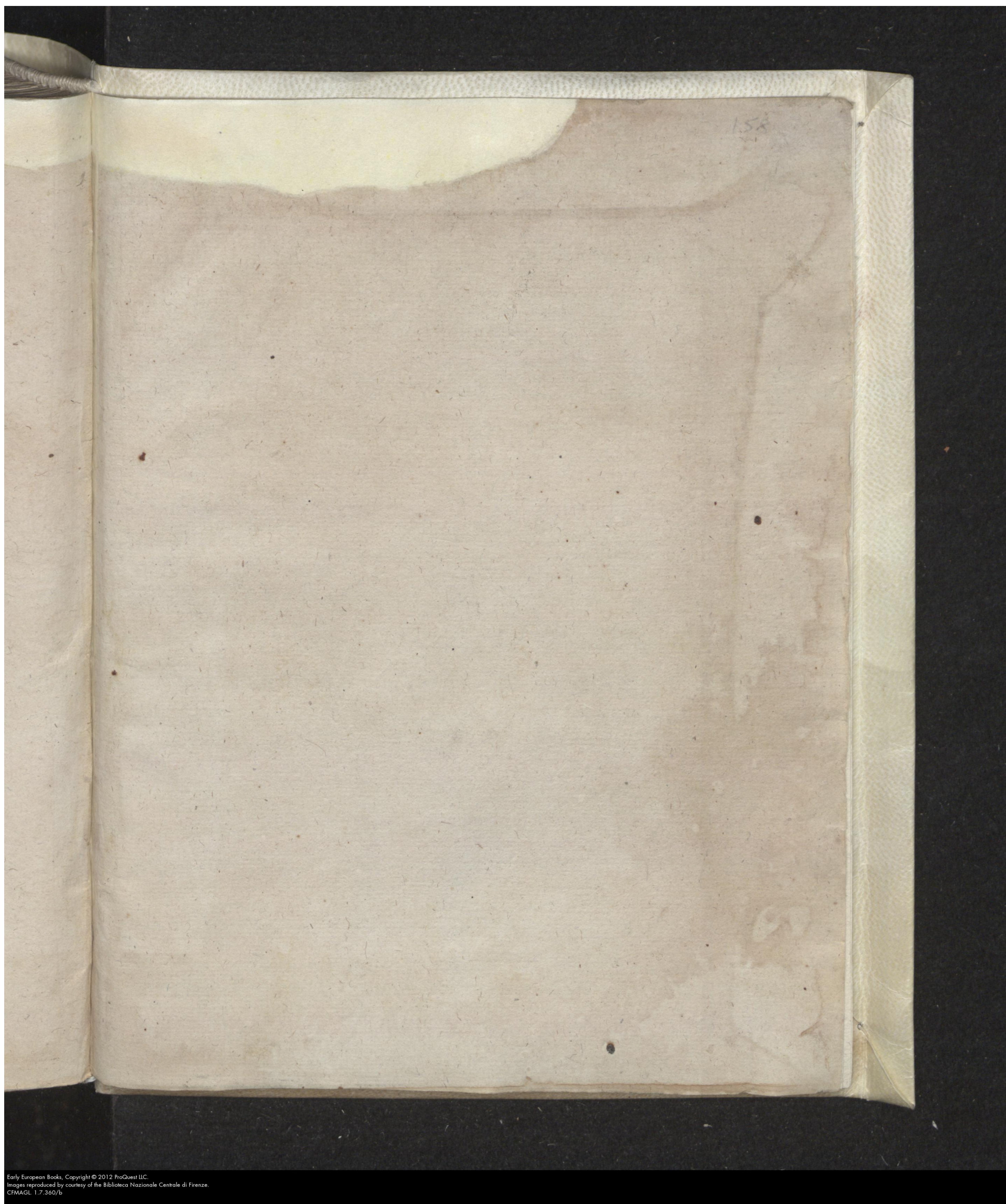
M.

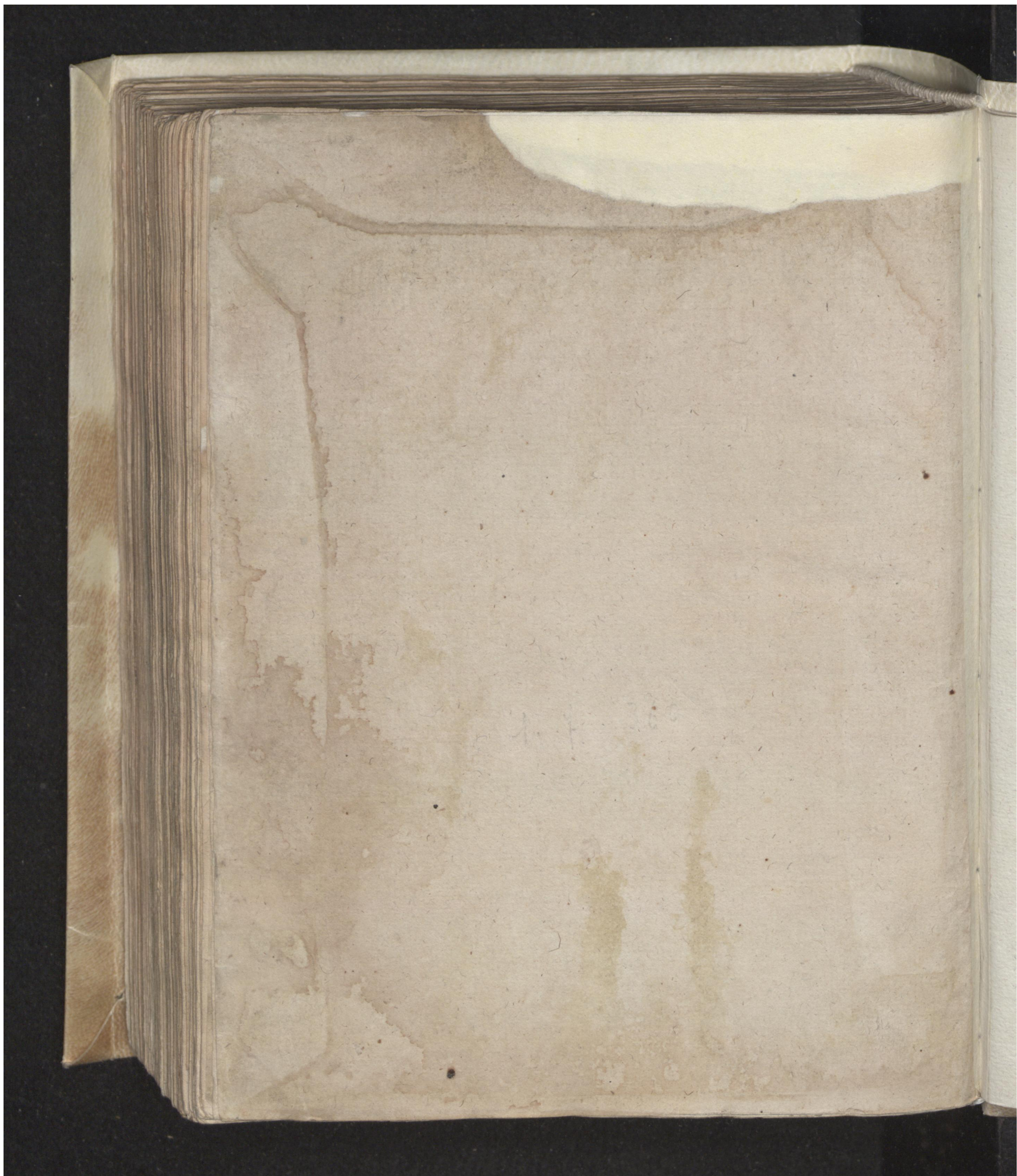
Z.

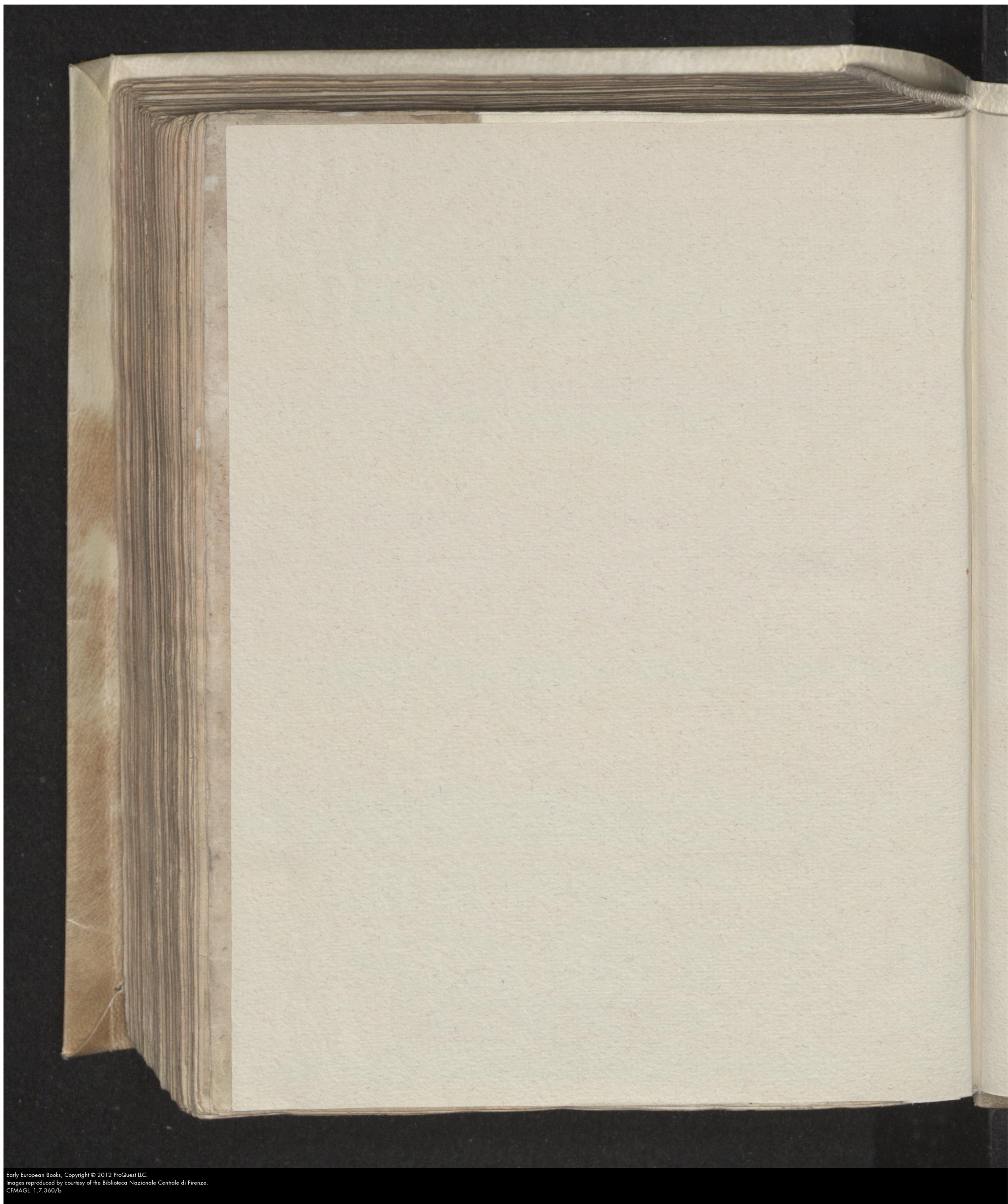
INDICIS FINIS.

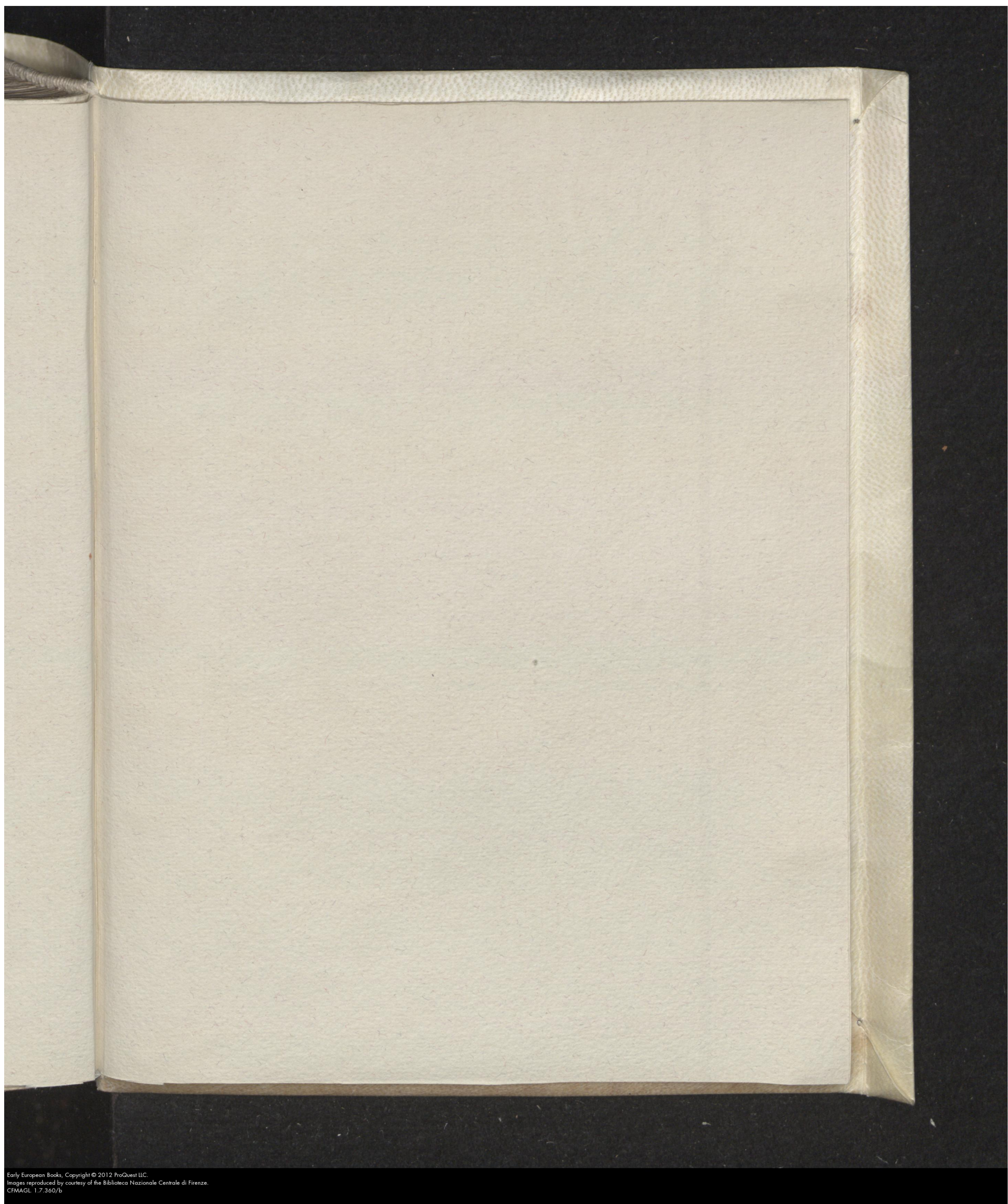

154

1-7-360

005644893
005644894

CB